

2008

Vragen naar de onbekende weg

Een onderzoek naar de toepassing van de Wet Politiegegevens door de Criminele Inlichtingen Eenheden in de strijd tegen terrorisme.

FOTO: JAN BOGAERTS / HOLLANDE HOOGTE

H.A.H.W. van Gijn

In opdracht van Prof. Dr. B. G.J. de Graaff,
hoogleraar terrorisme, contraterrorisme
en radicalisering, voor de minor van de
Juridische Hoge School Avans te Tilburg
Juli 2008

Vragen naar de onbekende weg

Een onderzoek naar de toepassing van de Wet Politiegegevens door de Criminele Inlichtingen Eenheden in de strijd tegen terrorisme.

H.A.H.W. van Gijn

In opdracht van Prof. Dr. B. G.J. de Graaff,

hoogleraar terrorisme, contraterrorisme en radicalisering,

voor de minor van de Juridische Hogeschool Avans te Tilburg

Juli 2008

LIJST VAN VEEL VOORKOMENDE AFKORTINGEN	8
SAMENVATTING.....	9
VOORWOORD	11
1 INLEIDING	12
1.1 Onderzoeksvragen.....	13
1.2 Onderzoeksmethoden.....	13
1.3 Afbakening van het onderzoek	14
Informatiehuishouding:	14
Sense of Urgency:	14
1.4 Leeswijzer	15
2 SPANNING TUSSEN VEILIGHEID EN RECHTSTAAT.....	16
2.1 Gerechtvaardigde inbreuk	16
2.2 Geschiedenis van privacy.....	16
2.2.1 Het tot stand komen van de grondrechten	17
2.2.2 Beperkingen grondrechten.....	18
2.2.3 Veranderingen in de Grondwet in de loop der jaren	18
2.2.4 Schending privacyrecht door de politie	19
2.3 De rechtsbescherming van burgers	19
2.4 Geweldsmonopolie door de WPG	20
2.4.1 Waarborgen voor de burger.....	20
2.4.2 Weigeringsgronden.....	21
2.4.3 Kwaliteit voor recht op kennisneming.....	21
2.4.4 Recht op kennisgeving gekregen.....	21
2.5 WPG biedt onvoldoende rechtsbescherming.....	21
2.6 Rechtsgang voor de verzoeker is een spanningsveld.....	21
2.6.1 Praktijkvoorbeeld	22
3 MENSENRECHTEN	23
3.1 Illegaal verkregen informatie in strijd met het EVRM.....	23
3.1.2 Gebruik van illegaal verkregen informatie door de CIA.....	24
3.1.3 Samenwerking inlichtingen- en veiligheidsdiensten.....	24
3.1.4 Ambtsbericht	25
3.2 Politieonderzoek	25
3.2.1 Verantwoording onderzoek in de WPG	25
3.2.2 Rechtmatigheid vastleggen politiegegevens.....	26
3.2.3 Commissie van Toezicht	26
3.2.4 Geen inzicht hoe de informatie tot stand is gekomen.....	26
3.3 Tot slot.....	26
4 KORTE ONTSTAANSGESCHIEDENIS VAN DE AIVD	28
4.1 Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst.....	29
4.2 Een bijzondere samenwerking.....	30
4.3 De AIVD is geen opsporingsinstantie	30
4.3.1 Gekende en ongekende dreigingen.....	31
4.3.2 Werkzaamheden Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst	31
4.3.3 De organisatie van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst.....	32
4.3.4 Parlementaire controle AIVD.....	32
4.3.4.1 De vaste Kamercommissie.....	32
4.3.4.2 Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten	32
4.3.4.3 Commissie van Toezicht Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten.....	33
4.3.4.4 De Nationale Ombudsman	33
4.4 Onderscheid informanten en burgeragenten	33
4.4.1 De informant	33
4.4.2 De agent	33

4.4.2.1	Opbouwagenten.....	34
4.4.2.2	Draaiagenten.....	34
4.4.2.3	Rapportage.....	35
4.4.3	Protocolplicht	35
4.5	Het verschil tussen inlichtingenwerk en (strafrechtelijke) opsporing	36
4.5.1	Ambtsbericht (2).....	36
4.5.2	Contra Terrorisme Infobox	38
4.6	Vertrouwen.....	39
4.6.1	Onderzoeksrapport Keten en Kwaliteit AIVD - RID	41
4.6.2	Aanbevelingen vanuit de werkgroep keten en kwaliteit	41
4.6.3	Afschermingsbelang	42
4.6.4	Parlementaire Enquête Commissie – artikel 24 Wet Politiegegevens	42
4.7	Matrix overzicht inlichtingendiensten	43
5	KERNTAKEN VAN DE POLITIE	44
5.1	Overgangsfase.....	44
5.2	Prestatieconvenanten.....	44
5.2.1	De financiële prestatiebeloning.....	45
5.3	Kerntaken politie.....	45
5.3.1	Nodale politiezorg	46
5.3.2	Sense of urgency.....	46
5.3.3	Opleiding en selectie	48
5.4	Inlichtingenwerk in de knel door politietaak en prestatiecontracten	50
5.5	Tot slot.....	52
6	DE WET POLITIEGEGEVENS	53
6.1	Verwerking van persoonsgegevens	53
6.1.1	De Wet Politiegegevens is een belemmering voor de opsporing	53
6.1.2	Consequenties Wet Politiegegevens.....	54
6.1.3	Van registers naar doelen	54
6.1.4	Doelen voor het verwerken van persoonsgegevens	55
6.1.5	Regels voor beveiliging en bewaartermijnen	55
6.1.6	Bronvermelding	55
6.1.7	Geautomatiseerd vergelijken van persoonsgegevens.....	56
6.2	Uitwisselen van politiegegevens.....	57
6.2.1	Verwijderen, verwerkingstermijn en bewaartermijn.....	57
6.3	Veranderingen WPG ten opzichte van de Wpolr	59
6.3.1	Themaverwerking vervangt het register zware criminaliteit (Wpolr).....	59
6.3.2	Analyse.....	60
6.4	Rechtstreekse bevraging van politiegegevens door de AIVD.....	60
6.4.1	Begrip subject verdwenen	61
6.4.2	Gevoelige gegevens.....	61
6.4.3	Gegevensverstrekkingplicht.....	61
6.4.4	Hit/no hit principe	62
6.4.5	Gevoelige politiegegevens.....	62
6.4.6	Persoonsgegevens van informanten	63
6.5	Tot slot.....	63
7	DE INFORMANT.....	65
7.1	De criminele informant.....	65
7.2	Ontstaansgeschiedenis van de Criminele Inlichtingen Eenheden	66
7.2.1	De wettelijke basis voor de Criminele Inlichtingen Eenheid	67
7.2.2	De wettelijke omschrijving van een informant.....	68
7.2.2.1	De wettelijke omschrijving van een informant volgens de WPG	68
7.2.2.2	Definitie informant volgens het woordenboek.....	68
7.2.2.3	Het gelijktijdig zijn van informant en getuige	68
7.2.2.4	De plaats in de wet van het begrip informant.....	68

7.3	Doelstelling van de Criminele Inlichtingen Eenheid	69
7.3.1	Samenstelling van een CIE.....	69
7.3.2	Verantwoordelijkheid	69
7.4	De runners	69
7.4.1	Het runnen van informanten (artikel 2 Politiewet 1993)	69
7.4.2	Informantengesprekken	70
A:	Intakegesprek:.....	70
B:	Ja/Nee gesprek:.....	70
C:	Het informantengesprek:.....	70
7.4.3	Voorwaarden.....	71
7.4.4	ICS-Code	71
7.4.5	Gedragscode CIE.....	71
7.4.6	Runnen informant door twee runners.....	72
7.5	Stelselmatige informant (artikel 126v, Strafvordering)	72
7.6	Inwinnen, veredelen, opslaan en verstrekken.....	73
7.6.1	Berichten code.....	73
7.6.2	Delen van informatie.....	74
7.6.3	Verstrekken van informatie bij proces-verbaal	74
7.6.4	Verplicht opmaken van een proces-verbaal	75
7.6.5	Regeling bijzondere opsporingsgelden.....	76
7.6.6	Jaaroverzicht tipgelden	76
7.6.7	Delen van informatie met de RID	76
7.6.8	Delen van informatie met de AIVD.....	77
7.7	Ontstaansgeschiedenis van de Regionale Inlichtingen Dienst.....	78
7.7.1	Samenstelling van een RID	79
7.7.1.1	Informatieofficier van Justitie.....	79
7.7.2	De wettelijke basis openbare orde (artikel 2 Politiewet 1993).....	79
7.7.3	De wettelijke basis voor de taken voor de AIVD (artikel 60 WIV 2002).....	80
7.7.4	De taken van de RID	80
7.7.5	Doelstelling.....	80
7.7.6	Dubbele pet.....	81
7.7.6.1	Verwarring door dubbelrol over verantwoordelijkheid	82
7.7.6.2	Verwarring door dubbelrol over bevoegdheid.....	82
7.7.6.3	Plegen van strafbare feiten door een informant	83
7.7.6.4	Tallon criterium	83
7.7.7	De wettelijke grondslag van de informatie-inwinning	84
7.7.7.1	De RID informant.....	85
7.7.8	Inwinnen, veredelen, opslaan en verstrekken	85
7.7.9	Delen van informatie met de CIE door de RID	86
7.7.10	Gebruik van ICS Code.....	86
7.7.11	Runnen informant door twee runners.....	86
7.7.12	Regeling bijzondere opsporingsgelden niet voor de RID	87
7.7.13	Ontbreken van controle	87
7.7.14	Rechterlijke controle	87
7.7.15	Tot slot.....	88
8	GEGEVENSUITWISSELING	90
8.1	Landelijk Informatie Coördinatie	90
8.1.1	Nationaal Informatie Knooppunt	90
8.1.2	Regionale Informatie Coördinatie.....	91
8.1.3	Regionale infodesk.....	93
8.2	Belang van informatie-uitwisseling	93
8.2.1	Het gebruik van elkaars informatie	93
8.2.2	Onderzoeken uit het verleden	94
8.3	Juridische kaders informatie-uitwisseling.....	95
8.3.1	Relevante wetsartikelen met betrekking tot informatie - uitwisseling	96
8.3.2	Meldingsplicht gegevens door CIE aan AIVD.....	96

8.3.3	Meldingsplicht gegevens door AIVD voor opsporing.....	97
8.4	Matrix juridische basis informatie uitwisseling	98
8.5	Tot slot.....	98
9	OVERALL CONCLUSIES OP BASIS VAN ONDERZOEK	99
9.1	Algemene conclusies.....	99
9.2	Voorstel tot verandering of aanpassing van wetgeving.....	99
9.3	Voorstel tot aanpassing van werkwijze	100
9.4	Voorstel tot aanpassing van de informatiehuishouding.....	102
9.5	Voorstel tot aanpassing van opleiding en scholing	102
9.6	Tot slot.....	102
	LITERATUURLIJST.....	105
	Relevante artikelen	108
a)	Wet Politiegegevens	108
b)	Politiewet 1993	111
c)	Wetboek van Strafvordering.....	111
d)	Wetboek van Strafrecht	112
e)	Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdienst 2002.....	112

Bijlage: Nationaal Intelligence Model
Overzicht Alarmeringsysteem

Lijst van veel voorkomende afkortingen

AIVD	Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
AMvB	Algemene maatregel van bestuur
Awb	Algemene wet bestuursrecht
BD	Bijzondere Dienst
BPG	Besluit Politiegegevens
BPolr	Besluit Politiregisters
BPS	Bedrijfsprocessensysteem
BW	Burgerlijk Wetboek
CBP	College Bescherming Persoonsgegevens
CID	Criminele Inlichtingendienst
CIE	Criminele Inlichtingen Eenheid
CRI	Centrale Recherche Informatiedienst
CTIVD	Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
DIK	Districtelijk Informatie Knooppunt
DNRI	Dienst Nationale Recherche Informatie
EVRM	Europees Verdrag ter bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden
Gw	Grondwet
HKS	Herkenningsdienstsysteem
ICS	Informanten Coderingssysteem
IGO	Informatiegestuurde opsporing
IRT	Interregionaal Recherche Team
KLPD	Korps Landelijke Politie Diensten
KMar	Koninklijke Marechaussee
LIC	Landelijk Informatie Coördinatie
LOvJ	Landelijk Officier van Justitie
MRO	Meldingen Recherche-Onderzoeken
MIVD	Militaire Inlichtingen- en Veiligheids Dienst
MvA	Memorie van antwoord
MvJ	Minister van Justitie
MvT	Memorie van Toelichting
NCIE	Nationale Criminele Inlichtingen Eenheid
NCTb	Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding
NIK	Nationaal Informatie Knooppunt
OM	Openbaar Ministerie
OvJ	Officier van Justitie
PEC	Parlementaire Enquêtecommissie Opsporingsmethoden
RBS	Recherche Basissysteem
RID	Regionale Inlichtingen Dienst
RIK	Regionaal Informatie Knooppunt
Sr	Wetboek van Strafrecht
Stb.	Staatsblad
Stcrt	Staatscourant
Sv	Wetboek van Strafvordering
TK	Tweede Kamer
VROS	Verwijzingsindex Recherche Onderzoeken Subjecten
Wbp	Wet bescherming persoonsgegevens
WED	Wet op de economische delicten
Wet BOB	Wet Bijzondere opsporingsbevoegdheden
WIV 2002	Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002
WPG	Wet Politiegegevens
Wpolr	Wet Politiregisters
Wpr	Wet Persoonsregistraties

Samenvatting

In opdracht van B. Venrooij, hoofd Bureau Regionale Informatie van de regiopolitie Brabant Noord en van B. de Graaff, hoogleraar terrorisme, contra terrorisme en radicalisering is een opdracht gerelateerd aan (contra-) terrorisme en radicalisering uitgevoerd. Deze opdracht is uitgevoerd in het kader van een minor, 3^e jaar HBO rechten voor de Juridische Hogeschool te Tilburg.

Het onderzoeksdoel is het in kaart brengen van informatiestromen tussen inlichtingendiensten en de toepassing van de nieuwe Wet Politiegegevens (WPG). Een belangrijk deel van het onderzoek richt zich op de invulling van artikel 24 van die wet in relatie tot de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD).

Dit onderzoek wordt in hoofdstuk 9 afgesloten met aanbevelingen en conclusies. De samenvatting bestaat uit een verkorte weergave van de belangrijkste onderzoeksresultaten die een antwoord geven op de vragen die in hoofdstuk 1 zijn geformuleerd.

De Wet Politiegegevens is onderworpen aan een juridische analyse en naar aanleiding van deze analyse zijn aanbevelingen uitgebracht. Uit de analyse is geconcludeerd dat de WPG een verbetering is voor de uitwisseling van informatie tussen inlichtingendiensten onderling en in het bijzonder voor de AIVD. Echter wanneer er geen verbetering is in het vertrouwen tussen de AIVD en de politie, is de wetgeving geen verbetering voor de uitwisseling van informatie.

Verder blijkt uit het onderzoek dat de verplichte inlichtingenverstrekking, door de politie in het kader van artikel 24 van de WPG onvoldoende waarborg biedt voor de afscherming van de identiteit van een informant wanneer er sprake is van een terroristische aanslag of de dreiging daarvan. Door uitbreiding van de lokale infoboxen van het Nationaal Intelligence Model (NIM) is verbetering te realiseren voor de informatie uitwisseling en het afschermen van de identiteit van de informant. Door deze uitbreiding is de Contra Terrorisme infobox (CT-infobox) beter gepositioneerd en alle relevante informatie komt ter beschikking van de AIVD. Op deze manier is een veiligheidsbuffer gecreëerd waardoor afbreukrisico voor onderzoeken is beperkt en de anonimiteit van de informant gewaarborgd blijft.

De veranderende maatschappij zal steeds meer een beroep doen op de informatiehuishouding, van politie en inlichtingendiensten, waardoor deze ook goed georganiseerd moet zijn. Tot op heden is de informatiehuishouding te vrijblijvend, met uitzondering van de lijn van het Nationaal Informatie Knooppunt en Regionaal Informatie Knooppunt. De minister geeft aan dat er gewerkt moet worden aan de informatiehuishouding maar dat de korpsen daar zelf verantwoordelijk voor zijn. Met andere woorden voor korpsen is het nog steeds mogelijk om informatie niet te delen. De informatiehuishouding dient voor uitwisseling wettelijk geregeld te worden. Waarbij opgemerkt wordt dat de informatiehuishouding aanzienlijk verbetert, wanneer er gewerkt wordt aan de relatie en het vertrouwen, tussen de AIVD en de politie. Als aan dit laatste gewerkt wordt dan is zelfs een wettelijke inbedding van de informatiehuishouding niet noodzakelijk.

In de regelgeving is duidelijk omschreven hoe de informatie-uitwisseling geschiedt. Cruciaal is dat informatie-uitwisseling met de AIVD dwingend staat voorgeschreven voor alle inlichtingendiensten. Probleem hierbij is het gegeven dat de CIE eenheden onbekend zijn met de inlichtingenbehoeften van de AIVD. Andersom kan informatie-uitwisseling plaatsvinden, doch naar mening van de overige inlichtingendiensten geschiedt dit te weinig. De overige inlichtingendiensten hebben de indruk dat de AIVD over meer informatie beschikt en deze niet wil delen. Vanuit de zijde van het Openbaar Ministerie is men van mening dat de informatie-uitwisseling thans optimaal is, al blijft altijd onduidelijk over hoeveel informatie

de AIVD exact beschikt. Hierbij dient wel duidelijk de kanttekening geplaatst te worden, dat de AIVD geen opsporingsdienst is en daardoor geen belang hecht aan opsporing.

Een aantal belangrijke aspecten zijn direct gerelateerd aan een goede informatie positie en een goede informatiehuishouding voor zowel de AIVD als de Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE). De AIVD is goed geoutilleerd om informatie in te winnen over terrorisme, contra terrorisme en radicalisering. De politie speelt echter onvoldoende in op onder andere aanname en opleiding van politiepersoneel. Het politiepersoneel heeft onvoldoende awareness voor het vastleggen van informatie gerelateerd aan terrorisme contra terrorisme en radicalisering. Daarnaast is de CIE ingericht op de reactieve kant en niet op de pro actieve kant. Dit heeft onder andere te maken met de prestatiecontracten waarmee de politie moet werken en de regeling bijzonder opsporingsgelden. De laatste regeling die gehanteerd wordt voor informanten is niet toereikend voor de informatie die gewenst is, voor bestrijding van terrorisme, contraterrorisme en radicalisering.

Voorwoord

Mijn interesse voor terrorisme en terrorismebestrijding is onder andere ontstaan door de acties van de Rote Armee Fraction (RAF), de gijzelingsacties door de Zuid Molukkers en de aanslagen door de IRA in Roermond. De processen tegen de vermeende IRA terroristen zijn door mij als politieambtenaar bijgewoond. Ook door mijn studie rechten en mijn werkzaamheden als inlichtingen rechercheur bij de Criminele Inlichtingen Eenheid ben ik mij steeds meer gaan interesseren voor terrorisme. Wat mij voornamelijk intrigeert zijn de maatregelen die de overheid neemt om terrorisme te bestrijden. Dat door de maatregelen van de overheid de inbreuk op privacy toeneemt, moeten we voor onze veiligheid op de koop toe nemen.

Ik ben van mening dat nieuwe wetgeving mede bepalend is voor de nationale veiligheid echter in Nederland zijn voldoende wettelijke maatregelen voor de bescherming van burgers. Tot op heden is geen enkel onderzoek gedaan naar de effectiviteit van alle maatregelen die de overheid tot nu toe heeft genomen. Ik denk dat bestrijding van terrorisme niet alleen is gelegen in wettelijke uitbreidingen maar juist in samenwerking tussen verschillende diensten. Samenwerking tussen politie en inlichtingendiensten, is naar mijn mening de kracht om terrorisme effectief te bestrijden.

De combinatie van een inlichtingendienst en de politie die onvoldoende vertrouwen in elkaar heeft, blijft mij interesseren. Daarom had ik snel het onderwerp gevonden voor een scriptie. Namelijk de samenwerking van de AIVD en de politie na invoering van een nieuwe wet: de Wet Politiegegevens.

Graag wil ik een aantal mensen bedanken die mij van waarde zijn geweest voor het schrijven van mijn scriptie. Allereerst wil ik de regiopolitie Brabant Noord bedanken voor de mogelijkheid die zij mij gaf om dit onderzoek te verrichten. Daarnaast wil ik in het bijzonder Bob de Graaff en Bart Venrooij bedanken voor het in mij gestelde vertrouwen en voor de inbreng van hun kennis over terrorisme, contra terrorisme en radicalisering. Door de gesprekken met hen vond ik de benodigde literatuur om hiernaar onderzoek te doen. Door hun sturing en voorbeelden van problemen in inlichtingenland werden ook de problemen in de samenwerking tussen de Nederlandse inlichtingen- en opsporingsdiensten in beeld gebracht.

Daarnaast wil ik iedereen bedanken die mij steunde tijdens het onderzoek en het schrijven van mijn scriptie. Met hen kon ik discussiëren over het scriptieonderwerp en stuurden zij mij de goede weg op. Een bijzondere dank gaat uit naar Nicole van Ooijen die mij wees op schrijf- en stijlfouten. Hierdoor kon ik ervoor zorgen dat ook de manier waarop de informatie is overgebracht duidelijker is geworden.

Ron van Gijn

's-Hertogenbosch, juli 2008

1 Inleiding

Op 11 september 2001 om 8 uur 47 's ochtends plaatselijke tijd boort American Airlines vlucht 11 zich in de noordelijke toren van het World Trade Center in New York. Dat het geen ongeluk is maar een terroristische aanslag, wordt duidelijk wanneer later United Airlines vlucht 175 de zuidelijke toren binnenvliegt.

Vijfendertig minuten later wordt een aanzienlijk deel van de westelijke zijde van het Pentagon in Washington verwoest door het neerstorten van American Airlines vlucht 77.

Om 10 uur stort de zuidelijke toren van het World Trade Center in. Rond half elf treft de noordelijke toren hetzelfde lot. Tussen het instorten van de torens stort in Shanksville Pennsylvania United Airlines vlucht 93 neer. De koers van het laatste toestel doet vermoeden dat het op weg was naar Washington. Ongeveer drieduizend mensen verloren het leven bij deze aanslagen.

Dreiging van internationaal terrorisme is de laatste jaren steeds dichterbij gekomen. Ook de aanslagen op 11 maart 2004 in Madrid en op 7 juli 2005 Londen hebben de nodige impact op het veiligheidsbeleid in Nederland gehad.

De mogelijke dreigingen worden steeds complexer en gevarieerder en dus ook moeilijker om te voorzien. Hierdoor is het verzamelen, veredelen en analyseren van informatie over personen die een mogelijk gevaar vormen voor de nationale veiligheid en die zich richten op terroristische activiteiten in Nederland van groot belang.

In oktober 2003 sprak de Tweede Kamer over het omgaan met beschikbare informatie voor inlichtingendiensten. Het omgaan met de beschikbare informatie werd mede ingegeven door de aanslagen in Nederland op Pim Fortuyn (6 mei 2002) en Theo van Gogh (2 november 2004).

De beschikbaarheid van goede en juiste informatie/inlichtingen zijn noodzakelijke randvoorwaarden voor de totale informatiehuishouding in Nederland. In het bijzonder kunnen de actoren, zoals de Criminele Inlichtingen Eenheden, de Regionale Inlichtingendiensten en de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst met de goede informatie, op een adequate wijze opereren in het algemene taakveld en het bestrijden van terrorisme.

In de weken na 11 september 2001 viel regelmatig uit de mond van verschillende politieke leiders te horen dat de wereld voorgoed veranderd was. Ongeacht de feitelijke juistheid van die mededeling hebben de aanslagen in ieder geval wel gevolgen gehad voor de Nederlandse informatiehuishouding. Deze gevolgen staan in het onderhavige onderzoek centraal.

De inleiding heeft een aantal functies. Allereerst zullen de onderzoeksvragen worden geformuleerd. Aansluitend zal deze inleiding, de opzet en inhoud van het onderzoek duidelijk maken en wordt aangegeven hoe het rapport is opgebouwd en gestructureerd.

1.1 Onderzoeksvragen

Dit onderzoek is gericht op de beantwoording van de volgende vragen:

1. In hoeverre is de huidige wetgeving, de Wet Politiegegevens, een verbetering voor uitwisseling van informatie tussen inlichtingendiensten onderling en in het bijzonder de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst?
2. In hoeverre levert de verplichte inlichtingenverstrekking, door de politie in het kader van artikel 24 lid 1 en 17 van de Wet Politiegegevens in verband met de artikelen 61 en 62 van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002 voldoende waarborgen voor de afscherming van de identiteit van een informant, als bedoeld in artikel 1 sub d van de Regeling Criminele Inlichtingen Eenheden?
3. In hoeverre wordt door de Criminele Inlichtingen Eenheden in de drie fasen (voor, tijdens en na een ((dreiging van een)) aanslag) terreurgerelateerde informatie ingewonnen, vastgelegd en gedeeld met de Regionale Inlichtingen Dienst en of Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst?

Deze onderzoeksvragen zijn geconcretiseerd en geanalyseerd. De Wet Politiegegevens is uitgangspunt voor het onderzoek en daardoor de rode draad. Uiteindelijk is onderzoek gedaan naar:

- De informatiehuishouding bij de politie
- Het inwinnen van inlichtingen door de Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE), de Regionale Inlichtingen Dienst (RID) en de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD)
- Het delen van inlichtingen door de CIE met de RID en de AIVD.

1.2 Onderzoeksmethoden

De Wet Politiegegevens is onderzocht in de politieregio's en de Bijzondere Opsporings Diensten door een enquête te houden met respondenten uit de volgende categorieën:

- Hoofden van de CIE
- recherche officier zware criminaliteit;
- twee CIE-officieren van justitie;
- een rechter;
- een rechter-commissaris.

Daarnaast zijn interviews gehouden met:

- Vervangend districtschef van de regiopolitie Brabant Noord;
- Lector Strafrecht en Strafvordering van het SSR;
- Officieren van Justitie in het arrondissement 's-Hertogenbosch en Utrecht
- Rechter van de arrondissementsrechtbank 's-Hertogenbosch;
- Juridisch medewerker van het Ministerie van Justitie;
- Juridisch medewerker van IPOL (DNRI) van het KLPD;
- Een plaatsvervangend Korpschef van een regiopolitie;
- Professor Hoogleraar Strafrecht;
- Accountmanager van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
- Docent onderzoeker Universiteit van Leiden
- Ex medewerkster van de Terrorist Threat Intelligence Unit te Brussel
- Ingeschreven informanten bij de CIE van de regiopolitie Brabant Noord

Naast de interviews is een oefen brainstormsessie gehouden met

- Parketsecretaris CIE, arrondissement 's-Hertogenbosch
- Beleidsmedewerker hoofdofficier van Justitie, arrondissement 's-Hertogenbosch
- Hoofd Bureau Regionale Informatie a.i. van de regiopolitie Brabant Noord
- Strategisch analist van de regiopolitie Brabant Noord
- Groepschef Criminele Inlichtingen Eenheid regiopolitie Brabant Noord
- Privacyambtenaar van de regiopolitie Brabant Noord
- Informatierechercheur Regionale Inlichtingen Dienst, regiopolitie Brabant Noord

Deze oefen brainstormsessie is gevolgd door een brainstormsessie met

- Producteigenaar NCIE bij de dienst NRI
- CIE Officier van Justitie arrondissement 's-Hertogenbosch
- Ex hoofd van het Bureau Regionale Informatie van de regiopolitie Brabant Noord
- Jurist van het Ministerie van Justitie
- Project eigenaar implementatie Wet Politiegegevens van het VTSPN
- Hoofd Regionale Inlichtingen Dienst, van de regiopolitie Brabant Noord
- Chef Informatie Coördinatie Centrum, plaatsvervangend districtschef van een regiopolitie korps.

Vervolgens is een klankbordgroep geraadpleegd bestaande uit

- Hoogleraar terrorisme, contraterrorisme en radicalisering, NCTB
- Programmamanager van het project Contra terrorisme en Intelligence, Fellowship van het KLPD en de politieacademie
- Jurist IPOL van het KLPD
- Consultant van het team Openbare Orde en Veiligheid van Acastes
- Diensthoofd Controlling en Korpscontroller van de regiopolitie Rotterdam Rijnmond.
- Ex hoofd van het Bureau Regionale Informatie van de regiopolitie Brabant Noord

Daarnaast is voor het onderzoek gebruik gemaakt van literatuur, wetenschappelijke literatuur, rapportages, kamerstukken en jurisprudentie.

1.3 Afbakening van het onderzoek

Ter verduidelijking van de manier waarop in dit onderzoek naar een beantwoording van de onderzoeksvragen is toegewerkt, volgt onderstaand een korte toelichting op de wijze waarop het onderzoek is afgebakend.

Wet Politiegegevens:

De nadruk ligt in dit onderzoek op de toepassing van de Wet Politiegegevens (WPG) in relatie tot de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD), met de Regionale Inlichtingendienst (RID) en de Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE). Niet onderzocht is de relatie met de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst en de Bijzondere Dienst van de Koninklijke Marechaussee.

Informatiehuishouding:

In het kader van dit onderzoek, is bekeken hoe ambtsberichten van de AIVD tot stand komen. Bezien vanuit het mensenrechtelijke perspectief en de rol van de overheid aangaande de schending van de privacy. Een belangrijk aspect is vooral de informatie uitwisseling die tussen bestaande diensten, zoals de AIVD, politie, CIE en RID, aanwezig zijn.

Sense of Urgency:

De term 'Sense of urgency' wordt gebruikt voor de aanduiding van het gevoel van noodzakelijkheid of het creëren van een draagvlak. Uit dit onderzoek blijkt dat de politie een incidentgerichte organisatie is waardoor de sense of urgency snel verdwijnt na een incident. Om dit te voorkomen zijn diverse verbeteringen nodig. Om welke verbetermethode het

daarbij precies gaat, is afhankelijk van verschillende factoren, zoals opleiding, prestatiecontracten maar ook vertrouwen tussen verschillende diensten. Uitputtend ingaan op de verbeteringen zou in het kader van dit onderzoek te ver voeren. Daarom is dit beperkt tot een summiere uiteenzetting.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is aandacht besteed aan de wijze hoe de Wet Politiegegevens (WPG) een spanningsveld oplevert voor de veiligheid van de rechtsstaat. Door de overheid worden gerechtvaardigde inbreuken gemaakt op de grondrechten en op de privacy. Doordat deze inbreuken gecodificeerd zijn, is de inbreuk gerechtvaardigd. In dat kader is gekeken naar de inbreuk op de privacy en de grondrechten van deze wetgeving.

Hoofdstuk 3 heeft het zelfde thema als hoofdstuk 2, maar dan met betrekking tot de mensenrechten. Waar het in dit hoofdstuk vooral over gaat, is de marginale toetsing die de rechter kan toepassen op de totstandkoming van de ambtsberichten van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD). Ondanks deze marginale toetsing van ambtsberichten worden opsporingsonderzoeken gestart. Wanneer deze ambtsberichten tot stand gekomen zijn door schendingen van mensenrechten is dat niet controleerbaar.

De werkwijze van de AIVD en de relatie met de Criminele Inlichtingen Eenheden (CIE) en Regionale Inlichtingen Diensten (RID) staat in hoofdstuk 4 centraal. Daarnaast wordt ingegaan op de parlementaire en rechterlijke controle van de AIVD en de rol van de Contra Terrorisme Infobox. Uit dit hoofdstuk blijkt onder andere dat tussen de inlichtingendienst en de politie geen vertrouwen is.

In hoofdstuk 5 wordt uitgebreid ingegaan op een aantal belangrijke aspecten, zoals de kerntaken voor de politie, de prestatiecontracten, de Sense of urgency en de opleidings- en selectiecriteria van de politie. Deze aspecten zijn mede van belang voor de uitvoering van een goed inlichtingenapparaat.

Getracht wordt in hoofdstuk 6 de ontstaansgeschiedenis van de WPG te verwoorden. Tevens wordt in dit hoofdstuk de relatie gelegd met de Wet politieregisters (Wpolr). Verder is in dit hoofdstuk de gevoeligheid aangegeven van de rechtstreekse bevraging van politiegegevens door de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD). Het gaat in dit hoofdstuk onder andere over de eventuele toename van het aantal betrokkenen in de politiesystemen.

De informant is beschreven in hoofdstuk 7. In dit hoofdstuk wordt uitgebreid stilgestaan bij de ontstaansgeschiedenis van de CIE, de wettelijke verankering, en de relatie met de RID. Beide politie onderdelen worden qua werkwijze en wettelijke basis naast elkaar gezet. De doorzichtigheid, voor parlement en rechterlijke macht van de CIE wordt vergeleken met de ondoorzichtigheid van de RID. Daarnaast wordt de dubbele taak van de RID aan de orde gesteld.

De gegevens uitwisseling tussen de inlichtingendienst, AIVD en de politie, staat centraal in hoofdstuk 8. In dit hoofdstuk wordt uitleg gegeven over het belang van het uitwisselen van informatie en het gebruik van elkaars informatie. Ook zijn de juridische kaders en de relevante wetsartikelen in relatie tot de informatie uitwisseling verwoord.

In hoofdstuk 9 zijn de voornaamste bevindingen, conclusies en aanbevelingen van het onderzoek samengevat. Deze samenvatting is vastgesteld aan de hand van de onderzoeksvragen en de wijze van de opzet van het onderzoek.

2 Spanning tussen veiligheid en rechtstaat

De media schrijven elke dag over de spanning tussen veiligheid en rechtstaat. Deze spanning heeft niet alleen te maken met de bescherming tegen terrorisme, maar ook met bijvoorbeeld het koppelen van persoonlijke gegevens. Zo is onder meer het burgerservicenummer gekoppeld met allerlei databestanden van de overheid in Nederland waaronder de AIVD, maar ook met de bestanden van de woningbouwcorporaties. Juist het koppelen van die persoonsgegevens vergroot de kans op inbreuken op de verworven grondrechten.

In hoeverre moeten de verworven grondrechten of rechten ontleend aan internationale verdragen worden aangetast, om de veiligheid te garanderen? Om terroristische aanslagen te voorkomen krijgen de politie, justitie en de AIVD steeds meer bevoegdheden om informatie in te winnen, op te slaan, te bewaren en te verwerken. Dus hebben zij ook baat bij de koppeling van persoonlijke gegevens. Deze bevoegdheden vloeien voornamelijk voort uit nieuwe wetgeving zoals de Wet op de Terroristische Misdrijven maar ook de Wet Politiegegevens (WPG).

2.1 Gerechtvaardigde inbreuk

In principe is een inbreuk op de grondrechten gerechtvaardigd, omdat dit gelegitimeerd is in wetten zoals de Grondwet en het EVRM.¹

Uit jurisprudentie blijkt echter dat het niet altijd gerechtvaardigd is om inbreuken op grondwettelijke rechten te maken. Een voorbeeld hiervan is de zaak Kadi en Yusuf.² Beide personen zijn door de VN Veiligheidsraad geplaatst op een lijst met van terrorisme verdachte personen. Van deze personen moesten de banktegoeden bevroren worden. De lijst met verdachte personen is opgenomen in een EG-verordening, waardoor de lidstaten verplicht zijn de tegoeden van de genoemde personen te bevriezen.

Door zowel Kadi als Yusuf is tegen deze verordening bij het Gerecht van Eerste Aanleg beroep aangetekend. Door het Gerecht zijn beide beroepen verworpen. Onder andere omdat het niet bevoegd was om resoluties van de VN Veiligheidsraad (indirect) te toetsen. Er staat geen enkel rechtsmiddel tegen het handelen van de VN Veiligheidsraad open.³ Het Gerecht vond die leemte in de rechtsbescherming ook niet in strijd met de normen voor de bescherming van de internationale gemeenschap (*ius cogens*⁴).

In hoger beroep concludeerde het Hof van Justitie dat bij gebrek aan rechterlijke toetsing binnen de VN, het Hof verplicht is om de verordening te toetsen aan de grondrechten. Deze toetsing is toen gedaan, waarna bleek dat bij het vaststellen van de verordening Kadi niet was gehoord. De verordening moest volgens het Hof worden vernietigd. Dit hoor en wederhoor is gebaseerd op artikel 6 lid 1 EVRM (fair hearing).

2.2 Geschiedenis van privacy

Bescherming van de persoonlijke levenssfeer vinden de meeste burgers belangrijk.⁵ Al lang maakt de overheid gebruik van het vastleggen van persoonlijke gegevens van burgers.⁶ Verschillende wetten zorgen ervoor dat dit legitiem gebeurt. In 1955 bestond een Wet op de

¹ Artikel 10 Grondwet en artikel 8 Europees Verdrag van de Rechten van de Mens.

² GvEA EG, 21 september 2005 in zaak T-315/01, HvJ EG, 17 november 2005, zaak C-402/05P en 2006/C 36/39

³ artikel. 103 VN Handvest: verplichtingen op grond van het Handvest gaan voor op alle andere internationale verplichtingen van lidstaten.

⁴ Normen die van doorslaggevend belang zijn voor de bescherming van de internationale gemeenschap als geheel, dat iedere staat erdoor gebonden wordt, ongeacht zijn instemming.

⁵ HR 1 maart 1968, NJ 1968, 221. Aan te nemen valt dat HR 10 juni 1966, NJ 1966, 390 (X v. Informatiebureau Van der Graaf) na de inwerkingtreding van het Besluit gevoelige gegevens van 19 februari 1993, S. 158 geen betekenis meer heeft. In dit arrest oordeelde de Raad dat het verstrekken van inlichtingen aan derden over iemands strafrechtelijk verleden door niet tot overheidsinstanties behorende natuurlijke en rechtspersonen weliswaar onder bepaalde omstandigheden onoorbaar kan zijn, maar niet in strijd is met in de Nederlandse rechtsorde gewortelde beginselen.

⁶ *Privacy en Persoonsregistratie*, Eindrapport Staatscommissie Koopmans, Den Haag 1977.

Justitiële documentatie⁷, voor de uitvoering van een goede strafrechtspraak. Deze wet regelde de verwerking van persoonsgegevens in persoonsdossiers en strafrecht-dossiers. De burgers vinden dat de overheid zich moet beperken tot inmenging in hun persoonlijke levenssfeer. Hierdoor ontstaan in de jaren zeventig protesten. Een deel van de bevolking protesteert (1971) tegen de volkstelling, de toekenning van een persoonsnummer en de oprichting van een centrale databank. Na de protesten stelt de overheid de commissie Koopmans aan om een privacywet te ontwikkelen. Het eindrapport van deze commissie⁸ was aanleiding om een wetsontwerp voor de Wet persoonsregistraties (WPR) in te dienen. In de periode dat de commissie Koopmans haar werk doet, komt het Verdrag van Straatsburg, het “Dataprotectieverdrag”, tot stand. Dit verdrag regelt de omgang met geautomatiseerde persoonsgegevens. Artikel 8 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden⁹ is een belangrijke basis voor dit verdrag. Nederland dient door dit Verdrag de Grondwet aan te passen. In 1983 vindt een Grondwetswijziging plaats waarbij artikel 10, eerste lid van de Grondwet wordt toegevoegd.

Artikel 10 van de Grondwet luidt:

1. *Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op eerbiediging van zijn persoonlijke levenssfeer.*
2. *De wet stelt regels ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer in verband met het vastleggen en verstrekken van persoonsgegevens.*
3. *De wet stelt regels inzake de aanspraken van personen op kennisneming van over hen vastgelegde gegevens en van het gebruik dat daarvan wordt gemaakt, alsmede op verbetering van zodanige gegevens.*

Door de aanpassing van de Grondwet en internationale wetgeving zijn verschillende wetgevingstrajecten ontstaan waaronder de Wet persoonsregistraties (1989), de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en de Wet politieregisters (1991).

In 1995¹⁰ wordt er een Europese richtlijn uitgevaardigd die de bescherming van natuurlijke personen regelde.

Door de invoering van deze richtlijn is de Wet persoonsregistraties (WPR) in 2001 vervangen door de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp).

2.2.1 Het tot stand komen van de grondrechten

De eerste grondrechten waren reacties op onderdrukkend overheidsbewind dat rechten en vrijheden aantast. Grondrechten zijn meer algemene normen die het principieel beperkte karakter van overheidsbevoegdheden regelt. De grondwettelijke rechten kunnen alleen beperkt worden door de overheid als dit ook in de Grondwet staat, het zogenaamde legaliteitsbeginsel.

Bij de grondwetsherziening van 1983 is de band tussen grondrechten en het legaliteitsbeginsel versterkt. De bevoegdheid van de overheid tot het stellen van grondrechtbeperkingen is nauwkeurig omlind. Een vrijheidsbenemende maatregel zoals aanhouden van personen, is wettelijk geregeld in het Wetboek van Strafvordering.

Uit de geschiedenis blijkt dat er altijd inmenging is geweest van de overheid in het belang van de staat. Bij deze inmenging is wel altijd rekening gehouden met burgerlijke vrijheden. Al

⁷ Wet op de Justitiële documentatie en op de verklaringen omtrent het gedrag, vervallen per 1 april 2004

⁸ Eindrapport van de Staatscommissie bescherming persoonlijke levenssfeer in verband met persoonsregistraties, 's-Gravenhage: Staatsuitgeverij 1976.

⁹ Verdrag van 4 november 1950, Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens

¹⁰ Richtlijn 1995/46/EG van het Europese Parlement en de Raad van 24 oktober 1995

vanaf de middeleeuwen zijn documenten aangetroffen, waarin waarborgen zijn vastgelegd tegen willekeurig overheidsgezag (Magna Charta 1215).¹¹

In het verleden werd niet gesproken over grondrechten, maar over het maatschappelijk verdrag. Volgens Locke¹² is het maatschappelijk verdrag primair om de vrijheid en eigendom

“Alle mensen zijn van nature vrij, gelijk en onafhankelijk in de natuurtoestand. De natuurtoestand heerst als er geen overheidsgezag zou zijn”.

De natuurtoestand kan men omschrijven als een ongecompliceerd geluk waarin de (natuur)mens in vreedzame afstand van andere mensen leeft.

van alle burgers te waarborgen.¹³ Met het oog daarop moeten fundamentele rechten door de overheid worden gerespecteerd. Grondrechten hebben een pre constitutioneel karakter. “Het zijn rechten die de mens los van het staatsverband toekomen”.

De rechtstatelijke waarborgen van het grondrecht liggen in het recht van het overheidshandelen. Het overheidshandelen wordt onder de macht van het recht geplaatst. Grondrechten zijn daarbij van fundamenteel belang en brengen het beperkte karakter van overheidsbevoegdheden in beeld.

De Grondwet beschermt de burgers primair tegen machtmisbruik van de overheid.¹⁴ Dit wordt ook beschermen van de rechten van de mens, mensenrechten of fundamentele rechten genoemd. De Grondwet is te verdelen in de klassieke grondrechten, ook wel vrijheidsrechten genoemd, gericht op de overheidsonthouding en de sociale grondrechten, betreffende de aanspraken op overheidsprestaties. De klassieke grondrechten zijn afdwingbaar. Vrijheid van meningsuiting, artikel 7 Grondwet, is daar een voorbeeld van.¹⁵

2.2.2 Beperkingen grondrechten

De lagere wetgever, zoals gemeenten, kan ook de mensenrechten, artikel 10 Grondwet, beperken. Een voorbeeld hiervan is de Algemene Plaatselijke Verordening (APV), vastgesteld door de gemeenteraad.¹⁶ Wanneer het internationaal- en grondwettelijk recht beide van toepassing zijn, dan geldt voor de burger de zwaarste bescherming. Namelijk het internationale recht.

De meerwaarde van mensenrechtenverdragen is dat formele wetten hieraan getoetst kunnen worden en dat deze verder gaan dan de Grondwet.¹⁷ Ook beperkingclausules dienen te voldoen aan een strengere proportionaliteitstoets.¹⁸

2.2.3 Veranderingen in de Grondwet in de loop der jaren

In Nederland zijn in 1798 voor het eerst de grondrechten systematisch opgenomen in de Staatsregeling. Eerst nam het aantal grondrechten toe, om daarna weer af te nemen. In de Grondwet van 1814 waren de grondrechten zeer beperkt aanwezig. Tegenwoordig is het een grondwettelijk recht dat de persoonlijke levenssfeer wordt beschermd tegen

¹¹ *Magna Charta*, (Latijn voor *Groot Charter*) is de naam van het handvest dat de Engelse koning *Jan zonder Land* op 15 juni 1215 onder dwang aan de baronnen verleende

¹² Britse Filosoof, 1632-1704, heeft veel invloed uitgeoefend op het politiek denken en op de politieke praktijk.

¹³ *Daan de Neef (red), Ode aan de vrijheid, Veen Magazines, 2004* (<http://www.liberales.be/cgi-bin/showframe.pl/figuur&locke>)

¹⁴ M.C. Burkens e.a. *Beginnelen van de democratische rechtsstaat*, Deventer, 2001, p. 16.

¹⁵ HR 28 november 1950, NJ1951, 137 Tilburg, *Het verschil tussen openbaren en verspreiden van meningsuitingen*.

¹⁶ Artikel 147 Gemeentewet

¹⁷ HR 15 april 1994, NJ1994, 608, *De HR interpreteerde de Grondwet als mede te omvatten een algemeen persoonlijkheidsrecht, in casu leidend tot de aannahme van het recht om te weten van welke ouder men afstamt*.

¹⁸ noodzakelijke en evenredige beperkingen die noodzakelijk in een democratische samenleving zijn.

ongoorloofde inbreuken. Dit grondwettelijke recht (artikel 8 EVRM en artikel 10 Gw) is verder uitgewerkt in vele andere wetten, zoals de Wbp en de WPG. In het belang van (nationale) veiligheid wordt door de overheid langs verschillende wegen inbreuk gemaakt op deze rechten. De politie maakt gelegitimeerd een inbreuk op deze rechten, voor de uitvoering van haar taak.¹⁹

2.2.4 Schending privacyrecht door de politie

Privacy kan worden gedefinieerd als een recht op de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer²⁰ van individuele burgers. Inmenging in deze persoonlijke levenssfeer is niet zonder meer mogelijk. Het uitgangspunt is dat individuele personen zijn gevrijwaard van ongewenste verspreiding en vastlegging van informatie over hun persoonlijke levenssfeer. Voor de politie geldt dat schending van de privacy veel te maken heeft met de kwaliteit en de integriteit van de opsporing. Dit laatste is niet alleen van toepassing op de privacy maar ook op het politieoptreden.

Andere onderdelen van de politie die zich bezighouden met informatievergaring zijn onder andere de recherche en Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE). Om aan deze informatie te komen maakt de recherche een inbreuk op de privacy van de burger. Wanneer zij de informatievergaring rechtmatig doet, is zij daartoe bevoegd. Vooral de medewerkers bij de recherche zijn niet voldoende bekend met de regels voor de opname en vastlegging van persoonsgegevens. Dit in tegenstelling tot de CIE.

In het verleden hebben meerdere commissies, onder andere de commissie Van Traa en de commissie Kalsbeek, zich beziggehouden met de informatiehuishouding bij de politie, waaronder die van de CIE. Destijds kwamen zij tot de conclusie dat er teveel gegevens van personen in de politiestructuren waren opgeslagen. In sommige gevallen was door de politie de privacy van burgers onterecht geschonden. Opgemerkt dient te worden dat de wetgeving toen multi-interpretabel was voor de *colour local*. Dit was in overleg met het OM. De

"Draadloze communicatie en compacte computerinformatica zullen ons in staat stellen om als het ware op elke hoek van de straat een kantoor beschikbaar te hebben (...)"

R.H. Hessing, oud-hoofdcommissaris van politie in Rotterdam 1998

Procureurs Generaals oordeelden of de afspraken hiervoor goed waren. In de Wpolr en de huidige WPG is een betere en scherpere afbakening van datgene wat kan en mag.

2.3 De rechtsbescherming van burgers

De politie is een instrument van de overheid, (*Trias Politica*). De overheid is de enige die legitiem het geweldsmonopolie bezit en laat dit onder andere over aan de politie. Het feit dat de overheid een geweldsmonopolie heeft, is niet per definitie verkeerd of moreel verwerpelijk. De overheid heeft niet alleen de taak de orde te handhaven, maar ze moet er ook op toezien dat haar monopolie in stand blijft.

Dit is een fundamenteel probleem. Want wanneer slaat het handhaven van de geweldsmonopolie om in terreur? Wat als de machthebber, nadat het monopolie eenmaal verworven is, zich na verloop van tijd ontpopt als een tiran? Er kan een moment komen dat de oorspronkelijke individuen de legitimiteit van het overheidsgezag gaan betwisten. Het probleem is dat de machthebber, als hij eenmaal over het geweldsmonopolie beschikt, zich weinig gelegen hoeft te laten aan wat burgers willen.

Welke bescherming hebben burgers tegen overheids geweld? Nadat het monopolie eenmaal gevestigd is en de burgers hun macht hebben overgedragen, zijn mensen afhankelijk van de

¹⁹ Artikel 2 en 6 Politiewet 1993

²⁰ Artikel 10 Grondwet en artikel 8 lid 1 en 2 van het EVRM

bescherming die hen geboden wordt. Zonder die bescherming zijn ze vogelvrij. Tijdens de Tweede Wereldoorlog blijkt het overheidsmonopolie op geweld mogelijkheden te openen tot crimineel gedrag.²¹ Hoe dient de rechtsbescherming van burgers gestalte te krijgen? Dit geweldsmonopolie en de rechtsbescherming, is door te voeren naar de WPG. In deze WPG zijn waarborgen opgenomen voor de rechtsbescherming van de burger, zoals het recht op kennisneming.²²

2.4 Geweldsmonopolie door de WPG

De WPG heeft onder meer als doel een nieuw evenwicht te creëren tussen de bescherming van de privacy en de rechtshandhaving. De WPG geeft een wettelijke verruiming voor de verwerking van politiegegevens ten opzichte van de Wpolr. Voor de burger zijn in de WPG de nodige voorzieningen opgenomen voor het waarborgen van ongerechtvaardigde inbreuken op zijn persoonlijke levenssfeer.²³ Een van de aanleidingen voor de herziening van wetgeving (WPG) is het verwerken van nog (niet) verdachte personen. Tegenover de uitbreiding van de verwerking van persoonsgegevens, staat de uitbreiding van het recht op kennisneming. Hier past de rechtsbescherming bij voor het gebruik van de

Niet voor niets kon het terreurbewind van Robespierre (1793 – 1795) en de zijnen betrekkelijk lang doorgaan. In die periode werden, ondanks groeiend verzet, toch nog massa's mensen naar de guillotine gebracht.

Maximilien-Marie-Isidore de Robespierre (Arras, 1758- Parijs 1794) was een Franse advocaat en staatsman tijdens de woelige revolutiejaren in de 18^e eeuw. Hij was een consequent doctrinair met een groot gevoel van eigenwaarde. Zijn aanhangers noemden hem *L'Incorruptible*, de onkreukbare, omdat hij niet uit was op persoonlijk voordeel en altijd trouw bleef aan zijn principes. Hierbij betoonde hij zich enerzijds flexibel in het trekken van consequenties uit die principes. Zo was hij vanwege de rechten van de mens eerst tegen de doodstraf, maar beredeneerde later het tegenovergestelde, omdat de staat die rechten moest verdedigen tegen de contrarevolutionairen; anderzijds deinsde hij er niet voor terug zijn vrienden aan zijn 'principes' onder de guillotine op te offeren.

Algemene wet bestuursrecht en het verzoek tot bemiddeling door het CBP. In uitzonderlijke gevallen kan een burger de overheid aansprakelijk stellen door een beroep te doen op de onrechtmatige daad.²⁴

2.4.1 Waarborgen voor de burger

In tegenstelling tot in de Wpolr zijn in de WPG meer waarborgen voor controle en toezicht ingebracht zoals de verwerking van persoonsgegevens met toestemming van het bevoegde gezag. Juist bij controle en toezicht kan het fout gaan. De Memorie van Toelichting (MvT) van de WPG beschrijft dat iedereen in de gelegenheid is kennisneming²⁵ te hebben van zijn persoonlijke gegevens, om hiervan gebruik te maken, deze te verbeteren of te verwijderen. Iedereen moet in beginsel na kunnen gaan of zijn gegevens worden verwerkt volgens de regels van de WPG. Als het nodig is, kan de burger zijn recht halen op grond van artikel 8 en 13²⁶ van het EVRM.

Natuurlijk is dit geen absoluut recht²⁷, omdat er sprake kan zijn van een noodzakelijk belang, bijvoorbeeld opsporing. Een verzoek tot kennisneming wordt dan geweigerd in het belang van de opsporing.

²¹ A. van Liempt, Kogeld, *Nederlandse premiejagers op zoek naar joden, 1943* Amsterdam, 2002

²² Artikel 25 Wet Politiegegevens, MvT II Wet Politiegegevens p. 63.

²³ Conform artikel 10 Gw en artikel 8 EVRM

²⁴ Artikel 6:162 lid 1 Burgerlijk Wetboek.

²⁵ MvT II Wet Politiegegevens p.2.

²⁶ Artikel 13 EVRM bepaalt dat een ieder van wie de rechten of vrijheden van dat verdrag zijn geschonden, recht geeft op een daadwerkelijk rechtsmiddel voor een nationale instantie.

²⁷ De opsporing kan ernstig worden gefrustreerd indien verdachten van misdrijven tijdens het opsporingsonderzoek op de hoogte zouden geraken van bepaalde politiegegevens. En hierdoor hun gedrag zodanig zouden aanpassen dat bijvoorbeeld de inzet van bijzondere opsporingsbevoegdheden illusoir zou

2.4.2 Weigeringsgronden

De weigeringsgronden zijn en worden per geval²⁸ afgewogen. De weigering is een besluit in de zin van de Algemene Wet Bestuursrecht (Awb). Voor de verzoeker, de persoon die kennisneming verzoekt, staat de gang naar de bestuursrechter open. De vraag is gerechtvaardigd of de politie bij een mogelijke toename van het aantal inzageverzoeken een uitputtend onderzoek verricht. Zeker wanneer er in bepaalde gevallen geen directe aanknopingspunten zijn in het verzoek. De politie wijst het verzoek af door ontbreken van directe aanknopingspunten, zoals door het niet aangegeven waar en waarom de verzoeker geregistreerd staat.

2.4.3 Kwaliteit voor recht op kennisneming

Ook wordt in de MvT niet beschreven aan welke kwaliteit de uitoefening van het recht op kennisneming dient te voldoen, noch in de complexiteit noch in de aard daarvan.

Door het inzagerecht²⁹ ontstaat wel een probleem. De verzoeker moet de politiesystemen of de informatiehuishouding van de politie goed kennen om de juiste vraag te stellen. Als de verzoeker de verkeerde vraag stelt, krijgt zij of hij geen of een onjuist antwoord. Dit heeft alles te maken met de informatiehuishouding (-structuur) bij de politie.

2.4.4 Recht op kennisgeving gekregen

Als de verzoeker recht op kennis³⁰ heeft gekregen, dan ontstaat het recht op verbetering, aanvulling, verwijdering of afscherming van politiegegevens.³¹

De verzoeker moet daarvoor een tweede, schriftelijk gemotiveerd, verzoek indienen. De motiveringsplicht ligt bij de verzoeker. Wanneer de verzoeker de verwerkingssystemen en de informatiestructuur niet kent, zal op grond van onvoldoende of verkeerde motivering de zaak afgedaan worden. Ook moet de verzoeker kennis hebben van de rechtmatigheid van de opname van het politiegegeven om gemotiveerd wijzigingen aan te brengen. Uiteindelijk moet de verzoeker zelf voorstellen welke wijzigingen aangebracht moeten worden. Indien het uiteindelijk lukt om de gegevens te verwijderen of te veranderen dan is de verantwoordelijke voor de persoonsgegevens niet verplicht om dit te melden bij de verzoeker.³²

2.5 WPG biedt onvoldoende rechtsbescherming

Naar mijn mening wordt door de WPG voldaan aan de rechtsbescherming van personen. Althans het biedt voldoende rechtsbescherming voor personen die de informatiehuishouding kennen. Ik wil hierbij aantekenen dat de rechtsbescherming beperkt is voor diegene die onbekend is met deze informatiehuishouding. Niet de WPG beperkt de rechtsbescherming, maar de opzet van de informatiehuishouding.

De WPG kent geen bezwaarprocedure. De verzoeker kan zich eventueel wenden tot het CBP voor bemiddeling of advies, maar moet daarna naar de bestuursrechter voor het beroep. De gegevens zijn dan alleen inzichtelijk voor de bestuursrechter en niet voor de verzoeker. Al met al een complexe rechtsgang voor de verzoeker. Hij of zij wendt zich heel snel tot een advocaat omdat die (mogelijk) meer inzicht heeft in de informatiehuishouding van de politie en de gang naar de rechter kent.

2.6 Rechtsgang voor de verzoeker is een spanningsveld

Juist de rechtsgang die de WPG biedt, is moeilijk en voor leken niet te begrijpen. Sinds jaar en dag neemt het aantal inzageverzoeken bij de politie toe.³³ In de MvT wordt hierover

worden. De Wet Politiegegevens biedt de beheerder dan ook de mogelijkheid kennisneming te weigeren in verband met de goede uitvoering van de politietaken of gewichtige belangen van derden.

²⁸ MvT II Wet Politiegegevens p.63

²⁹ Artikel 26 Wet Politiegegevens

³⁰ Artikel 25 Wet Politiegegevens

³¹ Artikel 28 lid 1 Wet Politiegegevens

³² Artikel 28 lid 3 Wet Politiegegevens

³³ MvT II Wet Politiegegevens p. 64. "dat is gelegd door de sterke stijging van het aantal verzoeken om kennisneming gedurende de afgelopen jaren".

vermeld dat de politie door capaciteitsproblemen niet uitvoerig op alle inzageverzoeken in kan gaan wanneer deze onvolledig of niet concreet genoeg zijn. De overheid wil enerzijds met de WPG de veiligheid van de staat waarborgen, de bestrijding van de criminaliteit en

Er zitten in Nederland op dit moment meer mensen zonder veroordeling achter de tralies dan veroordeelden. Nederland staat in Europa op een derde plaats. Spanje en Engeland gaan ons voor. Veel vreemdelingen maken deel uit van de grote groep onveroordeelden.

Y. Buruma 17 april 2008.

terrorisme aanpakken en anderzijds de bescherming van privacy van de burger garanderen. De WPG biedt de mogelijkheden om zowel de persoonsgegevens van verdachte als onverdachte personen op te nemen. Voor de politie kan dit voordelen hebben voor het rechercheren in grote bestanden waarin persoonsgegevens zijn opgeslagen. De burger, bijvoorbeeld de onverdachte burger, heeft niet in de gaten dat zijn gegevens zijn opgeslagen en dat hij daarmee later problemen kan krijgen. Zoals bij de aanvraag van een vergunning voor de drank- en horecawet, waarbij het bestuursorgaan volgens de Wet Bevordering Integriteitsbeoordelingen door het Openbaar Bestuur (Wet BIBOB)³⁴ een onderzoek doet naar de integriteit van de aanvrager. Wanneer de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) over deze persoonsgegevens beschikt kan dit problemen opleveren, bijvoorbeeld bij een vakantie naar de Verenigde Staten.

2.6.1 Praktijkvoorbeeld

In de jaren zeventig was Mr. C.F. Korvinus student-assistent bij het strafinstituut Willem Pompe te Utrecht. Voor zijn afstudeerscriptie volgde hij het proces dat plaatsvond in Stuttgart

Monitoren is een taak van de inlichtingendiensten. Er mag geen data ingevoerd worden als er slechts zeer vage aanwijzingen of verdenkingen zijn. Oppassen waar de grens gelegd wordt. Er moeten voldoende aanwijzingen of gronden zijn om te rechtvaardigen dat informatie ingewonnen en vastgelegd wordt.

Jurist IPOL van het KLPD

Stamheim tegen de “Rote Armee Fraction” (RAF). Door deze studie kwam hij in contact met onder andere de advocaat Otto Schilly, de latere minister van Binnenlandse Zaken van Duitsland. Korvinus heeft gedurende een jaar het proces gevolgd.

Tijdens die periode werd Korvinus een keer midden in de nacht aangehouden door de politie voor controle. Hij zat toen in de auto met twee andere (RAF) advocaten. De auto werd leeggehaald en onderzocht. Er werd niets aangetroffen dat belastend was. Geruime tijd na deze controle reisde hij samen met een delegatie van het departement naar Israël voor een internationaal congres over recht en psychiatrie. Bij de paspoortcontrole op het vliegveld van Jeruzalem is hem zonder opgave van reden de toegang tot Israël ontzegd. Aan hem werd wel gevraagd of hij een nieuw paspoort had. Later besepte hij dat hij destijds in Duitsland geregistreerd was via het Bundeskriminalamt (BKA), die nauwe contacten onderhield met de Mossad (Israëlische geheime dienst) en daardoor ingedeeld was als aanhanger van de RAF. Dat was waarschijnlijk de reden dat hij in Israël geregistreerd stond als ongewenst vreemdeling.

Korvinus heeft uiteindelijk via het ministerie van Buitenlandse Zaken van de Israëlische autoriteiten excuses gekregen voor deze betreurenswaardige zaak. Uit dit voorbeeld blijkt hoe het vastleggen, het uitwisselen en analyseren van persoonsgegevens tot ver strekkende gevolgen kan leiden voor de burger. Het feit dat het Korvinus uiteindelijk lukte om excuses van Israël te krijgen, had alles te maken met zijn kennis van het recht.

³⁴ Met de Wet BIBOB kunnen bestuursorganen malafide ondernemers buiten de deur houden en zo een bijdrage leveren aan gezond en integer ondernemerschap. Bureau BIBOB voert een onderzoek uit naar de integriteit van aanvragers of gegadigden, en adviseert het bestuursorgaan hierover.

Om de veiligheid te vergroten en om de strijd aan te binden tegen het terrorisme zijn verschillende wetten, maatregelen en voorstellen aangenomen door de Tweede Kamer. Zoals de Wet Politiegegevens, de Wet Terroristische misdrijven en de Samenwerkingsregeling bestrijding terroristische misdrijven. Deze aanpassingen leiden echter tot wettige inperkingen van rechten, waaronder mensenrechten. Mensenrechten zijn over het algemeen niet absoluut. Door omstandigheden kan het zijn dat de overheid de mensenrechten niet hoeft te respecteren. Het is mogelijk dat er aanleiding is om op een legitieme manier de rechten te beperken. Bijvoorbeeld de inbreuk op artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en Fundamentele Vrijheden (EVRM) is een optie in een strafrechtelijk onderzoek. In een opsporingsonderzoek³⁵ is het afluisteren van telefoongesprekken mogelijk.

Het verbod tot marteling³⁶ is echter een absoluut verbod, waarop geen beperkingen mogelijk zijn. Voor een overheid is het dus onmogelijk om een van terrorisme verdachte gevangene te martelen, ongeacht wat deze persoon gedaan heeft. Dat het EVRM strikt is in de beperkingen voor de overheid op het verdrag, blijkt onder andere uit jurisprudentie. Het Europese Hof voor de Rechten van de Mens heeft recent de uitbreiding van nationaalrechtelijke beperkingen ten aanzien van de mensenrechten veroordeeld.³⁷

3.1 Illegaal verkregen informatie in strijd met het EVRM

Het gebruik van informatie, die verkregen is door foltering, artikel 3 van het EVRM, folterverbod, is in strijd met een eerlijk proces.³⁸ Bij het gebruik van onrechtmatig verkregen informatie kunnen de ernst van een delict en het publieke belang bij vervolging een rol spelen. De gevolgen, bijvoorbeeld een aanslag op een metrostation, zijn dan belangrijker dan de grondslag van de totstandkoming van de informatie. Met andere woorden, om een aanslag te voorkomen is het niet van belang hoe de informatie is verkregen. Echter ondanks de ernst van het feit, weegt het publieke belang niet op tegen de ernstige inbreuk op de mensenrechten die plaats vindt.

Een voorbeeld daarvan is de toepassing van “waterboarding”. Dit is een verhoortechniek waarbij de verhoorde is vastgebonden. De verhoorde krijgt een natte doek over zijn gezicht waarover telkens water wordt gegoten, waardoor het gevoel van verdrinking ontstaat. Veel mensenrechten organisaties merken deze verhoormethode aan als martelen. Waterboarding wordt onder andere in Guantánamo Bay gebruikt door de Amerikaanse Central Intelligence Agency (CIA).

“Bush zegt de wet te hebben tegengehouden omdat er aanslagen zijn voorkomen dankzij de omstreden verhoormethoden”

*WWW. Elsevier.nl/nieuws, 23 april 2008,
Veto Bush tegen verbod op waterboarding, 8 maart 2008*

³⁵ Artikel 132 Strafvordering

³⁶ Artikel 3 EVRM

³⁷ GvEA EG 17 september 2003, *Messinat. Commissie* (T-76/02, *Jur.* 2003, p. II-3203) p. 33

EHRM 25 januari 2005, *Karademirci e.a. vs. Turkije*, *www.echr.coe.int* (appl. no. 37096/97 en 37101/97)

³⁸ EHRM 11 juli 2006, *Jalloh*, NJ 2007, 226

3.1.2 Gebruik van illegaal verkregen informatie door de CIA

Op 13 februari 2008 stemde het Amerikaanse congres tegen het gebruik van waterboarding en noemde dit een 'martelmethode'. Om deze methode toe te blijven passen, gebruikte president Bush zijn vetorecht zodat de CIA waterboarding toe kan blijven passen.

Veelzeggend detail is, naar mijn mening, dat kort na de Tweede Wereldoorlog de Verenigde Staten van Amerika bij de Japanners erop aandrongen, om diegenen die waterboarding hadden toegepast op Amerikaanse soldaten, ter dood te brengen.

3.1.3 Samenwerking inlichtingen- en veiligheidsdiensten

De AIVD richt zich de laatste jaren steeds meer op samenwerking met andere inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Zo wordt in Nederland samengewerkt met de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (MIVD), op het gebied van bijvoorbeeld wapenhandel.

Naar aanleiding van de aanstelling van de heer G. Bouman, hoofd bij de AIVD, vond op dinsdag 22 april 2008 een interview plaats voor een uitzending van het televisieprogramma NOVA³⁹. Hij zegt dat de dienst nauw samenwerkt met zijn zusterorganisatie, de CIA. Hij noemt de CIA een van de grotere spelers in het inlichtingenveld.

Bouman zegt dat de inlichtingen- en veiligheidsdiensten nooit prijsgeven hoe zij aan de

2001 heeft de wereld veranderd. Er zijn daarna veel wetten aangepast en bijgekomen. De vraag is gerechtvaardigd of we niet te ver doorschieten.

Jurist van het KLPD (I-Pol) (14 april 2008)

informatie zijn gekomen en hoe de informatie tot stand is gekomen, in het belang van bronbescherming. Begrijpelijk is dat bronbescherming niet alleen geldt voor de AIVD maar ook geldt voor de CIA.

De professionaliteit van de CIA en de Amerikaanse democratie vindt Bouman een garantie voor de fatsoenlijke manier waarop informatie is verkregen die aan de AIVD wordt verstrekt. Wanneer informatie afkomstig van de CIA is verkregen door marteling, dan zal dit nooit bekend worden, aldus Bouman.

Om geen criminele vrijstaat te krijgen, zul je je eigen mening en gevoelens aan de kant moeten zetten. Wanneer we geen zaken doen met China omdat zij de mensenrechten schenden, dan zullen de drugs precursoren een toevlucht tot Nederland krijgen.

Volgens de minister van Justitie Hirsch Ballin is het dus telkens een afweging tussen mensenrechten en strafbare feiten. In Europees verband gezien moeten we kiezen tussen mensenrechten of politiek.

Lector Straf- en Strafprocesrecht SSR, 14 april 2008

³⁹ Uitzending Nova 22 april 2008, *Internationale samenwerking tegen terreur*, S. Eikelenboom en G. Janssen.

3.1.4 Ambtsbericht

Als de AIVD van de CIA een bericht krijgt over een vermeende terroristische aanslag, controleert de AIVD de oorsprong en de totstandkoming van dat bericht niet omdat de bronafscherming hierdoor in het geding is.

Door de AIVD kan dit bericht omgezet worden in een ambtsbericht.⁴⁰ Wanneer de betrokken minister⁴¹ (Min. van BZK) het nodig vindt, wordt het ambtsbericht ingebracht voor de opsporing.⁴²

Naar mijn mening is de vraag gerechtvaardigd of deze informatie, gebruikt onder het regime van het Wetboek van Strafvordering, rechtmatig is verkregen en of dit bijvoorbeeld door de advocatuur in een strafzaak te toetsen moet zijn.⁴³

De grootste partner van de AIVD is de CIA. Wie zegt mij hoe het ambtsbericht tot stand is gekomen? Misschien is de informatie wel afkomstig van een gevangene uit Guantánamo Bay die door middel van speciale verhoor technieken de informatie heeft gegeven. De CIA hanteert nu eenmaal het dwang- en drangstelsel.

Lector Straf- en Strafprocesrecht SSR, 14 april 2008

Overigens is de rechtbank 's-Gravenhage van oordeel dat een ambtsbericht van de AIVD in beginsel is aan te merken als een deskundigenadvies⁴⁴ en dus rechtmatig verkregen. Er is namelijk sprake van een marginale toets van het ambtsbericht. Uit het arrest van de rechtbank 's-Gravenhage kan geconcludeerd worden dat de inhoud van het bericht wel klopt, maar dat de tot standkoming van dat bericht niet te controleren is.

3.2 Politieonderzoek

Het ambtsbericht kan een rol spelen bij de opsporing en vervolging van strafbare feiten. Het ambtsbericht vormt dan de basis voor het politieonderzoek artikel 132a en artikel 27 van het Wetboek van Strafvordering. Hierdoor kunnen, onverkort beperkingen in de wet, andere opsporingsmiddelen worden ingezet zoals observatie, infiltratie en het aftappen van telefoongesprekken.

3.2.1 Verantwoording onderzoek in de WPG

Wanneer de AIVD informatie ontvangt van de CIA en inbrengt als ambtsbericht bij de Landelijk Officier van Justitie terrorisme is dat bericht de basis voor een opsporingsonderzoek. De Officier van Justitie brengt dit ambtsbericht in bij de politie. De politie gebruikt het ambtsbericht als basis voor het op te starten opsporingsonderzoek.

De persoonsgegevens die in het ambtsbericht staan, worden voor het opsporingsonderzoek vastgelegd volgens de WPG. Dit gebeurt op grond van artikel 9 lid 1 of 10 lid 1 onder 3 sub b van de WPG in een geautomatiseerd systeem. Het is van verdachte personen en van onverdachte personen.⁴⁵ Voor het opsporingsonderzoek worden deze gegevens gebruikt om informatie in te winnen, op te slaan en te analyseren om uiteindelijk de zaak voor de rechter te brengen.

⁴⁰ Op grond van artikel 38 lid 1 van de WIV 2002, wordt door de minister of het hoofd van de AIVD schriftelijk mededeling gedaan aan een daartoe aangewezen lid van het openbaar ministerie, zijnde de Landelijk Officier van Justitie (LOvJ), terrorismebestrijding.

⁴¹ De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

⁴² Opsporing artikel 132a Wetboek van Strafvordering

⁴³ HR 5 september 2006, LJV nr. AV 4122, Eijk-arrest,

⁴⁴ Rb, 's-Gravenhage 17 februari 2006, LJV AV3754

⁴⁵ Artikel 10 lid 2 sub c Wet Politiegegevens.

3.2.2 Rechtmatigheid vastleggen politiegegevens

Politiegegevens worden slechts verwerkt voor zover zij rechtmatig zijn verkregen....(⁴⁶)

De rechtmatigheid van een ambtsbericht van de AIVD, waarvan de informatie afkomstig is van een zusterorganisatie, is niet te toetsen op de rechtmatigheid van het tot stand komen daarvan. Zoals eerder is verwoord zouden die gegevens onrechtmatig verkregen kunnen zijn, waardoor de persoonsgegevens in het opsporingsonderzoek volgens artikel 3 lid 2 van de WPG onrechtmatig worden opgeslagen.

De MvT stelt dat het de politie niet toegestaan is, gegevens die onrechtmatig zijn verkregen, te verwerken.⁴⁷ Tevens staat vermeld dat het verplicht is de herkomst en de wijze van verkrijging van politiegegevens te vermelden, artikel 3 lid 4 WPG. Met dit artikel wordt gevolg gegeven aan het advies van het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP) behorende bij het wetsontwerp. De protocolplicht voor de AIVD, geregeld in artikel 42 WIV 2002, stelt dat vastgelegd moet worden aan wie de politie, inlichtingen verstrekt en niet hoe de inlichtingen tot stand zijn gekomen.

3.2.3 Commissie van Toezicht

In dit hoofdstuk is gesproken over het ambtsbericht dat is ingebracht door de AIVD en tot een opsporingsonderzoek leidde.

Belangrijk in dit verband is de aandacht van de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD). De Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (WIV 2002) verplicht de instelling van de commissie en de werkzaamheden van de commissie. Dit wordt verderop in dit onderzoek besproken.

3.2.4 Geen inzicht hoe de informatie tot stand is gekomen

Naar mijn mening is door de CTIVD, door de afscherming van bronnen, geen inzicht verkregen in de manier waarop de zusterorganisaties van de AIVD aan informatie zijn gekomen. Naar mijn mening is hieruit te concluderen dat er altijd een mogelijkheid is dat er berichten bij de AIVD binnenkomen van zusterorganisaties die door schending van mensenrechten tot stand zijn gekomen om daarna gewoon gebruikt te worden als basis in een opsporingsonderzoek.

3.3 Tot slot

Mijn conclusie is dat ondanks het feit dat zowel de rechtspraak⁴⁸ als rechtsgeleerden⁴⁹ als de wetgever⁵⁰ vraagtekens plaatsen bij het tot stand komen van inlichtingen van de AIVD, het tot stand komen van deze inlichtingen niet wordt getoetst. Als deze inlichtingen door schendingen van mensenrechten tot stand zijn gekomen, is daar geen zicht op en is dit ook niet te toetsen. Dit heeft alles te maken met bronafscherming. Volgens de jurisprudentie doet de tot standkoming van de informatie, door bijvoorbeeld "waterboarding" niets af aan de start- of sturingsinformatie van een opsporingsonderzoek.⁵¹

In oktober 2004 antwoordt minister Remkes op vragen van het Tweede Kamerlid Van der Laan (D66) dat; *"Door het geheim houden van de bron, is niet altijd te achterhalen of de informatie is verkregen door marteling. Bovendien zullen (zuster) diensten nimmer stellen dat zij informatie door foltering hebben verkregen. Deze onzekerheid mag er echter niet toe leiden dat met bepaalde diensten elke vorm van samenwerking op voorhand volledig wordt uitgesloten. Dit zou in een situatie waarin een dergelijke dienst beschikt over informatie*

⁴⁶ Artikel 3 lid 2 Wet Politiegegevens

⁴⁷ MvT II Wet Politiegegevens p.31.

⁴⁸ Rb, Rotterdam, 5 juni 2003, LJV AF9546 *De rechtmatigheid van de verkrijging van die inlichtingen door de BVD/AIVD niet kan worden getoetst doet niets af aan de bruikbaarheid van start- of sturingsinformatie.*

⁴⁹ T. De Roos, *De nieuwe wetsvoorstellen helpen niet, opsporingsbevoegdheden verruimt in de strijd tegen terrorisme*, Advocatenblad nr. 4, 10 maart 2006

⁵⁰ MvT II Wet Politiegegevens p.6.

⁵¹ Rb, Rotterdam, 5 juni 2003, LJV AF9546

betreffende een onmiddellijk dreigende terroristische aanslag desastreuze gevolgen kunnen hebben. Voor acute levensbedreigende situaties dienen met daarvoor in aanmerking komende diensten dan ook altijd communicatiekanalen te worden opengehouden”.

Naar mijn mening is voor de AIVD, het vertrouwen in de inlichtingendienst van het land van herkomst van de informatie, belangrijker dan bijvoorbeeld artikel 3 van het EVRM. Op de eerste plaats omdat de professionaliteit van de inlichtingendienst en het democratische bestel van het land een voorwaarde vormen om niet te twifelen aan de eerbiediging van de mensenrechten. En op de tweede plaats is er voor geen enkele rechter een toetsingsmogelijkheid over de tot standkoming van de informatie, omdat bronafscherming

Sinds 2001 wordt door de Terrorismewetgeving geknaagd aan de wortels van de rechtstaat. Wanneer er een dreiging is voor terrorisme, is er blijkbaar meer mogelijk.

Jurist IPOL van het KLPD

belangrijk is. Hierdoor is er slechts voor een strafrechter marginale toetsing mogelijk op het ambtsbericht wat de basis is van een opsporingsonderzoek.

4 Korte ontstaansgeschiedenis van de AIVD

Een inlichtingen- en veiligheidsdienst is noodzakelijk om een democratische rechtstaat te beschermen tegen bedreigingen van de nationale veiligheid. De functie van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst⁵² (AIVD) is om door gegevensverstrekking andere overheidsorganen en/of particulieren in staat te stellen adequate maatregelen te treffen: hetzij met het oog op het wegnemen van een bepaalde dreiging, hetzij met het oog op het verhogen van de eigen weerstand of anderszins door beveiliging.

In Nederland is in 1945 “Het Bureau Nationale Veiligheid” (BNV) opgericht. Vanaf 1947 werden de activiteiten van het BNV voortgezet door de Centrale Veiligheidsdienst. De taak van de Centrale Veiligheidsdienst is vervolgens vanaf 1949 overgenomen door de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD).

Op 29 mei 1945 is het Bureau Nationale Veiligheid (BNV) opgericht. De organisatie was bedoeld om de restanten van Duitse veiligheids- en inlichtingendiensten op te rollen. Het BNV viel onder het militair gezag. Het bureau onderzocht diverse activiteiten van collaborateurs en spoorde oorlogsmisdadigers op. Daarnaast hield zij Indonesische activisten in de gaten.

In januari 1946 besloot de regering het BNV op te heffen. Hierdoor verviel ook het militair gezag. Na de verandering van verantwoordelijkheid werd het BNV opgeheven. Er ontstond een nieuwe dienst die de activiteiten van het BNV voortzette. De naam veranderde in de Centrale Veiligheidsdienst (CVD).

Na een korte periode van activiteiten werd in 1949 de Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD) opgericht.

De BVD kreeg voornamelijk bekendheid gedurende de Koude Oorlog. Het communisme vormde het belangrijkste aandachtsveld voor de BVD. De BVD onderzocht spionage vanuit Oost-Europa, en hield vooral de Communistische Partij Nederland (CPN) in de gaten.

Minister-president Drees gaf de dienst in 1951 opdracht de antecedenten na te trekken van ambtenaren die werden verdacht van communistische sympathieën. Ambtenaren was het voortaan verboden lid te zijn van de CPN en aan de partij gelieerde organisaties, waaronder de communistische vakbond Eenheids Vakcentrale (EVC). Het antecedentenonderzoek werd bovendien de standaardprocedure bij het aannemen van nieuwe ambtenaren.

Ook kreeg de BVD opdracht interneringsplannen voor te bereiden. Wanneer de alom gevreesde Derde Wereldoorlog zou uitbreken en Russische troepen voet op Nederlandse bodem zouden zetten, viel niet uit te sluiten dat de communisten in eigen land de zijde van de bezetter kozen, zo redeneerde het kabinet.

In 1949 had CPN-leider Paul de Groot nog gewaarschuwd dat de CPN bij een invasie de zijde van de Russen zou kiezen. Onder de codenaam Operatie Diepvries begon de BVD daarom in 1952 een lijst van staatsgevaarlijke personen aan te leggen, waarop hoofdzakelijk communisten figureerden. In geval van oorlog, bezetting of grote internationale dreiging dienden deze gezagsondermijnende elementen direct aangehouden te worden, om vervolgens in kampen geïnterneerd te worden.

De dienst hielp door middel van een infiltrant met de oprichting van de Kommunistische Eenheidsbeweging Nederland (Marxistisch - Leninistisch) (KEN (ml), die een voortzetting was van een Maoïstische afsplitsing van de CPN, en richtte in 1970 tevens de Marxistisch - Leninistische Partij Nederland (MLPN) op, een pseudo- Maoïstische partij die geheel bestond uit BVD'ers. De bedoeling hiervan was de aanhang van de Maoïsten in Nederland te peilen, en financiële steun door de Volksrepubliek China af te romen.

⁵² De AIVD en de voormalige BVD worden vaak aangeduid met de term ‘de dienst’.

In de jaren zeventig richtte de BVD zich ook op gewelddadige groeperingen in Nederland, voornamelijk op Zuid-Molukkers. Ook hield de BVD de internationale wapenhandel in het oog, en buitenlandse inlichtingendiensten in Nederland.

Begin 1989 werd Arthur Docters van Leeuwen hoofd van de BVD. Onder zijn leiding werd de aandacht van het communisme verlegd naar corruptie en georganiseerde misdaad. Dit had voornamelijk te maken met het einde van de Koude Oorlog⁵³ en het voortbestaan van de BVD. In 1991 pleegt de terroristische groep RaRa⁵⁴ gelijktijdig aanslagen op het woonhuis van staatssecretaris Aad Kosto en op het ministerie van sociale zaken. Twee jaar later volgt de aanslag door RaRa op het ministerie van binnenlandse zaken. De aanslagen zijn nooit opgelost.

Na het vertrek van Docters van Leeuwen en na een korte periode van zijn opvolger, werd in 1979 Sybrand van Hulst het hoofd van de BVD.

Onder Van Hulst kwam de nieuwe Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten tot stand. De BVD kreeg ruimere taken en bevoegdheden, en de dienst werd op 29 mei 2002 omgedoopt tot Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD).

4.1 Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

In 2002 is de Binnenlandse Veiligheids Dienst (BVD) omgedoopt tot de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD). Hiermee kreeg de AIVD ook meer taken en bevoegdheden, onder andere voortvloeiende uit de nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002 (WIV 2002). Het is goed om te onthouden dat de AIVD zich nadrukkelijk in het voorveld van de nationale veiligheid positioneert. De dienst onderkent tijdig dreigingen en risico's die niet direct zichtbaar zijn. Dit doet de AIVD door diepgaand onderzoek te doen en zo inlichtingen te vergaren.

Kort samengevat kent de AIVD twee taken: De offensieve diensten met onder andere contacten met de Central Intelligence Agency⁵⁵ (CIA), Secret Intelligence Service⁵⁶ (MI6), en de Mossad.⁵⁷ De werkzaamheden van de voormalige Inlichtingen Dienst Buitenland (IDB).⁵⁸ De offensieve diensten zijn naar buiten toe gericht. Hiermee wordt bedoeld dat het accent ligt op datgene wat er in het buitenland speelt en mogelijk van belang is voor Nederland.

De AIVD en de politie hebben geen vertrouwen in elkaar.

Lector Straf- en Procesrecht, 14 april 2008

Naast de offensieve diensten staan natuurlijk de defensieve diensten van de AIVD met onder andere de contacten met Security Service⁵⁹ (MI5). De werkzaamheden van de voormalige BVD.

⁵³ De val van de Berlijnse Muur, op 9 november 1989, betekende het definitieve einde van de Koude Oorlog tussen Oost en West

⁵⁴ De Revolutionaire Anti-Racistische Actie, betiteld als Nederlandse terreurgroep bekend geworden door hun eerste gewelddadige (materiële) actie in 1984 bij het van Heutsz-monument in Amsterdam.

⁵⁵ Verenigde Staten van Amerika

⁵⁶ Groot Brittannië

⁵⁷ Israël

⁵⁸ In 1992 besloot toenmalig premier Ruud Lubbers om de IDB op te heffen, nadat de dienst door een reeks schandalen en interne ruzies in opspraak was geraakt. De IDB werd stapje voor stapje ontmanteld en in 1994 definitief opgedoekt. Nederland kwam daarmee in een unieke situatie: het werd op papier een van de weinige landen ter wereld zonder eigen buitenlandse inlichtingendienst.

⁵⁹ Groot Brittannië

Beide diensten, IDB⁶⁰ en BVD werden samengevoegd onder de nieuwe naam AIVD, die zowel de offensieve- als defensieve component in haar naam heeft.

4.2 Een bijzondere samenwerking

De AIVD gaat de informatie voor de Nationale veiligheid waardevoller maken en deelt deze met tal van (overheid) organisaties.

De core business van de Dienst is het verzamelen van gegevens over mensen.

Aldus een medewerker van de AIVD

Bijzonder is de samenwerking met de Regionale Inlichtingendiensten (RID'en) en de Bijzondere Diensten (BD'en). Een RID en de BD zijn een onderdeel van het regionale politiekorps of de Koninklijke Marechaussee, waarvan de medewerkers ook ingezet kunnen worden door de AIVD om informatie te verzamelen. De RID'en en BD'en versterken op regionaal en lokaal niveau de informatiepositie die voor het werk van de AIVD onontbeerlijk is.⁶¹

De AIVD brengt voorstelbare dreigingen tegen personen, objecten of diensten in kaart. Ook maakt de dienst een beeld van de belangen waartegen een dreiging is gericht. Dat betekent dat de AIVD vanuit dit perspectief een kennispositie opbouwt; waar kan een potentiële dreiging zich manifesteren, wat zijn de kwetsbaarheden en gevaaraantrekkende aspecten?

Vanuit het perspectief van de 'mogelijk bedreigde' brengt de dienst de voorstelbare dreigingen in kaart. De mogelijk bedreigde belangen kunnen personen, objecten of diensten zijn die het nationale veiligheidsbelang vertegenwoordigen. Denk in het bijzonder aan Ayaan Hirsi Ali en Geert Wilders.

Op basis van informatie van de AIVD over voorstelbare dreigingen of mogelijke risico's ten aanzien van deze belangen kunnen andere organisaties besluiten tot het treffen van beveiligingsmaatregelen. Bijvoorbeeld de bedrijven die zich bezig houden met vivisectie waarbij het lokale bestuur door dierenactivisten onder druk worden gezet om geen vergunning af te geven.

4.3 De AIVD is geen opsporingsinstantie

De medewerker van de AIVD is niet genoemd in artikel 141 Sv. Hij of zij is dan ook geen opsporingsambtenaar en heeft daardoor geen opsporingsbevoegdheid. Ook de WIV 2002 is hierin zeer expliciet.⁶²

De AIVD verricht onderzoek naar de dieper liggende wortels van risico's en bedreigingen voor de nationale veiligheid. De dienst heeft de informatiepositie, bevoegdheden en expertise om dit inzicht te krijgen en te delen. Dit is een wezenlijk andere taak dan de opsporing van strafbare feiten. De AIVD signaleert de dreiging en adviseert bestuurders en beleidsmakers op nationaal en lokaal niveau, alsook andere belanghebbenden, hoe ze met AIVD -informatie om kunnen gaan. Zij hebben vervolgens een cruciale rol in het (verder) uitdenken en uitwerken van strategieën.

⁶⁰ IDB was gehuisvest in Wassenaar in een Villa. Gedurende het kabinet Lubbers. Omdat er nogal wat politieke druk ontstond over deze dienst werd de gehele IDB opgeheven, iedereen werd naar huis gestuurd met behoud van volledig salaris. Dit alles onder zeer grote politieke druk en onder druk van de Europese regelgeving. Hierdoor ontstaat een nieuwe wet genaamd WIV 2002.

⁶¹ Zie hoofdstuk 5

⁶² Artikel 9 lid 1 (AIVD'er) lid 2 (RID'er) van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdienst 2002

4.3.1 Gekende en ongekende dreigingen

De dienst maakt verschil tussen ongekende dreigingen en gekende dreigingen. In het geval van een ongekende dreiging is er in feite een situatie dat niemand iets van een dreiging weet. Wanneer de AIVD beschikt over die informatie probeert zij dat verder uit te zoeken. Als het concreet genoeg is wordt het overgedragen aan justitie. Justitie zal dan overgaan tot het instellen van een strafrechtelijk onderzoek. Hierbij dient gedacht te worden aan de problemen met de bekende “Hofstad” groep.

Er kan ook sprake zijn van gekende dreigingen. Dit zijn dreigingen die algemeen bekend zijn in de maatschappij, zoals extreem rechts, extreem links maar ook dierenactivisme. Van deze groeperingen en hun dreigingen probeert de AIVD zoveel mogelijk wetenschap in huis te halen.

4.3.2 Werkzaamheden Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

De AIVD heeft de volgende taken en werkzaamheden:

- a. het verrichten van onderzoek met betrekking tot organisaties en personen die door de doelen die zij nastreven, dan wel door hun activiteiten aanleiding geven tot het ernstige vermoeden dat zij een gevaar vormen voor het voortbestaan van de democratische rechtsorde, dan wel voor de veiligheid of voor andere gewichtige belangen van de staat,
- b. het verrichten van veiligheidsonderzoeken als bedoeld in de Wet veiligheidsonderzoeken,
- c. het bevorderen van maatregelen ter bescherming van de onder a genoemde belangen, waaronder begrepen maatregelen ter beveiliging van gegevens waarvan de geheimhouding door de nationale veiligheid wordt geboden en van die onderdelen van de overheidssdienst en van het bedrijfsleven die naar het oordeel van onze verantwoordelijke Ministers van vitaal belang zijn voor de instandhouding van het maatschappelijk leven,
- d. het verrichten van onderzoek betreffende andere landen ten aanzien van onderwerpen die door Onze Minister-president, Minister van Algemene Zaken, in overeenstemming met Onze betrokken Ministers zijn aangewezen en
- e. het opstellen van dreiging - en risicoanalyses op verzoek van Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Onze Minister van Justitie gezamenlijk ten behoeve van de beveiliging van de personen.⁶³

Ik wil niet dat de AIVD in het systeem kan kijken. Ik heb geen vertrouwen in die dienst. Ik heb nu te maken met jullie. Wanneer mijn identiteit bekend wordt dan kan ik jullie daarop aanspreken. Wanneer meer mensen naar mijn berichten kijken kunnen ze daaruit mijn naam destilleren. Ik weet dan niet wie ik zou moeten aanspreken.

Wanneer het voor de bestrijding van terrorisme is heb ik daar geen problemen mee. Al zou mijn identiteit daardoor bekend worden.

Een informant van de CIE.

⁶³ bedoeld in de artikelen 6, derde lid, onderdeel b, en 38, eerste lid, onderdeel c, van de Politiewet 1993 en de bewaking en de beveiliging van de objecten en de diensten die zijn aangewezen op grond van artikel 15a van die wet.

4.3.3 De organisatie van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst

De dienst bestaat uit zeven directies. Zij worden hierna met hun taken genoemd:

1. Strategische en Juridische Zaken

Ondersteunt de dienstleiding en het management van de AIVD.

2. Bedrijfsvoering

Levert centrale voorzieningen op facilitair gebied en op de terreinen personeel, automatisering, financiën et cetera.

3. Democratische rechtsorde

Doet onderzoek naar personen en organisaties die een bedreiging kunnen vormen voor de democratische rechtsorde, de staatsveiligheid of andere gewichtige belangen van de staat.

De directie richt zich op;

- Terrorisme
- tegenkrachten bij de integratie van etnische minderheden
- politiek gewelddadig activisme

4. Staatsveiligheid

Doet onderzoek naar personen en organisaties die een bedreiging kunnen vormen voor de democratische rechtsorde, de staatsveiligheid of andere gewichtige belangen van de staat.

De directie richt zich op;

- ongewenste bemoeienis van vreemde mogendheden
- verspreiding van massavernietigingswapens en ongewenste handel in conventionele wapens
- veiligheidsrisico's verbonden aan internationale organisaties op het gebied van rechtspraak
- illegale migratie

5. Beveiliging

Verricht veiligheidsonderzoeken en geeft beveiligingsadviezen.

6. Inlichtingen Buitenland

Verricht onderzoek naar andere landen in het belang van de nationale veiligheid en ten behoeve van de Nederlandse regering. Het onderzoek richt zich op ontwikkelingen die relevant zijn voor de internationale rechtsorde, vrede en veiligheid op de positie van Nederland in internationaal verband.

7. Bijzondere inlichtingenmiddelen

Verricht ondersteuning op operationeel gebied, doet open bronnenonderzoek en verzorgt de relatie met buitenlandse collega-diensten.

4.3.4 Parlementaire controle AIVD

Naast de hierboven besproken structuur en werkzaamheden bestaan er verschillende organen die een controlerende functie hebben ten aanzien van de AIVD.

4.3.4.1 De vaste Kamercommissie

De vaste commissies voor onder andere Defensie en Buitenlandse Zaken van de Tweede Kamer worden regelmatig door de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) en de AIVD geïnformeerd, bijvoorbeeld over de gevaren voor Nederlandse militairen in crisisgebieden.

4.3.4.2 Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

De Tweede Kamer is verantwoordelijk voor de democratische controle van de AIVD en de MIVD. Als het gaat om informatie die geheim moet blijven, wordt dit besproken in de Commissie voor de Inlichtingen - en Veiligheidsdiensten (CIVD), die veelal Commissie Stiekem wordt genoemd. Deze commissie brengt over haar werkzaamheden verslag uit aan de Tweede Kamer.

Tot begin 2004 bestond de commissie uit de fractievoorzitters van de vier grootste politieke partijen. Tegenwoordig bestaat zij in principe uit alle fractievoorzitters. De Socialistische Partij heeft te kennen gegeven geen zitting te willen nemen in de commissie, omdat ze dan

verplicht is alle ontvangen informatie geheim te houden, zodat ze daarmee de regering niet ter verantwoording kan roepen in het parlement.⁶⁴

“De fractievoorzitters zijn zich bewust van het feit dat bij controle van een geheime dienst altijd sprake is van een zekere afgeleide controle, omdat vanwege de aard van het werk van de inlichtingendienst volledige openbaarheid niet wenselijk is. De leden van de CIVD hebben tevens het gevoel voldoende hun politieke wensen tot uiting te kunnen brengen in deze commissie”⁶⁵

4.3.4.3 Commissie van Toezicht Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Op basis van de Wet inlichtingen - en veiligheidsdiensten is de Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen - en Veiligheidsdiensten ingesteld (CTIVD). Deze commissie werd op 1 juli 2003 geïnstalleerd en is belast met de controle op de rechtmatigheid van het handelen van de diensten bij de uitvoering van de van de WIV 2002 en de Wet veiligheidsonderzoeken (Wvo). De commissie kan gevraagd en ongevraagd de betrokken ministers inlichten en adviseren over haar bevindingen.

De commissie Havermans⁶⁶ constateerde dat de CTIVD structureel controle kan uitoefenen op de rechtmatigheid van de AIVD. De omvang van de commissie van toezicht en haar staf is naar het oordeel van de commissie Havermans echter gering. Dat stelt beperkingen aan de mogelijkheden van controle van de AIVD.

4.3.4.4 De Nationale Ombudsman

Klachten over gedragingen van de inlichtingen - en veiligheidsdiensten worden door de Nationale Ombudsman behandeld.

4.4 Onderscheid informanten en burgeragenten

Er wordt door de AIVD een onderscheid gemaakt tussen informanten en (burger-) agenten.⁶⁷

4.4.1 De informant

Een informant is een persoon die door zijn positie beschikt over informatie die voor de dienst van belang kan zijn. Bijvoorbeeld een kraker, die zich in een situatie bevindt waardoor hij informatie wil geven aan de AIVD. Doordat de kraker zelf midden in de kraakwereld zit kan hij over relevante informatie beschikken en maakt hij alleen maar gebruik van zijn oren en ogen. Datgene wat hij ziet of hoort geeft hij door aan de AIVD.

Voor informanten in het kader van de AIVD-taak biedt artikel 15 van de WIV 2002⁶⁸ bescherming. De coördinator van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en de hoofden van die diensten dragen in de eerste plaats zorg voor de geheimhouding van daarvoor in aanmerking komende gegevens en van de bronnen waaruit die gegevens afkomstig zijn en in de tweede plaats voor de veiligheid van personen met wier medewerking die gegevens worden verzameld.⁶⁹

4.4.2 De agent

Een agent is iemand die door de AIVD doelbewust wordt ingezet om gericht gegevens te verzamelen. Met andere woorden, aan een persoon wordt door de AIVD gevraagd iets te doen wat hij anders niet zou doen. Bijvoorbeeld een Marokkaanse jongen die regelmatig in

⁶⁴ De AIVD in verandering, Commissie Bestuurlijke Evaluatie Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, november 2004. P. 88

⁶⁵ De AIVD in verandering, Commissie Bestuurlijke Evaluatie Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, november 2004. P.88

⁶⁶ De AIVD in verandering, Commissie Bestuurlijke Evaluatie Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, november 2004. P.91

⁶⁷ *Handelingen II*, 1995–1996, 24 072, nr. 15 228

⁶⁸ Artikel 14 lid 3 Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002

⁶⁹ Verhoor N.H.E. van Helten directeur Democratische rechtsorde bij de BVD, 29 september 1995, nr. 34

de Moskee komt. Die jongen ligt goed bij de andere jongens, is niet crimineel, spreekt zowel Arabisch als Nederlands. Het is een persoon die snel contact maakt met anderen. Aan hem wordt gevraagd of hij zich misschien meer met bepaalde personen wil bezig houden en misschien wel eens een reis zou willen maken naar Pakistan. Met andere woorden, hij wordt als agent klaar gemaakt voor de lange termijn en wordt gestuurd.⁷⁰ Ten behoeve van de zogenoemde oog- en oorfunctie van de AIVD worden door de AIVD netwerken met informanten ontwikkeld.

De RID heeft daarbij soms een taak. Bijvoorbeeld om nieuwe agenten aan te leveren.⁷¹

Voor de informatievergaring gebruikt de dienst personen die zich ophouden in of nabij het milieu waarvoor de AIVD bijzondere belangstelling heeft.

Er is geen regel die voorschrijft dat een agent alleen mag worden gerund door twee personen. Een agent kan zowel door een medewerker van de AIVD als iemand van de RID, als in combinatie worden gerund.

Dezelfde agent kan niet door beiden afzonderlijk worden gerund. De agent wordt gerund door de RID of de AIVD. Minimaal twee maal per jaar zal iemand van de AIVD samen met de runner van de RID contact hebben met de agent. De informatiebewerker van de AIVD is aanspreekpunt voor de RID'er die een agent runt. Regel is dat er één contactman per operationele bron is. Dat is ook voldoende, want in de AIVD sfeer zijn agenten minder op eigen belang uit dan informanten in het criminele circuit. Er is verschil van opvatting geconstateerd over die wenselijkheid van begeleiding van een informant door één of twee personen tussen minmaal één RID'er en de AIVD. Over de noodzaak van begeleiding van runners wordt door een enkeling enigszins relativerend gedaan. In algemene zin is wel sprake van begeleiding van runners door het volgen van opleidingen en themadagen. In geval van twijfel over de werkwijze van de runner van de RID (bijvoorbeeld als er twijfel is of hij, in strijd met afspraken, mededelingen aan de agent heeft gedaan) benadert de AIVD de agent zelf. Het bovenstaande geldt voor het runnen van informanten en agenten ten behoeve van de AIVD-taak.

4.4.2.1 Opbouwagenten

Dit zijn personen die nog niet in de organisatie zitten. Neem het eerder genoemde voorbeeld over de Marokkaanse jongen. De dienst wil informatie hebben over of uit die organisatie. De Marokkaan start op dat moment op Nul. De AIVD gaat kijken of deze persoon binnen die organisatie door kan stijgen zodat ze meer over die organisatie te weten kunnen komen. Een nadeel hierbij is onder andere de factor tijd. Het duurt geruime tijd voordat de agent binnen de organisatie op een bepaald niveau is. De agent zal zich in sommige gevallen schuldig moeten maken aan strafbare feiten. Bijvoorbeeld het stelen van een auto door de agent. Waarmee vuurwapens vervoerd gaan worden. Daarnaast is er het probleem van de groepsethiek. Door de ethiek die heerst binnen een groep of organisatie is het moeilijk om de agent te positioneren.

4.4.2.2 Draaiagenten

Een draaiagent is een persoon die al in de organisatie of de groepering zit. De doelstelling van de AIVD is om deze persoon met argumenten te bewegen om informatie door te geven over de groepering. Dit kan onder andere door in te spelen op zijn of haar zwakheden. Ruzies binnen de organisatie, competentiestrijd of competitie. Geld kan hierbij ook een rol spelen maar is bijna nooit van doorslaggevende aard. Gekeken wordt naar de zwakheden van potentiële agenten en naar eventuele motieven van hem of haar om informatie te geven aan de AIVD.

⁷⁰ Artikel 21 lid 7 en 17 van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

⁷¹ Vanuit de AIVD is opgemerkt dat het onderscheid tussen informant en (burger)agent in de praktijk niet altijd even duidelijk is.

4.4.2.3 Rapportage

In het operatierapport⁷² legt de runner informatie vast over de informant en het verloop van het contact met de informant. De inhoud van de mededelingen van de informant wordt opgeslagen in een informatierapport. Als sprake is van het runnen door een RID wordt een

Het belangrijkste is dat de RC het ambtsbericht toetst. Als de RC na de toetsing aangeeft dat het goed zit, dan zit het goed en daardoor wordt in feite de advocatuur uitgeschakeld.

Een strafrechter in het arrondissement 's-Hertogenbosch

kopie van de originele rapportage bewaard⁷³ door de RID. Deze gegevens worden beschikbaar gesteld aan de AIVD. Evaluatie bij de AIVD kan er toe leiden dat een bepaald contact verbroken wordt. De informatieopslag bestaat daarnaast uit samengevatte informatierapporten van informatie uit tijdschriften, vlugschriften en dergelijke. De RID bewerkt de inhoud van de rapportage en slaat deze op in een geautomatiseerd systeem. De informatie wordt bij de RID opgeslagen per zaak, dat wil zeggen per contact, waar de informatie uit is voortgevloeid. Het is mogelijk de informatie op diverse manieren te bevragen, bijvoorbeeld op persoon, locatie, kenteken, of op organisatie.

4.4.3 Protocolplicht

De anonimiteit van degene die informatie geeft, is het belangrijkste dat de dienst te beschermen heeft.⁷⁴ Door het niet protocolleren geeft het de AIVD de mogelijkheid om de privacy van degene die informatie geeft af te schermen. Op het moment dat er geprotocolleerd wordt, ligt het vast waar de informatie vandaan komt en dat dient voorkomen te worden. Juist omdat bronafscherming het belangrijkste is.

Ik heb totaal geen problemen met de maatregelen die de overheid neemt voor de bescherming tegen het terrorisme, zoals cameratoezicht, rekeningrijden en wat al niet meer. Als ik een bankoverval in Amsterdam ga plegen dan houd ik rekening met deze dingen en doe ik mijn bivakmuts al op in een straat waar geen camera staat.

Een informant van de CIE.

Opvallend is wel dat er veel te vinden is op internet⁷⁵, in de kranten⁷⁶, literatuur⁷⁷ en in het nieuws over informanten van de AIVD die bloot zijn gekomen. Er zijn verschillende manieren waardoor hun anonimiteit is geschonden. Vaak is het doordat de informant dit zelf heeft aangegeven. Soms door onderzoek van journalisten of door de organisatie zelf. Echter feiten of cijfers van liquidaties van vermeende informanten of agenten die werkzaamheden voor de AIVD of de RID verrichtten zijn niet voorhanden. Er wordt wel veel gespeculeerd over informanten zoals in de beruchte zaak van Mink K. en de later geliquideerde advocaat Evert Hingst, die mogelijk AIVD informant was met de codenaam 'Sentaro'.⁷⁸

In het boek Operatie Homerus schrijft een informant dat hij bedreigd is met een vuurwapen maar dat hij daarna gewoon weer verder kon gaan met zijn werkzaamheden voor de organisatie.

⁷² Artikel 12 Wet Politiegegevens

⁷³ Geautomatiseerd systeem

⁷⁴ Artikel 17 lid 3 Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002

⁷⁵ <http://www.burojansen.nl/>

⁷⁶ Bron: Telegraaf, 30 januari 2007, www.telegraaf.nl, 'Geheimen onder bed moeder'. AD, 29 januari 2007, www.ad.nl, 'Geflipte AIVD'er vandaag voor de rechter'

⁷⁷ Frank Schoenmaeckers e.a., *Operatie Homerus, Spioneren voor de BVD*, Breda: Papieren Tijger 1998

⁷⁸ Bart Middelburg en Paul Vugts, *De oorlog in de Amsterdamse onderwereld*, Nieuw Amsterdam: Amsterdam 2006 en Gerlof Leistra, *Op Leven en Dood*, Balans: Amsterdam 2006

Dit in tegenstelling tot de informant van de CIE. In de criminele wereld is het bekend dat wanneer er gesproken wordt met de politie dit kan leiden tot een zware mishandeling of zelfs de dood. Hiervan zijn meerdere gevallen bekend. Onder andere de zware mishandeling van Hendrik-Jan H. die na het plaatsen van een artikel in het weekblad *Aktueel* zwaar werd mishandeld: “Een pak op zijn lazer te geven door een paar penoze jongens die hem mededeelden dat informanten niet zo welkom waren en dat hij zijn heil voortaan maar elders moest gaan zoeken.”⁷⁹

4.5 Het verschil tussen inlichtingenwerk en (strafrechtelijke) opsporing

Er is een wezenlijk verschil tussen toekomstgericht inlichtingenwerk en bewijsvoering achteraf in strafzaken. Het Openbaar Ministerie treedt op als er aanleiding is om te veronderstellen dat er sprake is van een strafbaar feit. Daarbij is de blik primair gericht op het verleden; vanuit de hypothese dat er sprake is van een strafbaar feit wordt er in een strafzaak als het kan, intensief en langdurig gezocht naar materiaal waarmee dat strafbaar feit kan worden bewezen en waarmee tevens kan worden bewezen wie het strafbare feit heeft gepleegd. Bij inlichtingenonderzoek is de blik gericht op de toekomst; inlichtingenwerk is erop gericht om op grond van onvolledige en gefragmenteerde informatie in te schatten of er sprake is van mogelijke toekomstige dreigingen voor de nationale veiligheid. De nadruk ligt daarbij op het ten behoeve van de competente instanties tijdig zichtbaar maken van nog ongekende dreigingen. Het is daarom onjuist om conclusies uit langdurige en intensieve strafrechtelijk onderzoeken achteraf zonder meer te leggen naast eerder getrokken conclusies uit toekomstgericht inlichtingenwerk.⁸⁰

*Is het de taak van de politie om terrorisme te bestrijden?
Het is niet de core business van de politie om zich hier mee bezig te houden.*

Y. Buruma (17 april 2008)

Inlichtingenwerk gebeurt vrijwel altijd op basis van een onvolledige, gefragmenteerde informatiepositie die bovendien snel kan veranderen. De informatiepositie van de AIVD ten aanzien van een bepaald terroristisch netwerk kan (tijdelijk) verminderen door bijvoorbeeld noodzakelijk strafrechtelijk ingrijpen in een dergelijk netwerk of door een toegenomen veiligheidsbewustzijn van leden daarvan. In het onderzoek naar het Hofstadnetwerk is een dergelijke verminderde informatiepositie in de periode 2002 – 2004 soms aan de orde geweest. In dergelijk omstandigheden gaf de AIVD volle prioriteit aan het herstellen van het zicht op de harde kern van dat netwerk.⁸¹

4.5.1 Ambtsbericht (2)

De informatiepositie van de AIVD wordt opgebouwd door gebruik te maken van open bronnen, halfopen bronnen, databestanden bij overheid en bedrijven en gesloten bronnen.

Informatie uitwisseling tussen de politie en de AIVD, berust op wederkerigheid. De wederkerigheid heeft te maken met goede van afspraken tussen de politie en de AIVD over de informatie.

Plv. Korpschef regiopolitie (4 april 2008)

Op basis van al deze informatie vervaardigt de dienst ambtsberichten en analyses, afhankelijk van degene die vraagt om de informatie.
De methodes die gebruikt worden om informatie te verzamelen variëren van

⁷⁹ Koen Scharrenberg, *Mijn leven als beroepscrimineel, een biografie van achter de tralies*, Rijswijk: Elmar 2002

⁸⁰ *Handelingen II*, 2005 – 2006, nr. 3, p. 116

⁸¹ Bron: ministerie van Binnenlandse Zaken, 18 december 2006, www.minbzk.nl

Open Source Intelligence⁸² (OSINT), Signals Intelligence⁸³ (SIGINT), Imagery Intelligence⁸⁴ (IMINT), Human-Source Intelligence⁸⁵ (HUMINT) tot Geospatial Intelligence.⁸⁶

Bij de bestrijding van terrorisme zet de AIVD al deze mogelijkheden waar nodig en mogelijk is in. Goede en betrouwbare informatie is essentieel bij de bestrijding van terrorisme. De AIVD is geen opsporingsinstantie. De medewerkers hebben geen opsporingsbevoegdheid, zoals politiemedewerkers die hebben. In Nederland bestaat een strikte scheiding tussen de inlichtingen- en veiligheidsdiensten aan de ene kant en de opsporingsdiensten aan de andere kant. Indien de AIVD beschikt over informatie die relevant is voor een opsporingsonderzoek, kan deze informatie via de Landelijk Officier van Justitie

Is het de taak van de politie om terrorisme te bestrijden? Het is niet de core business van de politie om zich hier mee bezig te houden.

Y. Buruma (17 april 2008)

voor de AIVD als ambtsbericht ter beschikking gesteld worden aan het OM en de politie, die vervolgens zelf een opsporingsonderzoek moet verrichten.

De Landelijk Officier van Justitie krijgt inzage in alle gegevens die voor de beoordeling van het ambtsbericht noodzakelijk zijn. Dit is de rechtmatigheidtoets die in feite niet aan de OvJ

Als we wachten op strafvorderlijke bewijzen om de terrorist met succes te vervolgen dan is het station al drie keer opgeblazen.

Aldus een medewerker van de AIVD

toekomt. Dit is namelijk niet toegestaan volgens de WIV 2002. In de praktijk wordt deze toetsing wel gedaan. De OvJ maakt gebruik van zijn recht om kennis te nemen van de onderliggende stukken.⁸⁷ Na de toetsing verstrekt de Landelijk OvJ het ambtsbericht door naar de betrokken OvJ.

⁸² De Intelligentie van Open Source (OSINT) is een informatieverwerkingsdiscipline die het vinden van, het selecteren van, en openbaar het verwerven van informatie van - beschikbare bronnen en het analyseren van strafbare intelligentie te veroorzaken. In de Gemeenschap van de Intelligentie (IC), de termijn "open" verwijst naar openlijk, openbaar - beschikbare bronnen (in tegenstelling tot heimelijke of geclassificeerde bronnen); het is niet verwant met open - bronsoftware. OSINT omvat een grote verscheidenheid van informatie en bronnen: Media - kranten, tijdschriften, radio, televisie, en gecomputeriseerde informatie. Openbare gegevens - overheidsrapporten, officiële gegevens zoals begrotingen en demografische gegevens, hoorzittingen, wetgevende debatten, persconferenties, toespraken, mariene en luchtvaartveiligheidswaarschuwingen, milieueffectverklaringen, contracttoekenning enzovoort enzovoort.

⁸³ De intelligentie van signalen. Intelligentie verzamelt zich door onderschepping van signalen, hetzij tussen mensen (d.w.z. COMINT of communicatie intelligentie) of tussen machines (d.w.z. ELINT of elektronische intelligentie), of mengsels van deze twee. Aangezien de gevoelige informatie vaak wordt gecodeerd, signaleert de intelligentie vaak het gebruik van cryptanalyses. Een eenvoudig encryptiesysteem, bijvoorbeeld, is het cijfer Caesar. De elektronische onderschepping verscheen rond 1900, tijdens de Boeren Oorlog.

⁸⁴ IMINT, Intelligentie van de beeldspraak, is een intelligentie verzamelde discipline die informatie via satelliet en luchtfotografie verzamelt

⁸⁵ HUMINT, een syllabische afkorting van de woorden Menselijke Intelligentie, verwijst naar intelligentie zich verzamelt door middel van interpersoonlijk contact, in tegenstelling tot de technische intelligentie. De HUMINT bestaan uit ondervragingen en gesprekken met personen die toegang tot relevante informatie hebben. De technieken van interactie HUMINT kunnen worden gebruikt als het verzamelen van positieve intelligentie

⁸⁶ GEOINT betekent Intelligentie GEOspatial. Dit is een intelligentiediscipline die satellietinformatie analyseert. GEONINT is in staat visueel fysieke eigenschappen en geografisch verwijzingen te maken en de activiteiten op de aarde te beschrijven, te beoordelen en af te schilderen. De bronnen GEOINT omvatten beeldspraak en afbeeldingsgegevens, hetzij door commerciële satelliet, overheidssatelliet of op andere manier, zoals UAV (Onbemand Luchtvaartuig) of verkenningsvliegtuigen worden verzameld.

⁸⁷ Artikel 38 lid 3 van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002

Het gebruik van informatie van de AIVD in opsporingsonderzoeken is na 11 september 2001 onderwerp geweest van verschillende gerechtelijke procedures⁸⁸. Recentelijk is hiervoor het wetboek van Sv aangepast.⁸⁹ waardoor de mogelijkheden om AIVD informatie te gebruiken in het strafproces zijn verruimd.

De informatiehuishouding kan aanmerkelijk verbeteren wanneer de AIVD en de politie bereidheid tonen om te overleggen met elkaar.

Plv. Korpschef regiopolitie (4 april 2008)

4.5.2 Contra Terrorisme Infobox

Diverse instanties zoals de AIVD, MIVD, OM, Politie, KMar, Belastingdienst, FIOD-ECD en de Immigratie en Naturalisatie Dienst (IND) zijn in 2005 een samenwerkingsverband aangegaan in de vorm van de Contra Terrorisme –informatiebox⁹⁰ (CT-infobox). De CT infobox heeft tot doel het leveren van een bijdrage aan de bestrijding van terrorisme. De informatie wordt op een centraal punt bij elkaar gebracht en faciliteert het vergelijken over netwerken en personen die op een of andere wijze betrokken zijn bij terrorisme. In het bijzonder islamitisch terrorisme en daaraan te relateren radicalisering. Via raadpleging,

De trust van de CT Infobox is moeilijk te bereiken zolang de AIVD acteert zoals zij dat nu doet. 20 Jaar na de Koude Oorlog is die slag nog niet gemaakt.

Hoogleraar terrorisme, contraterrorisme en radicalisering, NCTB

vergelijking en analyse van de gegevens die door de deelnemende diensten zijn ingebracht in de CT infobox, wordt een multidisciplinaire analyse en beoordeling van de beschikbare informatie mogelijk. Door de CT infobox wordt zelf geen informatie naar buiten toe verstrekt en de bestaande verstrekkingssystemen blijven onverkort van kracht: de CT infobox adviseert de deelnemende diensten om relevante informatie binnen deze verstrekkingssystemen uit te wisselen.

De samenwerking is geregeld in een convenant. De CT infobox valt onder het regiem van de WIV 2002⁹¹ waardoor de dagelijkse leiding valt onder de AIVD. Voor de toekomst wordt de CT infobox uitgebreid met bijzondere sturingsproducten.

Vooropgesteld op regionaal niveau wordt de stuurgroep op de CT-infoboxen robuuster georganiseerd. Deze gaat bestaan uit de korpschef, het hoofd van de regionale inlichtingendienst en de regionale informatievoorzitter. De regionale boxen vallen onder het gezag van de korpschef. Verder wordt ernaar gestreefd om de operationele analysefunctie van de CT infobox verder te ontwikkelen. Dit kan onder meer door het actief volgen van lopende onderzoeken en analyseren van operationele informatie over personen en netwerken die in deze onderzoeken naar voren komen. In het bijzonder actueel lopende parallel onderzoeken van de AIVD en politie kunnen voor de infobox een duidelijke meerwaarde leveren.

⁸⁸ Hof 's-Gravenhage, 21 juni 2004, 2200071403

⁸⁹ *Handelingen II*, 2004-2005, 29 743, nr. 6, p. 11 en *Handelingen II*, 2004-2005, 29 743 nr. 8, p. 3

⁹⁰ De AIVD in verandering, Commissie Bestuurlijke Evaluatie Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, november 2004.

⁹¹ AIVD jaarverslag 2005, p. 93

De Algemene rekenkamer oordeelt positief over de opzet van de CT infobox. De CTIVD heeft in haar rapport⁹² enkele conclusies en aanbevelingen gedaan, onder andere;

- een wettelijke status voor de CT infobox.
- De rol en positie van deelnemende organisaties in een wettelijke regeling te verduidelijken.
- Dat de AIVD in het verleden een te zeer leidende positie binnen het samenwerkingsverband had ingenomen.
- Dat er een wettelijke basis gecreëerd wordt voor het Coördinerend Beraad (overlegstructuur van diensthoofden).
- De WIV 2002 biedt niet de mogelijkheid om de lijst met namen van personen van de CT infobox te verstrekken aan de CIE met als doel dat deze hun bronnen actief benaderen.

4.6 Vertrouwen

Van de zijde van de politie en het OM is er onvoldoende vertrouwen in de AIVD. Doordat er onvoldoende vertrouwen is raakt dit uiteindelijk de uitwisseling van de informatie. Juist vertrouwen is nodig om bijvoorbeeld terrorisme te bestrijden. Dit wantrouwen heeft onder andere te maken met het feit dat de AIVD over meer mogelijkheden beschikt om inlichtingen te werven dan de politie.

Artikel 24WPG biedt mogelijkheden voor de AIVD. De AIVD heeft er 200 mensen bij. AIVD, hier ligt de kans: Doe er iets mee!

Diensthof Controlling en Korpscontroller van de regiopolitie Rotterdam Rijnmond

Het gaat daarbij om slechts marginaal ruimere bevoegdheden. In het bijzonder beschikt de AIVD over de kennis van vreemde talen en culturen en heeft de AIVD meer betrekkingen met andere internationale partners. Daar staat tegenover dat de opsporingsdiensten van dwangmiddelen gebruik kunnen maken, zoals arrestatie en doorzoeking. Soms is het nodig dat bij een acute dreiging deze te ondervangen is door van die dwangmiddelen gebruik te maken. In dat geval moet de verantwoordelijke officier van justitie of rechter-commissaris kunnen vertrouwen op de meest adequate inschatting van de waarschijnlijkheid van toekomstige gebeurtenissen. Met andere woorden het OM moet vertrouwen hebben in datgene wat de AIVD brengt aan informatie en dat door het niet ingrijpen van het OM een aanslag gepleegd wordt.

De AIVD mag van mij alles weten, ook embargo berichten. Als zij daarmee een terreuraanslag kunnen voorkomen beschermen ze ook mij en anderen. Dat mijn identiteit daardoor bekend wordt is dan jammer. Ik ben liever een levende informant dan een onbekende dode informant.

Aldus een informant van de CIE.

Het terrorisme wordt in Nederland vooral bestreden met juridische maatregelen. Veel van die maatregelen worden genomen op grond van ambtsberichten van de AIVD. Deze door de geheime dienst verzamelde informatie is oncontroleerbaar. Wat gebeurt er eigenlijk als een dergelijk ambtsbericht niet klopt? Zembla⁹³ onderzocht een aantal gevallen en zag 'onschuldige' burgers in gevangenissen belanden.

Kassim al Ali werd in juni 2003 tijdens het tweede terroristenproces in Nederland volledig vrijgesproken. Hij werd vrijgelaten en kreeg een forse schadevergoeding voor negen maanden onterechte detentie en keerde terug naar zijn tot de islam bekeerde Nederlandse

⁹² Toezichtsrapport CTIVD nummer 12, 21 februari 2007

⁹³ Uitzending van het tv programma Zembla, Vara, 3 oktober 2005, samenstelling en regie Kees Schaap. *Kansloos tegen de AIVD.*

vrouw. Als een jaar later het huwelijk strandt begon, volgens Al Ali, zijn ex-vrouw een haatcampagne tegen hem en gilt tegen iedereen die het wilde horen dat hij wel degelijk een terrorist en bommenmaker was. Niet lang daarna verscheen er een ambtsbericht van de AIVD waarin werd vermeld dat Al Ali volgens een betrouwbare bron nog steeds sympathie had voor de gewelddadige Jihad. Al Ali werd vervolgens aangehouden op grond van de vreemdelingenwet omdat hij niet beschikte over de juiste vreemdelingenpapieren. Vanuit de gevangenis zei hij in 'Zembla' dat hij ervan overtuigd was dat zijn vrouw de bron was van de AIVD. Dit werd in de uitzending ook bevestigd door zijn ex-schoonouders. Deze berichtgeving verstoort eveneens de betrouwbaarheid van de AIVD. Ik merk hierbij wel op dat het toetsen van de inhoud hiervan niet mogelijk was.

In zijn rapport beschreef Havermans⁹⁴ dat de AIVD moest werken aan het vertrouwen. Hij schreef: *"De AIVD moet meer laten zien wat ze weet en wat ze kan. Voor de AIVD vergt dat een nauwkeurige communicatiestrategie. Daarnaast is het noodzakelijk dat de minister van BZK de AIVD expliciet en in het openbaar steunt. Een inlichtingen- en veiligheidsdienst kan zich niet altijd verdedigen in het politiek-bestuurlijke krachtenveld. Dit is een expliciete taak van de minister van BZK. Door deze maatregelen kan het vertrouwen in de AIVD worden versterkt"*.

De AIVD is geneigd het strafrechtelijke vervolg van de producten van de dienst als bijvangst te beschouwen. De AIVD geeft in zijn ambtsberichten beknopte informatie die met terughoudendheid desgevraagd wordt aangevuld. Dit bleek bijvoorbeeld in verband met de lijst van 150 personen.⁹⁵ Dit zijn personen die terroristische antecedenten hebben en die door de AIVD en de politie scherp in het oog worden gehouden. De terughoudendheid trekt een zware wissel op het vertrouwen van het OM in de AIVD. Dat vertrouwen is belangrijk, temeer omdat het OM geacht wordt de in art. 61 WIV neergelegde verplichting om bepaalde gegevens aan de AIVD te verstrekken niet blindelings na te leven.

Opvallend is dat gedurende dit onderzoek, door geënquêteerden en geïnterviewden over het vertrouwen werd gesproken wat de politie en het OM niet hebben in de AIVD. Een opmerkelijk voorbeeld speelde een paar jaar geleden met een informant in het zuiden

Wanneer destijds de inlichtingendiensten en de politie onderling informatie hadden uitgewisseld, had men de treinkaping bij De Punt, in 1977 misschien wel kunnen voorkomen.

Docent onderzoeker Universiteit van Leiden

van het land. De CIE runde een informant. Die informant kon het een en ander vertellen waar de AIVD erg in geïnteresseerd was. De informant was naar de mening van de CIE OvJ en -leiding niet betrouwbaar. Men wilde geen zaken met deze informant doen. De onbetrouwbaarheid van de informant was in diverse zaken gebleken. De AIVD wilde deze informant hebben om hem in te zetten als agent. Door de CIE OvJ en de CIE leiding werd de AIVD op het hart gedrukt dat zij niet in zee moesten gaan met deze absoluut onbetrouwbare informant. Opmerkelijk was dat de AIVD voet bij stuk hield. De AIVD was voornemens om deze informant te laten vertrekken naar Syrië om hem te laten infiltreren in een trainingskamp. Op deze manier kon hij een positie opbouwen voor de toekomst. Door de CIE OvJ en de CIE leiding geuite zorg en angst werden niet gehoord door de AIVD. Uiteindelijk werd via de Hoofd Officier van Justitie de Landelijk Officier van Justitie in kennis gesteld die na veel gesprekken uiteindelijk zijn veto uitsprak voor een overdracht

⁹⁴ De AIVD in verandering, Commissie Bestuurlijke Evaluatie Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst, november 2004. P. 10

⁹⁵ *Handelingen II*, 2003-2004, 27 925, nr. 123

van die informant. Het uitspreken van een veto kon juridisch niet, maar het afbreukrisico was zo groot dat deze zware term gebruikt werd om de overdracht te voorkomen. Naast het uit de praktijk genoemde wantrouwen blijkt dit wantrouwen ook uit diverse rapporten. Onder andere uit het rapport De AIVD in verandering, Commissie bestuurlijke evaluatie AIVD, het rapport van de CTIVD nr.16 en de Handelingen van de Tweede Kamer, 10 april 2008, 2007-2008, 29 924, waar telkens over vertrouwen wordt gesproken. Dat dit vertrouwen tot op heden er niet is, komt de bestrijding van het terrorisme en dus de nationale veiligheid niet ten goede.

4.6.1 Onderzoeksrapport Keten en Kwaliteit AIVD - RID

Naar aanleiding van de aanbevelingen van de Commissie Havermans werd in 2003 besloten om een nieuw project te starten in verband met het verbeteren van het functioneren van de RID en tevens verbeteren van de kwaliteitsverbetering binnen de keten AIVD- politie -RID⁹⁶. Artikel 60 van de WIV 2002 bepaalt dat de regionale Korpschef (lees RID) werkzaamheden verricht ten behoeve van de AIVD. Deze onderzoeken kunnen informatie opleveren die ook voor een burgemeester van belang kan zijn. Het gesloten verstrekkingenregime maakt het onmogelijk voor de korpschef om de burgemeester hierover te informeren, tenzij hij daartoe is gemandateerd door of namens de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Over de wijze waarop informatie wordt verstrekt kunnen zo nodig afspraken worden gemaakt, de WIV 2002 biedt hiervoor ruimte. Volgens de werkgroep dienen de mogelijkheden die hier liggen verder geoperationaliseerd te worden. Over de rol van korpschefs dienen naar het oordeel van de werkgroep dan ook nadere afspraken te worden gemaakt. Rekening dient gehouden te worden met het feit dat de ontvangers van de informatie aan moeten kunnen geven welke informatie benodigd is voor de goede uitoefening van hun verantwoordelijkheden. De verstrekkers van de informatie dienen alert te zijn op feiten en gebeurtenissen die van belang kunnen zijn voor het openbaar bestuur en de burgemeesters.

De belangrijkste deelprojecten van de werkgroep waren:

- Het opstellen en testen van Inlichtingenbehoefteplannen (IBP's)
- Het beschrijven van de werkprocessen van de RID'en en AIVD
- Ontwikkelen van een standaard rapportagemodel voor de keten AIVD-politie -RID
- Nader uitwerking van inhoud en werkwijze van de openbare orde taak

Door de diverse terroristische aanslagen in de laatste jaren worden aan de informatiefunctie en de informatiepositie van zowel de RID en AIVD steeds hogere eisen gesteld. Van beide overheidsdiensten wordt meer en meer verwacht dat zij naast voorspelbare ook voorstelbare risico's (risicobenadering) weten te onderkennen.

4.6.2 Aanbevelingen vanuit de werkgroep keten en kwaliteit

Informatie conform artikel 60 van de WIV 2002 kan met toestemming van de AIVD beschikbaar komen voor de regionale informatiecoördinatie. Persoonsgebonden gegevens van de AIVD kunnen via ambtsberichten aan de politie (burgemeester en het OM) ter beschikking worden gesteld. De RID maakt daarbij deel uit van het informatieproces binnen de regio en werkt op basis van het delen van de beschikbare informatie; ook hier geldt: delen tenzij wet -en regelgeving zich hier specifiek tegen verzet.

De RID krijgt meer dan nu het geval is de mogelijkheid om binnen de regio eigen regiogerichte analyses te vervaardigen of daaraan bij te dragen. De AIVD zal daarvoor daar waar mogelijk actief informatie beschikbaar stellen.

⁹⁶ Stuurgroep verbetering Keten en Kwaliteit AIVD-RID iov Raad voor Hoofddcommissarissen en Ministerie van BZK.

4.6.3 Afschermingsbelang

Artikel 6a van de WIV 2002 geeft aan dat de AIVD de dreigings- en risicoanalyses, bedoelt in artikel 6, tweede lid, onderdeel e van de WIV 2002, opstelt aan de hand van gegevens die onder meer worden verstrekt door de politie. Met deze verstrekking wordt bedoeld dat de verantwoordelijke voor die politiegegevens betrokken is bij de uitwisseling van die gegevens. De verantwoordelijke weet waar zijn gegevens naar toe gaan en met welk doel. De verantwoordelijke maakt ook telkens de overweging in het al dan niet verstrekken van die

De AIVD heeft eyes en ears nodig. Hiervoor gebruikt zij de RID'en. Als onderscheid tussen inlichtingen en politiewerk zijn dan mogelijk plaatselijke AIVD bureaus nodig, zoals kort na de 2^e WO.

Hoogleraar terrorisme, contraterorisme en radicalisering, NCTB

politiegegevens. Verstrekken is hier bedoeld als een actieve handeling.

Wanneer de AIVD op grond van artikel 24 WPG zonder tussenkomst van de verantwoordelijke voor de politiegegevens deze gegevens gebruikt, houdt dit een ernstig risico in. Bijvoorbeeld wanneer 00 informatie door de CIE niet gebruikt kan worden door afschermingsbelang voor de informant maar door de AIVD in het belang van haar taak gedeeld wordt met een buitenlandse zusterdienst, bijvoorbeeld de CIA, kan deze informatie in Nederland via een ambtsbericht worden ingebracht met alle gevolgen voor de informant van dien.

Om ethische redenen mag dit risico niet ontstaan. In elke situatie zal er een belangenafweging dienen te zijn in de afscherming van de informant en de informatie. De belanghebbende van de informatie is de deskundige en de belangrijkste adviseur in deze voor de AIVD. Zijn verantwoordelijkheid in het belang van de staatsveiligheid kent hij als geen ander. Mocht deze verantwoordelijke buiten deze verstrekking aan de AIVD blijven dan kan in het in het ergste geval sprake zijn van de noodzaak tot getuigenbescherming voor de informant. De informant heeft in een dergelijke situatie recht op getuigenbescherming wanneer zijn identiteit bekend wordt of dreigt bekend te worden. Wanneer er sprake is van een dergelijk situatie is er al snel sprake van een onrechtmatige overheidsdaad waarvoor de AIVD aansprakelijk zal worden gesteld. Ditzelfde geldt voor de eventuele civielrechtelijke consequenties van het gebruik van de informatie door de AIVD.

4.6.4 Parlementaire Enquête Commissie – artikel 24 Wet Politiegegevens

In 1995 verklaarde Mr. A.W. H. Docters van Leeuwen dat mensen van de BVD aan tafel zaten bij de tactische teams. De medewerkers van de BVD functioneerden als zogenaamde liaison tussen de dienst en de politie. Zij waren onder andere aanwezig bij het bekende COPA onderzoek. De liaisons vervulden slechts een oog- en oorfunctie omdat zij een geheimhoudingsplicht hadden volgens de fungerende wetgeving.⁹⁷ Uit het parlementaire onderzoek bleek dat de BVD geen opsporingsdienst was en dat de informatiestroom zuiver diende te worden gehouden. Met andere woorden de BVD moest haar informatie via de daarvoor geëigende kanalen krijgen en niet door fysiek aanwezig te zijn. Zij diende zich te beperken tot haar taken, Staatsveiligheid, en zich niet te mengen in opsporingsonderzoeken. Nu door de WPG is zoals artikel 24 vermeldt en de daarbij behorende MvT de AIVD weliswaar niet meer fysiek aanwezig maar beschikt op deze wijze over de zelfde informatie. Daar waar in de jaren voorafgaand aan het PEC de rechterlijke toets en het parlement buiten spel zijn gezet, ontstaat nu een zelfde situatie. Wat toen snoeihard veroordeeld werd is nu op een wel heel bijzondere wijze gelegaliseerd namelijk via de WPG.

Terrorisme en de dreiging daarvan hebben de wetgeving laten verschuiven. De geschiedenis herhaalt zich. Om boeven te vangen was het toen allemaal nog zo slecht niet. Iedereen deed wat hem goed dunkte. Het was alleen niet wettelijk geregeld. De ontoelaatbare praktijken zijn

⁹⁷ Artikel 11, 12 en 22 van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

vervat in de Wet BOB en kennelijk is dat niet genoeg waardoor er toch behoefte is aan nieuwe wetgeving. In januari 2008 is datgene wat verboden was gelegaliseerd in de WPG.

Doordat de AIVD, haar informatie op de gebruikelijke manieren verkrijgt, zoals eerder verwoord en door het gebruik van de RID'en en het gebruik van artikel 24 van de WPG, heeft de dienst er geen enkel belang bij om de vertrouwensrelatie met de politie of het OM te verbeteren. De afstand tussen de partners zal naar mijn mening alleen maar toenemen, wat ten koste gaat van een adequate bestrijding van misdaad en terrorisme.

4.7 Matrix overzicht inlichtingendiensten

	<i>AIVD</i>	<i>MIVD</i>	<i>CIE</i>	<i>RID</i>	<i>BD/IDKMar</i>
<i>Ministerie</i>	<i>Min. BiZa</i>	<i>Min.van Defensie</i>	<i>Diverse Ministers, Defensie/BiZa/Ec on. Zaken /Soc.Zaken</i>	<i>Min.BiZa/Burge- meester-OM</i>	<i>Min. BiZa</i>
<i>Gezag</i>	<i>Min.- president</i>	<i>Min.-president</i>	<i>Openbaar Ministerie (CIE-OvJ)</i>	<i>Min.-president mbt AIVD werkzaamheden Burgemeester – OM mbt openbare orde</i>	<i>Min.- president</i>
<i>Belangrijks te werkzaamh eden</i>	<i>Oz. naar aantasting democratisch e rechtsorde Oz andere landen in belang nat.veiligheid</i>	<i>Veiligheidsonder- zoeken Treffen van maatregelen ter voorkoming v.d. veiligheid van de krijgsmacht Inlichtingen en veiligheids- analyses</i>	<i>Verzamelen en verifiëren van criminele inlichtingen</i>	<i>Versterken op regionaal en lokaal niveau van informatiepositie tbv AIVD Informatie verzamelen tbv openbare orde op reg. + lokaal niveau tbv burgemeester</i>	<i>Versterken op regionaal en lokaal niveau van informatiep ositie tbv AIVD</i>
<i>Belangrijke aspecten</i>	<i>GEEN opsporingsins tantie</i>	<i>GEEN opsporingsinstan tie</i>	<i>WEL opsporingsinstan tie</i>	<i>GEEN opsporingsinstanti e mbt AIVD in kader van Wiv werkzaamheden WEL opsporingsinstanti e mbt openbare orde</i>	<i>GEEN opsporingsi nstantie</i>

Figuur 1 Matrix overzicht inlichtingendiensten

5 Kerntaken van de politie

De uitvoering waarbinnen de politie in het maatschappelijke verband haar taak uitvoert, verandert. Bijvoorbeeld de verandering van de binnenstadsproblematiek, zware- en georganiseerde criminaliteit, financieel economische criminaliteit en natuurlijk terrorisme. Ook heeft de politie te maken met verschuivingen van de criminaliteit van nationaal naar internationaal en problemen van onveiligheid, zoals terrorisme. Binnen deze veranderende maatschappelijke context worden meer, en andere, eisen gesteld aan het politiebestedel, de uitvoering van de politiefunctie en de bedrijfsvoering.⁹⁸

De oplossing voor diverse problemen over de taken dient gezocht te worden in de kerntakendiscussie. Is terrorismebestrijding wel een taak voor de politie? Op basis van de terrorismewetgeving wel. Echter de inlichtingendiensten zijn voor menselijke informatie terwijl de politie meer gericht is op strafbare feiten. Sinds 9-11 is de taak verschoven van reactief naar proactief. De proactieve taak is voor de Inlichtingendiensten. Wanneer er sprake is van enige indicatie van terrorisme wordt het overgedragen aan de politie. Dit is verklaarbaar omdat de politie een frontline organisatie is die reageert op misstanden.

Jurist IPOL van het KLPD

5.1 Overgangsfase

De politie bevindt zich in een overgangsfase. De geleidelijke aandacht voor primaire processen⁹⁹, met als gevolg meer aandacht voor sturing. Hierdoor ontstaat meer kwaliteit, standaardisering, informatie, competentie/zingeving, tijd en operationele strategieën. Deze factoren worden versneld door de invoering van de prestatieconvenanten¹⁰⁰ en leidt geleidelijk tot veranderingen in de politiecultuur.

5.2 Prestatieconvenanten

De bedrijfsvoering van de politie heeft betrekking op de relatie tussen de inzet van middelen en mensen voor de optimalisering van operationele politieprocessen. Primaire politieprocessen zijn onder andere handhaving van de rechtsorde, handhaving van de openbare orde en hulpverlening.

In 2003 zijn de eerste prestatieconvenanten afgesloten waarbij de nadruk lag op de kwantitatieve output. Met andere woorden de aantallen zijn bepalend. Hoeveel verdachten moeten minimaal worden aangebracht bij het OM en hoeveel mini processen verbaal dienen te worden uitgeschreven? De kwaliteit van het werk is niet meer bepalend maar de kwantiteit. Door de politie¹⁰¹ worden de prestatieconvenanten geplaatst in het verband van de bedrijfsveranderingen als het INK model¹⁰², het ABRIO model¹⁰³, het IGP model¹⁰⁴ en bijvoorbeeld ontwikkelingen rondom capaciteits- en competentie management. Zelfs nu wordt deze strategie toegepast op het 'tegenhouden' en de 'nodale oriëntatie'.¹⁰⁵

⁹⁸ *Handelingen II*, 2003-2004, 29 628, nr. 4

⁹⁹ Rapport Politiewetenschap nr. 32b, gevolgen van prestatiesturing, Operationele betrokkenheid p.14

¹⁰⁰ Rapport Politiewetenschap nr. 32b, gevolgen van prestatiesturing, Operationele betrokkenheid p.14

¹⁰¹ Rapport Politiewetenschap nr. 32b, gevolgen van prestatiesturing, Operationele betrokkenheid

¹⁰² Voor de kwaliteitsmeting wordt het model gevolgd van het Instituut Nederlandse Kwaliteit

¹⁰³ *Handelingen II*, 1997-1998, 25 600VI en VII nr. 29. Om de kwaliteit van de opsporing te verhogen is eerst gebruik gemaakt van de projecten Abri en Acacia. Beiden zijn samengevoegd tot Abrio wat staat voor Aanpak Bedrijfsvoering Recherche, Informatievoorziening en Opleidingen en beoogt de werkprocessen te herijken, een adequate informatiehuishouding te realiseren en de strafrecht keten te vernieuwen.

¹⁰⁴ *Handelingen II*, 2004-2005, 29 628, nr. 10 p. 2. Informatie Gestuurde Politie is een sturingsmodel op basis waarvan het politiewerk gericht meer gestructureerd en intelligenter kan worden uitgevoerd.

¹⁰⁵ *Handelingen II*, 2005-2006, 29 628, nr. 34 p. 3. Nodaal komt uit de geneeskunde of plantkunde: node betekent knoop, knobbel of verdikking. Op de website van de politieacademie valt te lezen dat nodale controle 'veel verder dan boetes uitdelen' gaat. 'Het kwaad beweegt zich. Wij werpen een virtuele dam op om dat bewegen minder makkelijk te maken. Nodale Oriëntatie, het nodaal politietoezicht moet zijn gericht op zware criminaliteit en terrorisme en niet op gewone burgers die bijvoorbeeld een bekeuring niet hebben betaald.

5.2.1 De financiële prestatiebeloning

De financiële prestatiebeloning nodigt uit tot ongewenste verschuivingen in politiewerk.¹⁰⁶ Het toekennen van de prestatiebeloning vereist een ja/nee beslissing gebaseerd op het wegen van verschillende prestatiemaatstaven. Het is echter moeilijk om een subjectieve beoordeling te vervangen door simpele beslisregels. De overheid heeft niet de gegevens om de juiste gewichten te kiezen. Verkeerd gekozen gewichten kunnen leiden tot ongewenste verschuivingen in politiewerk. Van de korpsen kan immers worden verwacht dat zij zich richten op doelstellingen die met de minste inspanning en tegen de hoogste beloning zijn te realiseren. Hieruit blijkt dat de politie om haar score te behalen, kiest voor eenvoud. Hoe meer daders worden aangeleverd bij het OM, hoe meer geld gegenereerd kan worden. Bijvoorbeeld de serie woninginbreker is minder interessant dan die van de winkeldief. De serie inbreker en de winkeldief telt als één aangeleverde OM-verdachte. Echter de personele inspanning voor het afwerken van de inbreker is vele malen groter dan de inspanning voor de winkeldief. De keuze is dan eenvoudig om na overleg met het OM, te komen tot bijvoorbeeld drie of vier bewijsbare woninginbraken en dit vast te leggen in een eind proces-verbaal. Dat deze werkwijze ten koste gaat van het oplossingspercentage zal duidelijk zijn.

5.3 Kerntaken politie

De lijn die voornamelijk met het Veiligheidsprogramma¹⁰⁷ en het Landelijk Kader Nederlandse Politie 2003–2006 is ingezet is duidelijk: de politie is verantwoordelijk voor criminaliteitsbestrijding, ordehandhaving en noodhulp, niet voor de gehele veiligheid. In het Veiligheidsprogramma is opgenomen dat de politie zich meer moet richten op toezicht en

“Op dat terrein mag van mij de bezem zeker uit de kast. Want ik denk dat er bij de politie een steeds grotere neiging is ontstaan om – gedwongen van bovenaf – te zeggen: ‘Tja, wij worden nou eenmaal afgerekend op prestaties, op aantallen processen-verbaal. Niet meer op de kwaliteit van zo’n proces-verbaal en de kwaliteit van de prestaties.’”

Ybo Buruma, maart 2008 Interview Tribune

http://www.sp.nl/nieuws/tribune/200803/ybo_buruma_hypes_rond_rechtspraak.shtml

opsporing. Niet-acute hulpverleningsactiviteiten dienen zoveel mogelijk te worden gestopt of overgedragen.¹⁰⁸

Door intensiever toezicht, intensievere handhaving en een duidelijke normstelling zal het gezag in het publieke domein verder versterkt worden. Zowel de objectieve veiligheid als het veiligheidsgevoel van de burger zal moeten verbeteren. Het is dan ook van belang dat de politie aanwezig is in het publieke domein.

Binnen de politieorganisatie kan een uniforme informatiehuishouding en transparantie van bedrijfsvoeringgegevens makkelijker worden aangepakt. Door de grotere eenheid van de

De betrokkenheid bij jeugdige agenten schiet tekort. Ze komen 8 uur werken en zijn vaak afkomstig uit andere gemeenten. Ze hebben geen kennis van datgene wat er zich afspeelt in de wijk.

Ex hoofd van het Bureau Regionale Informatie van een regiopolitie korps.

Nederlandse politie zal de efficiency en effectiviteit van het functioneren van de politie vergroot worden en zal de dienstverlening verbeteren.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Centraal Plan Bureau document 31, 20 mei 2003 ‘Performance contracts for police forces’

¹⁰⁷ *Handelingen II*, 2002–2003 28 684, nr. 1 Veiligheidsprogramma “Naar een veiliger samenleving”

¹⁰⁸ *Handelingen II*, 2003–2004, 29 628, nr. 4 p. 5

¹⁰⁹ *Handelingen II*, 2005–2006, 29 628, nr. 25 p. 10

De ministers van BZK en van Justitie zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de kwaliteit van de taakuitvoering door de politie en zullen hier gezamenlijk kwaliteitseisen voor opstellen. Te denken valt aan:

- de inrichting van de hoofdprocessen van politie: opsporing, handhaving, noodhulpverlening en intake en service
- een basisniveau voor de politiezorg;
- specialismen die minimaal aanwezig moeten zijn binnen de politieorganisatie inclusief het vervullen van bepaalde functies vereiste opleidingsniveau;
- de eisen aan de informatiehuishouding en informatie-uitwisseling vooral op het terrein van opsporing.
- een uniforme informatiehuishouding en informatiearchitectuur.¹¹⁰

Door het centraal beleggen van het beheer kunnen een landelijk uniforme informatiehuishouding en informatiearchitectuur worden gerealiseerd. Hierdoor zal de informatie-uitwisseling tussen de korpsen en tussen korpsen en het centrale niveau veel beter verlopen dan nu het geval is.

De uniforme informatiehuishouding zal ook leiden tot meer transparantie in de bedrijfsvoeringgegevens van de korpsen:

- meer capaciteit voor het operationele proces.¹¹¹

5.3.1 Nodale politiezorg

De Raad van Hoofd Commissarissen (RHC) stelt voor dat de politie naast het buurtgericht werken zich ook specifiek gaat richten op infrastructurele knooppunten waar stromen mensen, goederen, geld en informatie samenkomen. De politie controleert op de knooppunten van de netwerken, bijvoorbeeld ringwegen rond steden, overslagpunten, havens en luchthavens. Dit is op de geografische schaal verschillend van aard, zowel stedelijk, interstedelijk, interstatelijk en virtueel.

De controlefunctie is gericht op het opheffen van anonimiteit en onzichtbaarheid en het identificeren van potentiële en actuele bedreigingen van de veiligheid. Deze controlefunctie is meer gericht op personen dan op delicten. Naar verwachting zal de technologie hierbij een steeds belangrijkere rol gaan spelen. Ook wil de RHC meer bevoegdheden om deze controles te verrichten zonder dat er sprake is van een voorafgaande verdenking.¹¹²

5.3.2 Sense of urgency

“Het belang van de verandering communiceren”, roepen velen. Want, als de neuzen één kant op staan, dan gaat het goed. We noemen dit Sense of Urgency. Vrij vertaald: Gevoel van noodzakelijkheid. Anderen noemen het draagvlak creëren. Vaak wordt het “falen” van een veranderproject verweten aan een gebrek aan Sense of Urgency.

Als de neuzen niet één kant op wijzen, dan gaat het niet goed. Maar zo eenvoudig is de redenering niet. De wereld zit barstensvol met tegenstellingen en ook al gaat er wel eens iets verkeerd, er gaat ook heel veel goed. Maar zelden zijn mensen het volledig met elkaar eens en zelfs dan is dat beperkt tot één of enkele onderwerp(en). Mensen houden er veelal een eigen gedachte op na. Dat geeft verschil van inzicht en dat maakt het spel zo interessant.

Het verschil in Sense of Urgency kan gevonden worden in de context waarin iemand zijn werkzaamheden verricht. Iemand die gekozen heeft voor het politievak bijvoorbeeld, zal het belangrijk vinden om boeven te vangen en te zorgen voor mensen. Zo is ook de automonteur bezig met het zorgen voor de goede werking van een auto. Beiden zijn waarschijnlijk niet of

¹¹⁰ *Handelingen II*, 2005–2006, 29 628, nr. 25 p.15

¹¹¹ *Handelingen II*, 2005–2006, 29 628, nr. 25 p. 20

¹¹² *Handelingen II*, 2005–2006, 29 628, nr. 25 p. 20

nauwelijks geïnteresseerd in beleid en beleidsstructuren. Het belang dat zij daaraan hechten zal daarom lager liggen dan het belang dat zij hechten aan hun eigen vak.

De beleidsmaker zal weinig op hebben met het zorgen voor mensen, het vangen van boeven of het repareren van auto's. Voor de beleidsmaker of de verantwoordelijke is de naleving van de afspraken volgens, bijvoorbeeld de prestatiecontracten, van belang. Het heeft dan ook weinig zin om met de automonteur te praten over het belang van aandeelhouderswaarde en met de beleidsmaker over het belang van goede politiezorg. Het spreekt de mensen eenvoudigweg niet aan. Beiden hebben een ander belang en een ander doel.

Toch staat het buiten kijf, dat beide zaken voor een organisatie van belang zijn en dat er een gedeelde verantwoordelijkheid moet blijven voor zowel het leveren van een goed product als het behalen van een positief prestatiecontract. In de meeste gevallen zijn de mensen daarvan wel doordrongen en behoeft het onderwerp verder geen aandacht. De echte "Sense of Urgency" wordt veelal wel begrepen en hoeft niet extra uitgelegd te worden. Bijvoorbeeld de radicalisering van een persoon waarbij de buurtagent de opdracht krijgt om informatie over die persoon vast te leggen.¹¹³ Het schept alleen verschillen die er voorheen niet waren en logischerwijze veel onbegrip. Een goed verandervoorstel krijgt draagvlak zodra je het benoemt, niet omdat het voorstel goed is, maar omdat de mensen het herkennen als een goed voorstel. Daarnaast is de herhaling van de veranderingen en het sturen daarop van belang, zodat de mensen het herkennen.

De sense of urgency, is mede hierdoor voor de politie moeilijk vast te houden. Doordat de politie een incidentgerichte organisatie is, zal deze werken vanuit het incident, vaak een delict. Wanneer een terrorist een vliegtuig kaapt en dit vervolgens laat neerstorten, zal de politie adequaat deze aanslag aanpakken. Ze zorgt voor de slachtoffers, en zal een strafrechtelijk onderzoek instellen. Als de klus geklaard is, de slachtoffers geïdentificeerd zijn, en de puinhopen zijn opgeruimd, gaat ze terug in de ruststand en wacht op het volgende incident. In de korte fase na het incident zal de politie extra waakzaam zijn en zich voornamelijk richten op het voorkomen van een nieuwe terroristische aanslag. Echter na verloop van tijd bepaalt de waan van de dag, de incidenten, de werkzaamheden voor de politie.¹¹⁴

De sense of urgency hoeft hierdoor op korte termijn niet gevoeld te worden. Met andere woorden: soms lijken mensen meer bezig met dreigingen die 'meer hanteerbaar' zijn dan met dreigingen die misschien niet meteen een verklaring geven maar des te bedreigender kunnen zijn voor de nationale veiligheid, denk hierbij aan de Parijse rellen.¹¹⁵

¹¹³ Rapport van de Commissie van Toezicht betreffende de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten, CTIVD nr. 17, 13 februari 2008, Buurtregisseur Amsterdam, Mohammed B. p.15

¹¹⁴ Handelingen II, 2002-2003, 28 845, nr. 2 p.

¹¹⁵ Hoofdlijnen interdepartementale zelfevaluatie en collegiale toets – intern werkdokument, 16 mei 2006

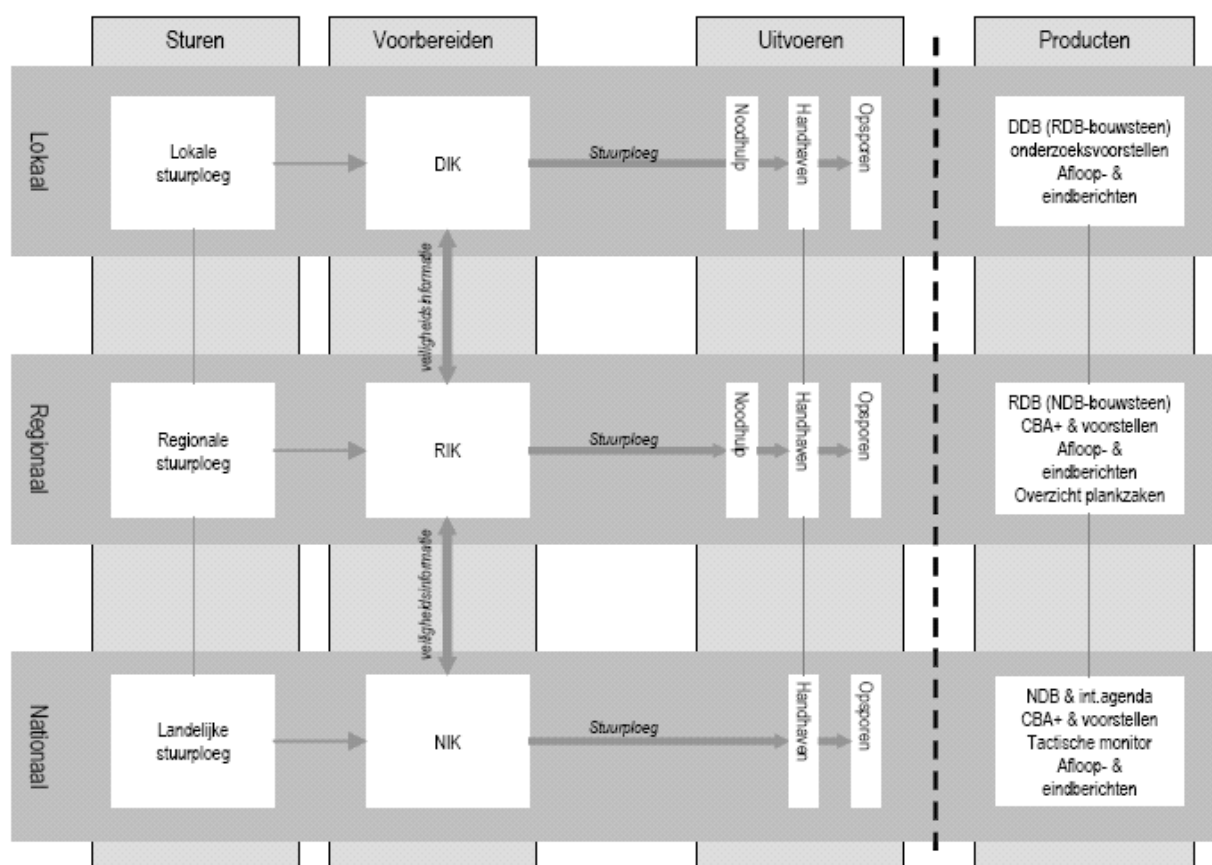
5.3.3 Opleiding en selectie

Uit mijn onderzoek is gebleken dat het politieonderwijs op het gebied van informatie vastleggen en intelligence tekort schiet. Politiemensen werken op basis van artikel 1 van het

De CIE is ingericht naar competenties voor het inwinnen van inlichtingen over terrorisme en contraterrorisme.

Programmamanager, Fellowship van het KLPD en de politieacademie

Wetboek van Strafrecht (Sr) en artikel 2 van de Politiewet 1993. Met deze artikelen in gedachten worden zij niet alleen geselecteerd maar ook opgeleid. Dit heeft tot gevolg dat zij incidentgericht werken. Uiteindelijk is de politieorganisatie ook zo ingericht, echter door veranderingen zal dit in de komende jaren sterk verbeteren. Zie hiervoor het National Intelligence Model (NIM)¹¹⁶ waarin er van uitgegaan wordt dat op 12 december 2012 alle politiekorpsen informatiegestuurd werken.

Figuur 2 Nationaal Intelligence Model, tactisch sturen

¹¹⁶ Zie bijlage 1: Waakzaam tussen wijk en wereld, Nationaal Intelligence Model, sturen op en met informatie, strategische beleidsgroep intelligence

De jaren '70 die gedomineerd werd door terroristische acties van Zuid Molukse jongeren, de treinkapingen¹¹⁷, de bezetting van de ambassade in Wassenaar¹¹⁸ en de school in

De expertise om terrorisme en contraterrorisme te herkennen valt buiten de generale taakstelling. Met andere woorden: politiemensen zijn wel geschoold maar moeten meer afwijkende patronen signaleren en vastleggen.

Diensthofd Controlling en Korpscontroller van een regiopolitie

Bovensmilde¹¹⁹ staan bij veel (oudere) politiemensen in het geheugen gegrift. We spreken hier echter over een periode van minimaal 30 jaar geleden. Welke jonge politieman of vrouw kent deze geschiedenis, de problemen met deze vorm van terrorisme? Wie van hen slaat aan als er bijvoorbeeld morgen vijf Zuid Molukse jongeren op het station verschijnen met pakketjes met sinterklaaspapier? En wie van hen maakt daardoor een relatie met een mogelijke terroristische actie? Ondanks het feit dat de hang bij sommige radicale Zuid Molukse jongeren naar een vrij Ambon nog steeds actueel is, is dit voor de politieman of -vrouw van tegenwoordig een onbekend gegeven. Als de politieman of -vrouw deze geschiedenis of de achtergronden niet kent zal hij of zij daar geen conclusies aan verbinden maar ook niet op aanslaan.

Wanneer door een politieman een auto gecontroleerd wordt met daarin vier 'kaalkoppen' die allemaal een zwarte trui dragen met de tekst "Blood en Honour", gaat bij de politieman geen lichtje branden dat dit belangrijke informatie is. De personen worden gecontroleerd en als de bestuurder zijn rij- en kentekenbewijs heeft laten zien en iedereen draagt de gordel dan kan de bestuurder doorrijden. Gegevens worden helaas niet vastgelegd in het systeem.

Een medewerker van de RID

De CIE'er wordt wel opgeleid voor het inwinnen van informatie voor terrorisme, contraterrorisme en radicalisering. Het systeem weerhoudt echter de opname van deze gegevens. De informant zal voor zichzelf informatie verstrekken die op korte termijn resultaat oplevert. Het tippen over een vuurwapen, waarop direct actie moet plaatsvinden, levert op korte termijn een geldbedrag op. De informatie over een groepering die zich op grote schaal bezig houdt met het opzetten van een XTC laboratorium¹²⁰ is voor de informatiesystemen van de CIE belangrijk. Het probleem is echter dat als er geen locatie aangegeven wordt waar het XTC laboratorium is gevestigd, de kans dat een recherche team een onderzoek start enorm klein is. De informant zal deze informatie wel brengen maar de kans dat hij een afweging maakt of het hem wel voldoende oplevert, bijvoorbeeld de uitschakeling van zijn concurrent, vormt een drempel voor de informant om het al dan niet te vertellen. Zo is het ook met de informatie over terrorisme, contraterrorisme en radicalisering.

¹¹⁷ De treinkaping van 2 december 1975, Wijster en de treinkaping van 23 mei 1977 bij De Punt

¹¹⁸ Bezetting vanaf 4 december 1975 van het Indonesische consulaat te Amsterdam

¹¹⁹ Gijzeling van 105 kinderen en 5 onderwijzers op de lagere school in Bovensmilde, 23 mei 1977

¹²⁰ XTC behoort tot de amfetaminefamilie, maar heeft naast de oppeppende werking ook een bewustzijnsveranderend effect. XTC wordt op de markt gebracht in de vorm van pillen en als poeder. MDMA (3,4-methyleendioxymethamfetamine) is de chemische naam voor XTC. XTC wordt vooral in het weekend en op feesten gebruikt.

Politiekorps: Brabant Noord

Als politiemedewerker voer je overzichtelijke delicten en complexe controles af. De wachtcommandant geeft je opdracht om samen met een meer ervaren collega 112 meldingen af te handelden, vaak ook met letsel. Maar je spreekt mensen ook aan op hun gedrag; groepen jongeren die overlast bezorgen, of mensen die dronken zijn. Je moet het verkeer regelen, gordelcontroles afnemen of een boete uitschrijven voor een verkeerd geparkeerde auto op een invalidenplek. Je bent dus van vele markten thuis. Je hebt tact, daadkracht en je kunt goed samenwerken.

Op de eerste plaats is het informantenbestand in Nederland niet ingericht, denk aan artikel 1 Sr. en artikel 2 Politiewet 1993, voor het opslaan van deze gegevens. De CIE zoekt naar een verdenking van een persoon¹²² voor de start van een strafrechtelijk onderzoek.¹²³ De informant, als die er al is, die over terrorisme, contraterrorisme of radicalisering spreekt zal, worden overgedragen aan de RID. Wanneer de informant wel informatie geeft, kan deze informatie op basis van artikel 2 van de Politiewet 1993, vastgelegd worden onder het regiem van artikel 9 of 10 van de WPG. Daar staat wel tegenover dat met deze informatie gewerkt dient te worden om de informatie ook op andere wijzen te bekrachtigen.

De informant die zulke informatie geeft, kan niet beloond worden volgens de huidige Regeling Bijzondere Opsporingsgelden. Ook deze regeling gaat in principe uit van strafbare feiten. De CIE zal door deze redenen onbekend blijven met dit fenomeen. Hierdoor vergaart de CIE geen informatie, of minimale informatie over terrorisme, contraterrorisme en of radicalisering.

5.4 Inlichtingenwerk in de knel door politietaak en prestatiecontracten

Door onder andere de prestatiecontracten en de kerntaken van de politie, is de afname van de aangeleverde processen –verbaal door de CIE tot een minimum beperkt. De teamrecherche van de politie is gericht op het primaire proces: de 6-uurs zaken, bijvoorbeeld winkeldiefstal, huiselijk geweld en overige geweldsdelicten.

Districtelijke of regionale researcheteams richten zich vooral op middelzware criminaliteit. Het is door planning en personeelscapaciteit voor die teams niet altijd mogelijk om op ad-hoc basis aanpassingen te doen in de lopende zaken en de planning. Naar mijn mening is er sprake van overleven voor die teams. Voldoen aan de eerste prioriteiten, het wegwerken van zaken, het afhandelen van plankzaken en voldoen aan de korps- en OM eisen.¹²⁴

¹²¹ Uit deze willekeurige vacature blijkt dat de politie zoekt naar kandidaten die gericht zijn op artikel 1 Sr. en artikel 2 van de Politiewet 1993.

¹²² Artikel 27 van het Wetboek van Strafvordering

¹²³ Artikel 132 van het Wetboek van Strafvordering

¹²⁴ Goed Beschouwd 2004, Openbaar Ministerie p.5: De in het begin van 2003 gemaakte prestatieafspraken behelzen onder meer dat in 2006 het aantal zaken dat de politie aan het OM aanlevert, met tenminste 40.000 is gestegen. Aanleiding voor deze afspraak was het bestaan van 80.000 plankzaken, aangiften van misdrijven waarbij opsporingsindicaties aanwezig waren maar waarop geen verdere actie volgde. Het afgelopen jaar hebben de 25 regiokorpsen 14.000 zaken meer aan het OM geleverd. Dat is een toename van zes à zeven procent ten opzichte van 2002. Tussen regiokorpsen bestaan daarbij verschillen, bij sommige is sprake van een geringe toename van het aantal zaken, bij andere bedraagt de toename tien procent of meer. Bij een beperkt aantal korpsen is sprake van het aanleveren van juist lichtere zaken. Bij een eveneens beperkt aantal korpsen is te constateren dat in 2003 meer zogenoemde haalzaken (bij voorbeeld rijden onder invloed) aan het OM zijn geleverd. Er zijn echter ook korpsen die meer zaken en zwaardere zaken, waarbij ook sprake was van slachtoffers, aan het OM hebben geleverd.

Mijn ervaring is dat de (blauwe en recherche) teams de CIE niet graag zien komen. De CIE komt meestal nieuw werk brengen en omdat de teams vol zitten, zit het team niet te wachten op nieuwe zaken. De keuzes die gemaakt worden, zijn mede afhankelijk van de prestatiecontracten en de druk van het zogenaamde 'brengwerk'. Bijvoorbeeld de overval die gepleegd wordt op het benzinestation maar ook het stoffelijk overschot dat gevonden wordt in een woning laat zich niet registreren.

De bovenregionale rechteerteams (BRT's) en landelijke rechteerteams (LRT's) verrichten onderzoek naar (zware) georganiseerde criminaliteit en maken onder andere aan de hand van Criminele Samenwerkings Verbanden (CSV's) en Criminaliteitsbeeldanalyses (CBA's) onderzoekskeuzes. Deze keuzes worden gepland waardoor er geen ruimte over is voor andere, soms dringende zaken, vaak ingebracht door de CIE. Vorenstaande wordt bevestigd door onderstaand voorbeeld. Dit voorbeeld staat niet op zich. Meerdere voorbeelden zijn voorhanden, echter deze zijn niet verwoord.

'Begin 2008 sprak een informant van de CIE met zijn runners over een verdachte. Deze verdachte zou zich op grote schaal bezig houden met het plegen van misdrijven. De informant sprak over: handel in verdovende middelen, handel in valse identiteitsbewijzen, handel in vuurwapens en over het plegen van (gewapende) overvallen. Deze feiten zouden zowel in Nederland als daarbuiten plaatsvinden. De verdachte, waar de informant over sprak is van Irakese afkomst. De informant is als betrouwbaar beoordeeld en zijn informatie werd grotendeels bevestigd uit andere bronnen.

Na overleg met de tactische recherche en de RID resulteerde dit in eerste instantie, in een onderzoek van verdovende middelen. Gedurende een eventueel onderzoek zou het team bekijken of de andere zaken opgepakt zouden worden.

Er werd geen onderzoek verricht. Op basis van het aangeleverde CIE proces-verbaal is besloten de verdachte aan te houden en doorzoeken te verrichten. Het onderzoeksteam bestond door capaciteitsproblemen uit een minimaal aantal teamleden. Door deze capaciteitsproblemen is besloten om geen uitgebreid onderzoek te doen naar alle feiten gepleegd door de verdachte.

Uiteindelijk is de CIE niet afdoende ingericht om informatie in te winnen voor terrorisme en contraterroisme, onder andere vanwege de aard van de inlichtingen. Wel is zij ingericht op de reactieve kant maar absoluut niet op de proactieve kant.

Ex hoofd van het Bureau Regionale Informatie van een regiopolitie korps

Tijdens de doorzoeken zijn onder andere vuurwapens, munitie, verdovende middelen, diverse identiteitsbewijzen, juwelen en dure voertuigen aangetroffen en in beslaggenomen. Daarnaast zijn papieren aangetroffen die erop duiden dat er sprake is van mensensmokkel. Deze papieren zijn niet in beslaggenomen omdat de hoeveelheid in beslaggenomen goederen te groot was. De administratieve afhandeling van deze goederen levert de politie te veel werk op, mede door het capaciteitsprobleem. Gezien de persoon van de verdachte en zijn achtergronden, is na aandringen van de CIE en de RID, alsnog besloten om de niet in beslaggenomen papieren op te halen."

Uit CIE informatie bleek dat deze verdachte deel uit maakte van een netwerk dat een mogelijk gevaar zou kunnen vormen voor de nationale veiligheid. Naar mijn mening schuilt juist in deze politieaanpak het gevaar omdat dit een gemiste kans is om een mogelijke terroristische cel of organisatie uit te schakelen. De groepering is niet in beeld gebracht en zij kan gewoon doorgaan met haar werkwijze.

5.5 Tot slot

De politie is op dit moment enorm in beweging. Er zijn veel positieve resultaten behaald. Er is echter wel een probleem met de huidige druk die op het werk van de politie ligt. Vooral de prestatiecontracten, die momenteel aangepast worden, en het afstoten van (oneigenlijke) politietaken moeten de politie beleidsvrije ruimte geven. Ondanks het feit dat er een lectoraat terrorisme en contraterrorisme in ontwikkeling is bij de politieacademie is de vraag gerechtvaardigd of een politieman of –vrouw wel te selecteren en te trainen is op het onderwerp intelligence. De expertise over terrorisme, contraterrorisme en radicalisering valt buiten de generieke taakstelling. Daarnaast moet misschien geconcludeerd worden dat deze taak, het inwinnen van informatie over terrorisme en contraterrorisme geen taak is van de politie maar van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.

6 De Wet Politiegegevens

De politieorganisatie werkt met onder andere met persoonsgegevens en al deze gegevens worden geregistreerd. Dit heeft alles te maken met de omvangrijke politietaak, zoals het handhaven van de rechtsorde, hulpverlening en opsporing.

De registratie van deze gevoelige persoonsgegevens werd beschermd door de Wet Politiregisters (Wpolr). De Wpolr is sinds 1 januari 2008 vervallen en vervangen door de Wet Politiegegevens (WPG).

Bescherming van persoonsgegevens is een belangrijk doel in de WPG. Voor de WPG is het van belang dat deze persoonsgegevens juist worden vastgelegd¹²⁵ voor de nationale veiligheid en het opsporen van strafbare feiten.

De WPG biedt naast de bescherming van persoonsgegevens meer mogelijkheden om deze gegevens te gebruiken dan in de Wpolr. Bijvoorbeeld om persoonsgegevens die voor een bepaald doel zijn verwerkt te gebruiken voor andere doelen. Het is mogelijk dat bijvoorbeeld een regiokorps, een onderzoek verricht naar een woninginbreker. Een ander regiokorps verricht een onderzoek naar een bankoverval. Uit beide onderzoeken blijkt dat het om een en dezelfde dader gaat. Door de WPG is het nu mogelijk om de gegevens te delen en te gebruiken. Verder geeft de WPG meer mogelijkheden voor verstrekking van persoonsgegevens aan personen en instanties buiten de politie zoals het Algemeen Maatschappelijk Werk.

6.1 Verwerking van persoonsgegevens

De werkwijze van de politie is aan verandering onderhevig. De veranderingen in de maatschappij, zoals de technologische ontwikkeling, is daar één van de oorzaken van. De burger laat bij alledaagse handelingen een digitaal of elektronisch spoor achter. Alle informatie die de burger verstrekt, wordt opgeslagen in computers. Hierdoor is deze informatie gemakkelijk toegankelijk voor iedereen die daarbij enig belang heeft. Een voorbeeld hiervan is de “airmiles”-pas.¹²⁶ Hier worden onder andere gegevens vastgelegd als naam, adres, woonplaats, geboortedatum, geslacht en andere administratieve kenmerken zoals pas- en rekeningnummer. Met deze gegevens wordt het consumptiepatroon van de klanten in beeld gebracht en vastgelegd.

Voor de burger zelf is het steeds moeilijker om te achterhalen wat er met haar of zijn persoonsgegevens gebeurt. Aandacht voor de bescherming van deze persoonsgebonden persoonsgegevens is belangrijk voor de burger.

Omdat de opgeslagen gegevens door de politie meestal persoonsgebonden zijn, moet de politie rekening houden met de veranderingen in de WPG. Bijvoorbeeld het vastleggen van persoonsgegevens op grond van de Wet op de Identificatieplicht zonder dat daarvoor enig doel aanwezig is, is uitgesloten.¹²⁷

Bij het verwerken, het analyseren en het verstrekken van persoonsgegevens, de informatiehuishouding, dient de politie goed op de hoogte te zijn van de daarvoor geldende wet- en regelgeving.

6.1.1 De Wet Politiegegevens is een belemmering voor de opsporing

Naar mijn mening is de politie voor een goede uitvoering van haar politietaak afhankelijk van goede en juiste persoonsgegevens en informatie. Met de juiste persoonsgegevens en informatie kan immers slagvaardiger gewerkt worden. De WPG kan voor de opsporing van de politie als juridische belemmering worden gezien. Omdat elke handeling met persoonsgegevens moet vallen onder de doelstelling van de WPG.

¹²⁵ Artikel 4 lid 1 Wet Politiegegevens en MvT II Wet Politiegegevens p. 25.

¹²⁶ Jaarverslag 2001 van het College Bescherming Persoonsgegevens “Zowel OM als advocaten misbruiken inzagerecht politieregisters” WWW. Recht.nl, 30 mei 2002 en College Bescherming Persoonsgegevens 1998, uitspraak betreffende de Albert Heijn Bonus Kaart.

¹²⁷ *Handelingen II*, 2003 -2004, 29218, nr. 21, p.33

De politie wil het liefst alles weten in haar werk voor het voorkomen, het opsporen en het vervolgen van strafbare feiten en terrorisme. Daarom legt zij zoveel mogelijk vast in de (politie)systemen. Bij de politie moet het besef groeien dat het zorgvuldig omgaan met persoonsgegevens direct of indirect te maken heeft met normen en waarden die in een democratische rechtsstaat centraal staan. Uit onderzoek¹²⁸ door onder andere het College Bescherming Persoonsgegevens blijkt dat niet altijd zorgvuldig wordt omgegaan met die persoonsgegevens.¹²⁹

Het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer is verankerd in internationale verdragen en de Nederlandse grondwet.¹³⁰ De normen voor het zorgvuldig omgaan met persoonsgegevens behoren tot een algemeen aanvaard onderdeel van ons recht.

De politie heeft met die normen een probleem omdat onder andere de WPG niet het voorbeeld is van hanteerbare wetgeving voor de politiepraktijk.¹³¹ Bijvoorbeeld op het punt van verstrekkingen van politiegegevens bestaat onduidelijkheid. Dit ligt niet alleen aan de WPG, maar ook aan de individuele politieambtenaar omdat hij onbekend is met de wet. Voor de politie bestaat er enerzijds registratiedrang (noodzaak) voor de uitoefening van haar taak. Anderzijds mag van de overheid en opsporingsambtenaren verwacht worden dat zij zich houden aan de regelgeving rond persoonsgegevensverwerking, dus de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer.

6.1.2 Consequenties Wet Politiegegevens

De WPG verdeelt de politie niet in regio's, maar ziet de politie als één organisatie die zich bezighoudt met de politietaken in Nederland. De invoering van de WPG betekent een verruiming van de regels voor het uitwisselen en bewaren van persoonsgegevens.

Een belangrijk voordeel ten opzichte van de Wpolr is dat er regels zijn in de WPG om tussen korpsen makkelijker persoonsgegevens uit te wisselen. Het registrerende korps blijft wel verantwoordelijk voor de juiste, volledige en tijdige registratie van de gegevens. Hierna is het mogelijk voor ieder korps om deze persoonsgegevens te gebruiken. Wanneer er sprake is van een groter belang¹³², dan kunnen deze persoonsgegevens niet door anderen gebruikt worden.

Tegenover de verruiming staat dat de regels voor de bescherming van de privacy strakker worden aangehaald. De korpsbeheerder¹³³ is ook nu verantwoordelijk voor de gegevens en is eigenaar van de informatie die valt onder de WPG.

6.1.3 Van registers naar doelen

In de Wpolr zijn persoonsgegevens opgeslagen in verschillende registers, zoals het register zware criminaliteit, het voorlopige- en tijdelijke register. De belangrijkste verandering in de WPG is de opslag van persoonsgegevens in registers¹³⁴ (Wpolr) naar verwerken van persoonsgegevens met een specifiek doel.¹³⁵ Dit doel is bijvoorbeeld een controle van een bordeel door de politie, als toezichthouder. Die controle valt onder artikel 2 van de Politiewet 1993, zodat de persoonsgegevens rechtmatig in het politiesysteem komen.¹³⁶

¹²⁸ Samenvatting Onderzoek naar de politieregisters bij de Criminele Inlichtingen Eenheden van Bijzondere Opsporingsdiensten (z2005-0988 en z2005-0989)

¹²⁹ C.Cozijn *Wet en Besluit politieregisters; een inventarisatie van knelpunten in de praktijk*, WODC 1996, p. 7.

¹³⁰ Artikel 10 Grondwet

¹³¹ U. van der Pol, *'Criminele informatie; afscherming of openheid'*, 's-Gravenhage: Elsevier 2002.

¹³² artikel 11 lid 3 WPG, 2:12 en 2:13 BPG

¹³³ Als bedoeld in artikel 23 lid 1 van de Politiewet 1993

¹³⁴ Artikel 1, sub c, j, l en m van de Wet politieregisters. (vervallen per 1 januari 2008)

¹³⁵ Artikel 1 en 3 Wet Politiegegevens

¹³⁶ Artikel 8 Wet Politiegegevens

6.1.4 Doelen voor het verwerken van persoonsgegevens

De WPG onderscheidt vier doelen¹³⁷ voor het verwerken van persoonsgegevens. De vier doelen zijn: opslaan en verwerken van persoonsgegevens voor de uitvoering van de dagelijkse politietaak, handhaving van de rechtsorde in een bepaald geval, inzicht in bedreiging rechtsorde en de verwerking van persoonsgegevens van informanten. Het gaat hier om de artikelen 8, 9, 10 en 12 van de WPG.

6.1.5 Regels voor beveiliging en bewaartermijnen

In de WPG zijn regels voor de beveiliging, het gebruik en de bewaartermijnen voor persoonsgegevens opgenomen.¹³⁸ Ook is er aandacht besteed aan het onderling delen van informatie voor de politie en regels voor het beschikbaar stellen van persoonsgegevens aan derden.

Het verstrekken van persoonsgegevens aan derden door de politie, waaronder de ketenpartners¹³⁹, is mogelijk. Een van de ketenpartners is bijvoorbeeld het bureau slachtofferhulp. Voor het Openbaar Ministerie (OM) zijn er ruimere mogelijkheden voor uitwisseling met de ketenpartners.¹⁴⁰

6.1.6 Bronvermelding

De WPG schrijft een verplichte bronvermelding van de informatie voor.¹⁴¹ De persoonsgegevens die verzameld zijn tijdens de dagelijkse politietaak, zijn meestal duidelijk herleidbaar naar processen, bijvoorbeeld een aangifte of een aanrijding. Bij deze vastlegging van persoonsgegevens is bronvermelding niet noodzakelijk voor persoonsgegevens ouder dan één jaar.

Bij verwerking van persoonsgegevens volgens artikel 9, 10 en 12 van de WPG is bronvermelding verplicht. Door de registratie van de bronvermelding kan er doeltreffend gereageerd worden op een verzoek van een rechter tot nadere verantwoording voor de uitvoering van de politietaak. Een dergelijke werkwijze vloeit voort uit het systeem van het Wetboek van Strafvordering, in het bijzonder artikel 152, de Politiewet 1993 en de jurisprudentie.¹⁴²

Elk gegeven dat vastgelegd wordt, dient herleidbaar te zijn. Wanneer van persoonsgegevens de herkomst of wijze van verkrijging onduidelijk is, moeten de persoonsgegevens vernietigd worden.

¹³⁷ Artikel 8, 9, 10 en 12 Wet Politiegegevens

¹³⁸ Artikel 4 Wet Politiegegevens

¹³⁹ Artikel 19 en 20 Wet Politiegegevens

¹⁴⁰ Artikel 19 en 20 Wet Politiegegevens

¹⁴¹ Artikel 3 lid 4 Wet Politiegegevens

¹⁴² RB Assen 18 mei 2001, *LJN*: AB1701

6.1.7 Geautomatiseerd vergelijken van persoonsgegevens

Het is voor de politie mogelijk om de beschikbare persoonsgegevens geautomatiseerd te vergelijken met andere beschikbare persoonsgegevens. Als voorwaarde geldt dat deze vorm van zoeken noodzakelijk moet zijn voor het betreffende onderzoek en dat het alleen gebeurt op basis van hit/no hit. Een vergelijking van persoonsgegevens kan alleen op naam of bijvoorbeeld op adres, het hit/no hit principe. In opdracht van het bevoegde gezag¹⁴³ kan in bijzondere gevallen¹⁴⁴ onbeperkt onderzoek plaats vinden in de beschikbare persoonsgegevens. Voorafgaand aan dit uitgebreide onderzoek door analyse, is toestemming vereist van de daartoe bevoegde functionaris.¹⁴⁵ Hierbij kan gedacht worden aan de recherchechef of de leider van het onderzoeksteam bij wie de persoonsgegevens zijn opgeslagen.

Artikel	Automatisch vergelijken	In combinatie verwerken	met niet politie persoonsgegevens	Verder verwerken
8	Met artikel 8	Met artikel 8 en 13	Nee	9, 10, 12
9 en 11	Met artikel 8 en 9	Met artikel 8, 9, 10 en 13	Ja	8, 9, 10,12
10 en 11	Met artikel 8, 9, 10	Met artikel 8, 9, 10,13	Ja	8, 9,10,12
12	Met artikel 8, 9, en 10	Nee	Nee	8, 9,10
13	Nee, wel raadpleegbaar			

Figuur 3 Automatisch vergelijken

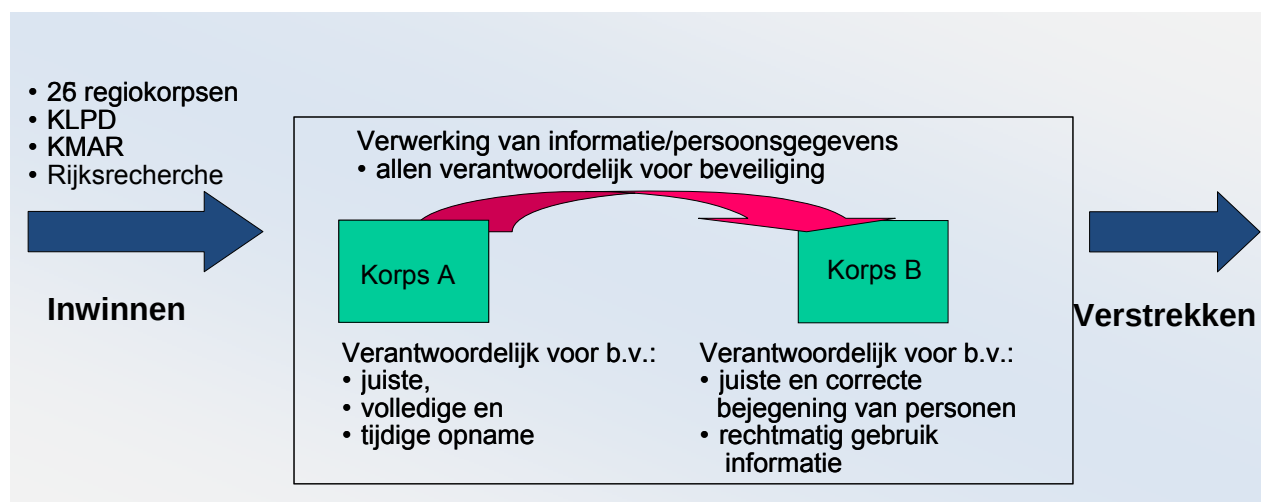
¹⁴³ Het bevoegd gezag is het gezag met speciale bevoegdheden, het gezag waaraan men bijvoorbeeld bepaalde vrijheden heeft overgedragen in ruil voor bescherming of mentorschap. De term wordt doorgaans gereserveerd voor het gezag van controlerende instanties van de overheid en schoolbesturen.

¹⁴⁴ MvT Wet Politiegegevens p. 3. "De aan de hand van de zoekmethoden gevonden relevante persoonsgegevens kunnen vervolgens verder worden verwerkt voor een ander doel binnen de politietaak. Voorafgaand is daarvoor toestemming vereist van de daartoe bevoegde functionaris."

¹⁴⁵ Artikel 6 lid 7 Wet Politiegegevens

6.2 Uitwisselen van politiegegevens

Informatie ingewonnen door bijvoorbeeld de Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE) van de regiopolitie Brabant-Noord kan door de CIE van een ander politiekorps gebruikt worden. De verantwoordelijkheid voor de rechtmatige toepassing van die informatie is nu voor het ontvangende korps. Voor de invoering van de WPG was dit ook het geval. Het was echter niet wettelijk geregeld. Thans is dit wettelijk geregeld.

Figuur 4 Inwinnen en Verstrekken¹⁴⁶

6.2.1 Verwijderen, verwerkingstermijn en bewaartermijn

Het verwijderen van persoonsgegevens volgens de WPG is niet het zelfde als verwijderen volgens de Wpolr. Met verwijderen in de Wpolr is bedoeld vernietigen.¹⁴⁷ De verwijdering van persoonsgegevens waar de WPG nu over spreekt, is “bewaren” achter een schot.¹⁴⁸ Wettelijk lijkt het alsof deze persoonsgegevens “vernietigd” zijn en niet meer opvraagbaar. Niets is minder waar. De persoonsgegevens zijn voor de verwerking op grond van hit/no hit nog geruime tijd bevaagbaar.

Het enige dat niet met die persoonsgegevens kan en mag gebeuren, is verstrekking¹⁴⁹ aan derden. Ook over het verstrekken in ‘die periode’ heeft de wetgever gedacht. Wanneer zich een situatie voordoet, waarbij er een ernstige schending van de rechtsorde plaats vindt of deze te verwachten is, kan het bevoegde gezag toestemming verlenen tot het ‘weer’ beschikbaar stellen van deze persoonsgegevens.

Zowel de verwerkingstermijn als de bewaartermijn voor persoonsgegevens in de WPG is in overeenstemming met de oude wetgeving (Wpolr).

Het woord verwerken, wordt in het woordenboek¹⁵⁰ omschreven als: werkend verbruiken. Werkend betekent: bezig zijn iets te doen. Verbruiken betekent: gebruiken.

*Volgens de WPG wordt onder verwerken verstaan:*¹⁵¹

“Verwerken van politiegegevens: elke handeling of elk geheel van handelingen met betrekking tot politiegegevens, waaronder in ieder geval het verzamelen, vastleggen, ordenen, bewaren, bijwerken, wijzigen, opvragen, raadplegen, gebruiken, vergelijken, verstrekken door middel van doorzending, verspreiding of enige andere vorm van terbeschikkingstelling, samenbrengen, met elkaar in verband brengen, alsmede het afschermen, uitwissen of vernietigen van politiegegevens”

¹⁴⁶ Regiopolitie Amsterdam Amstelland

¹⁴⁷ Van Dale, Groot Woordenboek versie 2.0. 2002 “zo vernietigen dat alles weg is.”

¹⁴⁸ MvT II, Wet Politiegegevens p. 8.

¹⁴⁹ MvT II, Wet Politiegegevens p. 8.

¹⁵⁰ Van Dale, Groot Woordenboek versie 2.0. 2002

¹⁵¹ Artikel 1 sub c Wet Politiegegevens

Doordat het woordenboek en de wet duidelijk zijn over de betekenis van verwerken ontstaat er direct een probleem bij de bewaartermijnen. De Memorie van Toelichting (MvT) van de WPG is hierover, naar mijn mening, niet duidelijk en specifiek genoeg. Hierdoor is de mogelijkheid aanwezig dat persoonsgegevens langer dan de voorgeschreven termijn bewaard kunnen worden.

Omdat ook het opvragen, dus het bekijken van persoonsgegevens, valt onder de reikwijdte van de wet, is het mogelijk de bewaartermijn te verlengen. Dat dit niet de bedoeling is van de wetgever blijkt uit de MvT van de WPG. Wanneer persoonsgegevens zijn vastgelegd en deze na een half jaar worden geraadpleegd, gaat dan een nieuwe periode van één jaar in? Naar mijn mening dienen de persoonsgegevens na die periode ook daadwerkelijk uit het systeem verwijderd te worden. De verwijdering van persoonsgegevens is noodzakelijk om

Wanneer een beheerder van de gegevens zijn creatieve geest loslaat op deze wetgeving zal de Commissie Bescherming Persoonsgegevens het gedrag afstraffen.

Juridisch adviseur Ministerie van Justitie.

misbruik van de wet te voorkomen. Door een juiste uitvoering van de wet is de bescherming van de burger gewaarborgd.

De verantwoordelijke voor de persoonsgegevens kan door een creatieve toepassing de grens van de wet zoeken. De wetgever stelt weliswaar dat wanneer dit gebeurt zij bestuursdwang zal toepassen, wat ook sinds het Pikmeer arrest¹⁵² mogelijk is. Echter de verantwoordelijke die met de goede argumenten komt, waarom hij de persoonsgegevens bewaart, zal niet bezwaard worden met bestuursdwang.¹⁵³

Artikel	Verwerken	Raadpleeg periode	Bewaren	Vernietigen of archiveren
Art. 8	1 jaar verwerken	4 jaar Hit /No hit	5 jaar bewaren	Vernietigen of archief
Art. 9	OH vonnis Verjaring	6 maanden Restinformatie	5 jaar bewaren	Vernietigen of archief
Art. 10	5 jaar verwerken		5 jaar bewaren	Vernietigen of archief
Art 12	4 maanden Bruto-Netto	10 jaar		

Figuur 5 Schema Verwerkingstermijn en bewaartermijnen

¹⁵² HR 23 april 1996, NJ 1996, 513 en HR 6 januari 1998, NJ 1998,367

¹⁵³ Artikel 65 Wet Bescherming Persoonsgegevens, MvT II Wet Politiegegevens p. 70.

6.3 Veranderingen WPG ten opzichte van de Wpolr

De WPG gaat uit van één politieorganisatie die weliswaar verdeeld is over Nederland, maar die voor het verwerken van persoonsgegevens gebruik maakt van één (geautomatiseerd) systeem.

In de WPG is het registerbegrip, *register zware criminaliteit, het voorlopige- en tijdelijke register* vervallen. Ondanks dat de registers voor- en nadelen kenden, is er met de WPG een minder gedetailleerde regelgeving ontstaan.

Een ander gevolg is dat er door het vervallen van de registers meer waarborgen zijn voor de verwerking van zware delicten. Zoals mensenhandel en mensensmokkel.

In het voorlopige register waren persoonsgegevens opgenomen zoals, anonieme meldingen en politie-informatie. Het was vooral voor de CIE een belangrijk register met een eigen regime.

De informatie die hierin was opgenomen had (nog) niet de 'status' die voldeed aan de criteria van zware criminaliteit. Het betrof vaak onbevestigde criminele informatie, die wellicht voor de toekomst opgewaarderd werd voor het register zware criminaliteit of werd verwijderd. De persoonsgegevens in het voorlopige register bleven zes maanden bewaard. In de praktijk bleek deze periode van zes maanden niet (altijd) te voldoen.¹⁵⁴

De termijn van zes maanden is in de WPG verdwenen en aanzienlijk verruimd.¹⁵⁵ Met andere woorden: informatie van onverdachte personen kan onder het regime van artikel 10 WPG worden opgenomen. De bewaarperiode is verlengd naar tien jaar (vijf jaar bewerken en vijf jaar bewaren). Hierdoor zijn deze persoonsgegevens 'vrij' te gebruiken voor analyse en het verstrekken aan derden.

Ik wil hierbij aantekenen dat door een (mogelijk) vrijelijk gebruik van persoonsgegevens de verankering van de privacy niet is geborgd. Normaliter wordt de inbreuk op de privacy gecontroleerd door de Tweede Kamer, maar door deze manier van regelgeving is er geen directe controle mogelijk voor de volksvertegenwoordiging. De Tweede Kamer heeft ingestemd met deze wetgeving en laat de controle op de naleving van de WPG over aan de politie¹⁵⁶ en het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP). Door de controle te regelen in de wetgeving zelf, is dit geen garantie voor een democratische controle van de WPG op het gebied van privacy.

6.3.1 Themaverwerking vervangt het register zware criminaliteit (Wpolr)

Artikel 10, eerste lid, onder a, 1 tot en met 3 van de WPG vervangt het register zware criminaliteit. Hierdoor sluit de WPG aan op de Wpolr.

De uitgangspunten voor het vastleggen van persoonsgegevens volgens de WPG zijn soortgelijk aan de Wpolr. Een belangrijke verruiming ten opzichte van de Wpolr is de toevoeging van de term "betrokkenheid bij handelingen". Het gaat om handelingen die kunnen wijzen op het plegen van misdrijven die door hun omvang of ernst een ernstige inbreuk op de rechtsorde opleveren.

Deze uitbreiding heeft te maken met het ontstaan van de WPG en gebeurtenissen op nationaal- en internationaal niveau.¹⁵⁷ Zoals de aanslagen in New York en de moord op Pim Fortuyn.

Om optimaal gebruik te maken van deze uitbreiding is het van belang voor de politie om een informatiepositie op te bouwen, in stand te houden en uit te breiden.¹⁵⁸ Het voordeel hiervan is dat in een zo vroeg mogelijk stadium ernstige strafbare feiten worden opgespoord en voorkomen kunnen worden. Denk in het bijzonder aan terroristische aanslagen, overvallen, ontvoeringen, gijzelingen en mensensmokkel en mensenhandel.

¹⁵⁴ MvT II Wet Politiegegevens p. 18.

¹⁵⁵ MvT II Wet Politiegegevens p.8.

¹⁵⁶ MvT II Wet Politiegegevens p.4

¹⁵⁷ *Handelingen II*, 2003 – 2004, nr. 17, p.1026

¹⁵⁸ *Handelingen II*, 2003 – 2004, nr. 17, p.1026

6.3.2 Analyse

Binnen de politie is de afdeling analyse¹⁵⁹ belangrijk. Deze afdeling analyseert de beschikbare persoonsgegevens. Gedacht kan worden aan de landelijke verwerkingen die het Korps Landelijke Politie Diensten (KLPD) nu verricht voor kinderporno, moord- en zedenzaken. Ook een regionaal korps kan belast zijn met de verwerking van gegevens voor een specialistisch onderwerp dat een landelijke aanpak vereist.

Artikel 11 WPG geeft aan “voor zover dat noodzakelijk is voor een onderzoek als bedoeld in artikel 9, eerste lid, kunnen politiegegevens die voor dat onderzoek zijn verwerkt, geautomatiseerd worden vergeleken met andere politiegegevens (...)”. In de praktijk houdt dat in dat alleen daartoe geautoriseerde personen, zoals analisten, mogen rechercheren en analyseren. Er moet wel sprake zijn van een opsporingsonderzoek volgens artikel 132a van het Wetboek van Strafvordering. In de praktijk kan zich een probleem voor doen wanneer de politie bepaalde trends in beeld wil brengen. Er dient bij deze vorm van analyse sprake te zijn van een onderzoek. Wanneer er geen sprake is van een opsporingsonderzoek buiten de thema's, zoals terrorisme en mensenhandel, is het in beeld brengen van trends voor strategie en (korps) visie niet mogelijk.

Artikel 8 lid 3 WPG¹⁶⁰ maakt analyse mogelijk. De MvT stelt dat dit aan de basis dient te staan om de persoonsgegevens te gebruiken voor een onderzoek.

Naar mijn mening geeft zowel artikel 8 lid 3 als artikel 11 van de WPG onvoldoende wettelijke basis voor analyse zoals hiervoor beschreven. Er dient namelijk sprake te zijn van een onderzoek volgens artikel 132 Sv of er moet sprake zijn van betrokkenheid van bepaalde personen bij bepaalde ernstige strafbare feiten. Wanneer er geen sprake is van een van deze voorwaarden dan is analyse onmogelijk. De analisten van de politie kunnen gebruik maken van de bepalingen van artikel 22 WPG. Echter volgens artikel 22 WPG is het verstrekken van persoonsgegevens niet mogelijk.

6.4 Rechtstreekse bevraging van politiegegevens door de AIVD

De WPG schrijft in artikel 24 voor dat de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) rechtstreeks toegang heeft tot relevante politiegegevens.¹⁶¹ De AIVD kan dat doen voor zover dat noodzakelijk is voor de wettelijke taken.¹⁶² Dit betreft onder meer het verrichten van onderzoek naar organisaties en personen, die door de doelen die zij nastreven en hun activiteiten, aanleiding geven tot het ernstige vermoeden dat zij een gevaar vormen voor de democratische rechtsorde. Ook wanneer er sprake is van gevaar voor de veiligheid van de staat of andere gewichtige belangen van de staat, kan er onderzoek verricht worden. Voor een goede taakvervulling, zoals de aanpak van terrorisme, is het voor de AIVD noodzakelijk dat zij beschikt over de daarvoor relevante politiegegevens.

Voor rechtstreekse verstrekking komen in eerste instantie alle politiegegevens in aanmerking. Hierbij kan worden gedacht aan politiegegevens van meer algemene aard zoals persoonsgegevens van betrokkenen bij een aanrijding. Die gegevens zijn nu aanwezig in bijvoorbeeld bedrijfsprocessensystemen zoals BPS en X-POL.

Van verdachten waar een vervolging tegen is ingesteld, zijn persoonsgegevens opgeslagen in het herkenningssysteem (HKS). Deze gegevens zijn verzameld en opgeslagen onder het regime van artikel 8 van de WPG.

Ook de gegevens over verdachten en subjecten¹⁶³, die zijn betrokken in opsporingsonderzoeken en CIE-analyses, komen voor vertrekking in aanmerking. Deze

¹⁵⁹ Analyseren is het systematisch ontleden van een complex probleem in zijn elementen.

¹⁶⁰ MvT II, Wet Politiegegevens p.32

¹⁶¹ Rapport Algemene Rekenkamer van 10 april 2003 en *Handelingen II*, 2002-2003, nr. 1 en 2.

¹⁶² Artikel 6 Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdienst 2002

¹⁶³ Van Dale, Groot Woordenboek versie 2.0. 2002 subject: betekent onderwerp.

gegevens worden nu binnen de politie uitgewisseld via het Verwijzingsindex Recherche Onderzoeken Systeem (VROS), dat is toegelicht bij artikel 13.

6.4.1 Begrip subject verdwenen

In de MvT van de WPG wordt gesproken over (CIE) subjecten.¹⁶⁴ Voor mij is het opvallend dat niet uitgelegd staat wat een subject is. In een oude regeling voor CIE toen nog Criminele Inlichtingen Diensten (CID), was het begrip CID subject als volgt uitgelegd:

*CID-subjecten: natuurlijke of rechtspersonen, die als verdachte betrokken zijn, of naar redelijkerwijs kan worden vermoed als verdachte betrokken zullen worden bij enig misdrijf dat gezien hun ernst of frequentie dan wel het georganiseerd verband waarin zij worden gepleegd een ernstige inbreuk op de rechtsorde oplevert.*¹⁶⁵

In de huidige Regeling voor Criminele Inlichtingen Eenheden 2002 keerde het begrip van (CIE) subject niet terug. De Regeling CIE 2002 was minder goed geschikt voor de omschrijving van het begrip subject, omdat de Regeling meer gericht was op de organisatie en samenwerking van de CIE'en en daardoor een beheersregeling was, op grond van het Besluit beheer regionale politiekorpsen (Bbrp). Daarom is het begrip (CIE) subject¹⁶⁶ opgenomen in het Besluit politieregisters (Bpolr).¹⁶⁷ Sinds 1 januari 2008 is door de inwerkingtreding van de WPG het Bpolr vervallen en daarmee ook het begrip subject.

De WPG heeft hier echter, naar mijn mening, een vreemde constructie voor gevonden. In artikel 10 eerste lid van de WPG is vastgelegd dat politiegegevens verwerkt kunnen worden rond bepaalde misdrijven.¹⁶⁸ In artikel 10 lid 2 van de WPG staat over welke personen gegevens vastgelegd kunnen worden. Dat zijn verdachten en personen¹⁶⁹ ten aanzien van wie het vermoeden bestaat van betrokkenheid bij de misdrijven genoemd in artikel 10 lid 1 WPG. Deze omschrijving is overgenomen van artikel 13a, eerste lid, Bpolr. Op deze wijze is het begrip subject verdwenen, maar het criterium voor de opname van de persoonsgegevens gebleven. Het CBP drong destijds aan op een regeling in de WPG van de personen (kenbaarheid), over wie gegevens worden verwerkt.

6.4.2 Gevoelige gegevens

De gegevens die verzameld zijn voor de themaverwerking op grond van artikel 10 WPG, bijvoorbeeld over terrorisme, komen in aanmerking voor rechtstreekse bevraging door de AIVD. Voor deze rechtstreekse bevraging wordt momenteel een Algemene Maatregel van Bestuur (AMVB) ontwikkeld. Deze AMVB biedt naar alle waarschijnlijkheid, de mogelijkheid om bepaalde categorieën van gegevens uit te sluiten voor rechtstreekse bevraging. Bijvoorbeeld als het gaat om gevoelige politiegegevens, zoals informantengegevens of gegevens over bedreigde getuigen. Er kan aanleiding zijn om dergelijke gegevens uit te sluiten van rechtstreekse raadpleging door de AIVD, bijvoorbeeld wanneer de identiteit van een bedreigde getuige daardoor bekend wordt.

6.4.3 Gegevensverstrekkingplicht

Het voorgaande neemt overigens niet weg dat de leden van het OM en de politieambtenaren gegevens aan de AIVD moeten melden over informanten of bedreigde getuigen, wanneer deze gegevens voor de dienst van belang zijn. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer de informant aangeeft dat hij naar een trainingskamp in Afghanistan gaat. Dit is op grond van de algemene gegevensverstrekkingplicht van de artikelen 61¹⁷⁰ en 62¹⁷¹ Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002 (WIV 2002).

¹⁶⁴ MvT II, Wet Politiegegevens p. 38.

¹⁶⁵ Artikel 1c jo 2.1 sub a CID-regeling 1995

¹⁶⁶ Artikel 1 onder c van het Besluit politieregisters (vervallen sinds 1 januari 2008)

¹⁶⁷ *Handelingen II*, 1996–1997, 25 398, p. 2

¹⁶⁸ Artikel 10 lid 1 a Wet Politiegegevens

¹⁶⁹ Artikel 10 lid 2 Wet Politiegegevens

¹⁷⁰ Leden van het Openbaar Ministerie

¹⁷¹ Onder andere ambtenaren van politie

6.4.4 Hit/no hit principe

De rechtstreekse verstrekking kan slechts plaatsvinden op basis van een hit met een door de AIVD ingebracht gegeven. Ingeval van een hit worden de gegevens, die overeen komen, rechtstreeks verstrekt aan de ambtenaren van de AIVD.

In bepaalde gevallen kan het nodig zijn dat van deze verstrekking kennis wordt gegeven aan het daartoe aangewezen lid van het OM, bedoeld in artikel 38 van de WIV 2002. Dit kan verband houden met de gevoeligheid van de desbetreffende gegevens, en het afbreukrisico in geval er een lopend opsporingsonderzoek is.

6.4.5 Gevoelige politiegegevens

Momenteel is er nog geen technische mogelijkheid voor de AIVD om rechtstreeks de politiegegevens op te vragen. Wanneer deze technische voorziening klaar is¹⁷², kan de AIVD de gerelateerde persoonsgegevens rechtstreeks raadplegen en gebruiken voor zijn wettelijke taken. Gerelateerde persoonsgegevens zijn de persoonsgegevens die overeenkomen met de gegevens van de AIVD.

Wanneer bepaalde categorieën van politiegegevens in het geding zijn, is rechtstreekse bevraging door de AIVD een punt van zorg omdat dit een afbreukrisico kan betekenen voor lopende onderzoeken. Hierbij moet gedacht worden aan persoonsgegevens die verwerkt worden door de CIE en de Regionale Inlichtingen Diensten (RID). Maar ook gegevens van onder andere het Politie Infiltratie Team (PIT) en de beschermde getuige.

Een beetje slimme analist bij de politie weet toch heel snel wie de informant is. Dus een beetje slimme AIVD'er weet het dan toch ook.

Aldus een informant van de CIE.

Over het algemeen zijn dit de persoonsgegevens die verwerkt worden onder het regime van artikel 9 en artikel 10 van de wet. De WPG geeft aan de AIVD de mogelijkheid heeft om voor haar taakuitvoering deze persoonsgegevens te gebruiken, zonder dat daarover afstemming is met de betrokken belanghebbende (politie of justitie) van die persoonsgegevens. Doordat geen afstemming plaats vindt, houdt dit risico's in. Een van de risico's is verlies van controle op het opsporingsproces of afscherming van politiefunctionarissen en of informanten. Van belang is dat de betrokken officier van justitie of politiefunctionaris de AIVD kan wijzen op het afbreukrisico voor een lopend onderzoek, wanneer de AIVD de informatie gebruikt zonder voldoende met de belangen van dat lopende onderzoek rekening te houden.

Een ander risico is dat een informant door zowel de CIE als de AIVD gerund¹⁷³ wordt. Omdat de CIE en de AIVD van elkaar niet weten dat ze informatie hebben van dezelfde informant, bevestigt de ene (CIE informatie) de andere informatie (AIVD) waardoor een objectieve start van een eventueel strafvorderlijk onderzoek verloren gaat

Een ander niet ondenkbare situatie kan zich voordoen als de CIE informatie heeft die niet operationeel is. Bijvoorbeeld informatie die slechts bij één informant bekend is in het criminele milieu. Het is dan mogelijk dat deze informatie in het systeem van de AIVD terechtkomt. Wanneer deze informatie door de AIVD opgewaardeerd wordt via bijvoorbeeld een andere bron, dan kan de AIVD deze informatie uitbrengen als een ambtsbericht¹⁷⁴. Hierdoor ontstaat een ongewilde U-bocht constructie.¹⁷⁵ Door deze U-bocht constructie ontstaan risico's voor bijvoorbeeld de politie-informant, de verantwoordelijkheid voor de politie, het OM en eventueel de Rechter Commissarissen.

¹⁷² Onbekend is wanneer deze technische mogelijkheid gerealiseerd is.

¹⁷³ Runnen is beheren, in dit geval van een informant zie verder hoofdstuk 5 van dit rapport

¹⁷⁴ zie verder hoofdstuk 5 van dit rapport

¹⁷⁵ *Handelingen II 1998-1999, 26 269, nr. 5, p 81.*

De politie en het OM keren dan terug naar de periode van voor de Commissie van Traa, de Parlementaire Enquête Commissie¹⁷⁶ (PEC 1996)¹⁷⁷, omdat er dan door de rechterlijke macht en de Tweede Kamer geen controle is op deze handelswijze.

6.4.6 Persoonsgegevens van informanten

Persoonsgegevens van informanten vallen onder het regime van artikel 12 van de WPG. Dit artikel vervangt het zogenaamde Informantenregister van de Wpolr. In het systeem staan de persoonsgegevens van de informanten en de gespreksverslagen met runners.¹⁷⁸ Ook worden hierin de gevoerde gesprekken met de informanten vastgelegd. Dit zijn de zogenaamde bruto verslagen. Deze verslagen zijn niet voor operationeel gebruik en zijn binnen het regiokorps afgeschermd. Deze persoonsgegevens worden ook niet uitgewisseld met andere regiokorpsen en hebben een hoog afbreukrisico. De bekendste gegevens zijn de politiegegevens die verwerkt worden door de CIE en RID. Voor deze categorie geldt dat deze persoonsgegevens tien jaar¹⁷⁹ bewaard mogen blijven, waarna ze vernietigd moeten worden.

Artikel 12 lid 6 schrijft een verplichte halfjaarlijkse controle voor, van de gegevens verwerkt voor het beheer van informanten. Met andere woorden, elk half jaar dienen de persoonsgegevens en de informatie afkomstig van informanten gecontroleerd te worden op correctheid en betrouwbaarheid. Bij het gebruik van de informatie is ongeveer hetzelfde mechaniek als voor onderzoeken van toepassing. Ten eerste is de autorisatie beperkt tot een specifieke groep opsporingsambtenaren. Het besluit spreekt over het hoofd van de eenheid, bijvoorbeeld het hoofd van de CIE, of diens plaatsvervanger.¹⁸⁰ Ten tweede worden de gegevens tien jaar na de laatste verwerking verwijderd of zoveel eerder als zij niet langer noodzakelijk zijn voor het doel van de verwerking.¹⁸¹

6.5 Tot slot

Naar mijn mening zullen door de WPG een aantal problemen ontstaan die buiten de doelstelling van de wet vallen. Zoals eerder aangehaald zal het aantal betrokkenen toenemen, maar zullen ook meer persoonsgegevens in het systeem komen. De schending van de privacy zal toenemen onder andere omdat meer persoonsgegevens vastgelegd mogen worden voor een langere termijn.

Het lijkt dat de wetgever door de verplichte aanstelling van een privacyfunctionaris¹⁸² dit heeft voorzien. De privacyfunctionaris en de protocollen in de wet geven aan de burger rechtsbescherming, mede doordat de wet waarborgen biedt in de vorm van kennisnemen. Doordat er een grote hoeveelheid aan persoonsgegevens wordt vastgelegd, is het de vraag of de controle, door de privacyfunctionaris, de functionaris gegevensbescherming en het CPB op een adequate manier kan gebeuren. Ondanks het feit dat de overheid voldoende waarborgen voor de burger heeft ingebouwd, is de schending van artikel 10 GW en artikel 8 EVRM op elk politiegegeven van toepassing. Dit geldt zeker voor de onverdachte personen. Doordat de wetgever voldoet aan de vastlegging, in de vorm van een formele wet, is zij absoluut niet gevrijwaard voor de gevolgen van die vastlegging van onverdachte personen. Met andere woorden, als gegevens van onverdachte personen in het systeem worden opgenomen dienen deze niet passief aanwezig te zijn. De politie moet met deze gegevens rechercheren en vervolgens een beslissing nemen of deze persoon verdachte is of dat de gegevens moeten worden verwijderd.

¹⁷⁶ Wet op de parlementaire enquête 2008

¹⁷⁷ Parlementaire Enquête Commissie, Inzake Opsporing

¹⁷⁸ Runnen is beheren, in dit geval van een informant zie verder hoofdstuk 5 van dit rapport

¹⁷⁹ Artikel 12 lid 6 Wet Politiegegevens

¹⁸⁰ Artikel 2.3 lid 6 van het Besluit politiegegevens

¹⁸¹ Artikel 12 lid 6 Wet Politiegegevens

¹⁸² MvT II Wet Politiegegevens p. 68.

Daarnaast rijst de vraag of deze wetgeving voldoende mogelijkheden biedt om informatie en/of signalen te verwerven om uiteindelijk tijdig terroristische misdrijven te voorkomen dan wel op te sporen.

Geconcludeerd kan worden dat er twee belangen zijn in deze wetgeving. Enerzijds het opsporingsbelang en anderzijds de bescherming van de privacy.

Duidelijk is dat het risico aanwezig is dat privacy zwaar ondergeschikt wordt aan het opsporingsbelang, zeker omdat in eerder verschenen rapporten¹⁸³ van het CPB door haar is geconcludeerd dat zij het toezicht op bijvoorbeeld de registers van de Criminele Inlichtingen

Wanneer de advocatuur de Wet politiegegevens goed kent zal zij verweer gaan voeren over de start van het onderzoek. Zijn de belangen van de verdachte geschaad?

Juridisch adviseur Ministerie van Justitie

Eenheden niet naar behoren kon uitvoeren door de hoeveelheid aan gegevens.

De privacyfunctionaris en de functionaris gegevensbescherming¹⁸⁴ hebben een taak om toe te zien op de bescherming van het individu. Daarnaast heeft het CPB niet alleen de belangrijke taak om toe te zien op de naleving van de regelgeving maar zeker op de schendingen van de privacy en de inbreuken op de rechten van de mens.

¹⁸³ Evaluatie Wet bijzondere politieregisters, WODC 22-2-2005, p. 185

¹⁸⁴ Artikel 34 en 36 Wet Politiegegevens

7 De informant

In de eerste eeuw van de gangbare jaartelling vormde de Zeloten¹⁸⁵ een beweging onder de Joden. De beweging ontstond als zelfstandige partij uit de linkervleugel van de Farizeeën. Volgens de geschiedschrijver Josephus¹⁸⁶ kwamen hun denkbeelden in alle opzichten overeen met die van de Farizeeën maar daarnaast waren zij extreem aan de vrijheid gehecht. Ze erkenden alleen hun eigen God als hun heer en koning, en vooral niet de Romeinen.

Binnen de beweging stonden de Sicariërs ‘mannen met lange messen’ bekend als terreurgroep. Volgens sommige commentatoren was de beweging van de Zeloten de eerste georganiseerde terroristische organisatie in de geschiedenis. Ze deinsden niet terug voor geweld. Het Romeinse bestuur meldde dat ze als gewone bandieten moesten worden beschouwd. Omdat de Zeloten de exclusieve alleenheerschappij van God nastreefden, stonden ze in Israël bij veel mensen in hoog aanzien. De afvalligen werden door Israëlitische informanten verraden aan de Zeloten. De Zeloten waren bereid om te sterven voor de goede zaak; de consequentie van de heilige oorlog was het martelaarschap.¹⁸⁷ Uit de geschiedenis blijkt dat al vroeg gesproken werd over terrorisme en over informanten.

Laat God ons allen martelaars maken'. Ontelbare Palestijnen offeren zich in aanslagen op voor hun volk.
BRUSSEL – “Ik hoop dat ik een martelaar word in het Heilige Land. Laat God van ons allemaal martelaars maken.” Dat zei de Palestijnse leider Yasser Arafat op Goede Vrijdag, terwijl zijn hoofdkwartier in Ramallah in puin werd gelegd door Israëlitische troepen.

Sindsdien zijn er al vijf zelfmoordaanslagen gepleegd. Steeds meer Palestijnen bieden zich aan voor zelfmoordopdrachten.

Het Nieuwsblad, 3 april 2002

Zo wordt al jaar en dag gebruik gemaakt van informanten om grip te houden op ontwikkelingen in de maatschappij. Dit gebeurt zowel op het terrein van de criminaliteit als op het gebied van de staatsveiligheid. Door meerdere auteurs¹⁸⁸ wordt de meest bekende informant aller tijden aangehaald in de persoon van Judas Iskariot. De man die Jezus verraadde aan de Romeinen.

7.1 De criminele informant

De geschiedenis verhaalt ook over de eerste bekende criminele informant, Eugène François Vidocq (1775-1857). Vidocq is een crimineel die niet veel geluk kent. Om te ontkomen aan een hoop ellende en de guillotine sluit hij een deal met het Franse leger (1809). In ruil voor hulp bij zijn ontsnapping, helpt hij het Franse leger met informatie van en over gedetineerden. Zijn plan slaagt en hij komt met het idee om een dienst op te richten om informatie te verzamelen. Met de informatie van de dienst wordt de criminaliteit in Parijs bestreden. In 1812 richtte hij samen met andere criminelen de Brigade de Sûreté op die later veranderde in Sûreté National (De Franse nationale politie). Door zijn werkzaamheden als informant werd hij een rijk man en daalde de misdaden in Parijs flink. Dat deze werkwijze voor de bestrijding van criminaliteit succesvol is, blijkt onder andere uit de geschiedenis. Criminele informatie voor de bestrijding van strafbare feiten is ook in de Nederlandse

¹⁸⁵ M. Hengel, *Die Zeloten. Untersuchungen zur jüdischen Freiheitsbewegung in der Zeit von Herodes I. bis 70 n. Chr.* Leiden, Brill, 1961.

¹⁸⁶ Flavius Josephus (Josef ben Matitjahoe) - Jeruzalem, 37 – Rome ± 100- was een Joodse geschiedschrijver, die naar eigen zeggen afkomstig was uit een priesterfamilie die de tempeldiensten verzorgden te Jeruzalem.

¹⁸⁷ In de Christelijke traditie wordt onder een martelaar verstaan: iemand die zijn leven voor zijn geloof heeft opgeofferd. Jezus Christus was zo'n martelaar en o.a. de apostelen Petrus en Paulus waren zulke martelaren.
www.wereldeneenheid.nl

¹⁸⁸ Buruma en Vegter e.a., *Buitengewone opsporingsmethoden*, Kluwer BV 1998
Van der Bel, Van Hoorn en Pieters, *Informatie en Opsporing*, Kerkebosch, Zeist 2007.

geschiedenis belangrijk, wat onder andere uit de ontstaansgeschiedenis van de Criminele Inlichtingen Eenheden blijkt.

7.2 Ontstaansgeschiedenis van de Criminele Inlichtingen Eenheden

Het inwinnen van criminele informatie was in de jaren zeventig normaal politiewerk. Het inwinnen van informatie werd gedaan door de politieman op straat, maar ook door de rechercheur. De rechercheur merkte dat het contact met verdachten voordelen opleverde voor onderzoeken. De verdachte hield zich namelijk op in het criminele milieu en wist wat er speelde en wie met wie contact had in die wereld. In principe was er voor de geleverde informatie geen tegenprestatie. Voor de crimineel was het soms wel verstandig om met de politie te praten, omdat door zijn informatie een concurrent in het milieu werd uitgeschakeld. Deze werkwijze, het runnen van informanten, was niet in de wet geregeld. Zo waren andere opsporingsmethoden, zoals observatie en infiltratie, ook niet wettelijk geregeld maar werden wel uitgevoerd. De politie verrichtte onderzoek naar nog te plegen strafbare feiten, dus hoefde het ook niet geregeld te zijn.¹⁸⁹

Door de politie is het fenomeen van inlichtingen van informanten erkend waardoor er een professionele dienst ontstond. De Criminele Inlichtingen Dienst (CID). Omdat in het begin van het ontstaan van de CID niets geregeld was, was er geen gelijkvormige structuur tussen de CID'en onderling. Omdat er geen structuur was en geen wettelijke inbedding van de CID is gezamenlijk door de politiekorpsen, een CID regeling opgesteld.¹⁹⁰ Deze regeling regelde onder andere de taken en werkzaamheden van de CID.

Door de invoering van de regeling was het inlichtingenwerk gescheiden van het recherche werk. De CID had een regeling over de manier waarop hij te werk mocht gaan en hoe de tactiek, de recherche, met de ingewonnen informatie om moest gaan, zoals het verwerken van informatie en het verstrekken van informatie. De tactische recherche kon zich nu richten op het uitvoeren van opsporingsonderzoeken, onder andere op basis van ingebrachte CID informatie.

Ondanks dat beide trajecten, informatie en tactiek, duidelijk gescheiden waren, ging vooral de CID een deel van het tactische onderzoek verrichten. Hierbij maakten de CID'en gebruik van opsporingsmethoden die niet waren geregeld, maar die de tactische recherche niet gebruikte. Zoals de inzet van burgers die op verzoek van de CID infiltreerden in criminele netwerken.¹⁹¹

De grote afwezige destijds was het Openbaar Ministerie (OM), die enerzijds geen zicht en toezicht op de tactische recherche en anderzijds geen enkele bemoeienis had met de CID. Voor de CID was het OM toezichthouder en medeverantwoordelijke volgens de CID Regeling 1986. Het OM was blij met de werkwijze van de CID. Op deze wijze lukte het om een vuist te maken tegen de georganiseerde criminaliteit. De conclusie voor het OM was duidelijk: als het niet wettelijk verboden of niet geregeld is, is deze manier van werken toegestaan.¹⁹²

In de jaren negentig werd het werk van de CID specialistischer. Dit werd ook zo ervaren bij het OM. Het resulteerde in de arrondissementen tot het aanstellen van zogenaamde CID-officieren van justitie. Door het 'need to knowprincipe' was er nu ook geen controle meer op

¹⁸⁹ *Inzake Opsporing, Enquêtecommissie opsporingsmethoden*, 's-Gravenhage, Sdu Uitgevers, 1996.

¹⁹⁰ Beschikking van het ministerie van Binnenlandse Zaken, Stcrt. 1986, 141.

¹⁹¹ Export zaak Twente. Een illustratie van een opsporingsonderzoek waarbij een combinatie van methoden wordt ingezet, waaronder burgerinfiltratie. *Inzake Opsporing, Enquêtecommissie opsporingsmethoden*, 's-Gravenhage, Sdu Uitgevers, 1996.

¹⁹² Artikel 1 Wetboek van Strafrecht en artikel 1 van het Wetboek van Strafvordering

het OM. De crisis in de opsporing was geboren.¹⁹³ De Tweede Kamer gelastte een onderzoek naar de misstanden in de opsporing.¹⁹⁴

Ik beperk mij tot de uitkomsten van de PEC voor de CID. Het is niet van belang om hier de uitkomsten van de Parlementaire Enquête Commissie (PEC) te verwoorden. Deze uitkomsten zijn algemeen bekend.

Kort na de bevindingen van de commissie (PEC) kwam er een nieuwe CID¹⁹⁵ regeling, met de beschrijving van de werkzaamheden van de CID en de niet geregelde opsporingsmethoden, zoals observatie en infiltratie. De oude regeling voor Tip- en Toongelden¹⁹⁶ is drie jaar later vervangen door de Regeling bijzondere opsporingsgelden.¹⁹⁷ Deze regeling bepaalt onder andere de vergoeding die een informant ontvangt na geleverde informatie. Ook is in 2000 de Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden¹⁹⁸, de Wet bijzondere politieregisters, het besluit politieregisters en de Regeling criminele inlichtingeneenheden (CIE-regeling)¹⁹⁹ ingevoerd. De naamverandering van CID naar CIE is verderop verwoord. De regeling Bijzondere opsporingsgelden is in 2006 gewijzigd en aangevuld.

Naast de veranderingen van regelgeving is ook een aantal nieuwe regels geïntroduceerd, voor zowel het OM als de CIE, zoals de gedragscode voor de CIE'en. In deze instructie staan de omgangsregels voor de politie met informanten. Ook is de Instructie voor de CIE-officier van justitie²⁰⁰ ingevoerd. Deze instructie beschrijft de rechten en de plichten van een CIE-officier en zijn verantwoordelijkheden.

De eerder genoemde veranderingen, zoals nieuwe wetgeving, instructies en regelgeving hebben de crisis in de opsporing bezworen. Althans, deze veranderingen hebben de opsporing en haar werkwijze transparant en controleerbaar gemaakt. Het enige dat ontbrak, was de verandering van de naam. De Criminele Inlichtingen Dienst (CID) had zich als een aparte solitaire dienst gedragen binnen de politieorganisatie.²⁰¹ Ook de naam '**DIENST**' was hiervoor een bevestiging.

De naam is veranderd in Criminele Inlichtingen Eenheid waardoor het nu, niet alleen wettelijk een onderdeel is van de recherche, maar ook wat betreft de naam.

De CIE beperkt zich in haar taken tot, het vergaren, verwerken en verstrekken van criminele inlichtingen voor opsporingsonderzoeken en niet het verrichten van de opsporingsonderzoeken zelf.

7.2.1 De wettelijke basis voor de Criminele Inlichtingen Eenheid

Alle regiokorpsen van de politie en de bijzondere opsporingsdiensten zoals de Fiscale Inlichtingen en Opsporings Dienst (FIOD), de Koninklijke Marechaussee (KMAR), de Sociale Inlichtingen en Opsporings Dienst (SIOD) en andere bijzondere diensten beschikken over een Criminele Inlichtingen Eenheid (CIE).²⁰² Deze bijzondere diensten vinden hun juridische

¹⁹³ Parlementaire Enquêtecommissie (PEC) Opsporingsmethoden

¹⁹⁴ *Handelingen II*, 1994-1995, 23 945 nr. 1-2,

¹⁹⁵ Besluit van de Ministers van Justitie, van Binnenlandse Zaken en van Defensie (CIE Koninklijke Marechaussee) van 31 maart 1995, Stcrt. 1995, 74

¹⁹⁶ Regeling tip- toon- en voorlooptgelden 1985.

¹⁹⁷ Circulaire Minister van Justitie van 1 juni 1998 ter vervanging van de bestaande Tip- en toongeldregeling

¹⁹⁸ Wet BOB, in werking getreden op 1 februari 2000, Stb. 1999, 245

¹⁹⁹ Regeling Criminele inlichtingeneenheden van 1 november 2000, Stb. 2000, 198

²⁰⁰ Instructie CIE-officier van justitie (2006I002) d.d. 30 januari 2006 datum inwerkingtreding 1 maart 2006 en geldig tot 28 februari 2010

²⁰¹ Zie *Inzake Opsporing, Enquêtecommissie opsporingsmethoden*, 's-Gravenhage, Sdu Uitgevers, 1996

²⁰² De criminele inlichtingeneenheden (CIE's) binnen de politieregio's houden zich bezig met het verzamelen, vastleggen en analyseren van informatie. Als enige politieonderdeel mogen zij daarbij gebruikmaken van informanten: mensen die anoniem informatie aan de politie verstrekken. Informatie van de CIE heeft in het strafproces geen bewijskracht, maar kan wel bijdragen aan een verdenking op grond waarvan een opsporingsonderzoek gestart mag worden. De werkzaamheden van de CIE zijn aan strikte regels gebonden. Deze regels zijn onder andere vastgelegd in de Wet Politieregisters en de CIE-regeling (Justitie, BZK en Defensie, 5 oktober 2000). *Handelingen II*, 2007-2008, 31 235, nrs. 1-2 pag. 43.

basis achtereenvolgend in artikel 5 lid 1 van het Besluit beheer regionale politiekorpsen en artikel 12 van de Wet op de bijzondere opsporingsdiensten.

7.2.2 De wettelijke omschrijving van een informant

Om volledig te zijn, is het van belang om in dit hoofdstuk de term informant uit te diepen. Volgens artikel 1 sub d van de Regeling Criminele Inlichtingen Eenheden van 1 november 2000 wordt onder informantgegevens verstaan:

“Gegevens omtrent een persoon die, anders dan als getuige of verdachte, aan een opsporingsambtenaar informatie verstrekt omtrent door anderen gepleegde of te plegen strafbare feiten, met inbegrip van de door deze persoon verstrekte gegevens, waarvan de verstrekking gevaar voor de geregistreerde of voor derden oplevert.”

De Regeling omschrijft niet wat een informant is, maar omschrijft dat de informant geen getuige en geen verdachte is. Met andere woorden de huidige regeling geeft geen expliciete begripsomschrijving van de informant.

7.2.2.1 De wettelijke omschrijving van een informant volgens de WPG

Volgens artikel 12 lid 7 WPG wordt onder een informant verstaan: *“een persoon die heimelijk aan een opsporingsambtenaar informatie verstrekt over strafbare feiten of ernstige schendingen van de openbare orde, die door anderen zijn of worden gepleegd of verricht, welke verstrekking gevaar voor deze persoon of voor derden oplevert”*.

In de Memorie van Toelichting (MvT)²⁰³ van de WPG wordt beschreven dat:

“Een informant is een persoon die informatie verstrekt over personen die betrokken zijn bij gepleegde of te plegen strafbare feiten. Dat de informant zelf niet betrokken is bij het plegen van strafbare feiten, en dat die verstrekking gevaar oplevert voor de informant of voor derden. In overeenstemming met de Instructie voor de CIE-officier van justitie bepaalt de CIE-officier van justitie of een persoon als informant wordt geregistreerd. De definitie omvat zowel informanten van de criminele inlichtingen eenheid (CIE) als van de regionale inlichtingen dienst (RID) die informatie verstrekken over ernstige strafbare feiten dan wel schendingen van de openbare orde.”

7.2.2.2 Definitie informant volgens het woordenboek

Het woordenboek²⁰⁴ verstaat onder een informant: “Iemand die inlichtingen verstrekt”, een bron, spion en tipgever maar ook zegsman.

Deze begrippen zijn duidelijk verklaarbaar waardoor met de omschrijving van een informant een persoon bedoeld wordt die als tipgever of zegsman gezien kan worden.

7.2.2.3 Het gelijktijdig zijn van informant en getuige

Opvallend is dat in de omschrijving volgens de WPG de informant ook getuige zou kunnen zijn. In de regeling Criminele Inlichtingen Eenheden artikel 1 sub d staat *“gegevens omtrent een persoon die anders dan als getuige of verdachte... (....)”* In dit artikel is bewust het woord getuige toegevoegd om te voorkomen dat een informant, naast informant ook getuige is in het zelfde opsporingsonderzoek. Bij een terechtzitting zou daardoor de informatie van een informant en de verklaring van een getuige (de informant) afzonderlijk meegewogen kunnen worden in het oordeel van de rechter. De informant en de getuige zijn dan dezelfde persoon.

7.2.2.4 De plaats in de wet van het begrip informant

Om eventuele verwarring weg te nemen bij de lezer is naar mijn mening de omschrijving van “de informant” volgens de MvT van de WPG bepalend.

De WPG is een wet in formele zin²⁰⁵ en staat staatsrechtelijk boven de Regeling Criminele Inlichtingen Eenheden.²⁰⁶ Met andere woorden datgene wat in de MvT van de WPG staat is

²⁰³ MvT Wet Politiegegevens p.45

²⁰⁴ Van Dale Groot Woordenboek, Hedendaags Nederlands, versie 2.0 2002.

²⁰⁵ Artikel 81 Grondwet

bepalend en niet de omschrijving in de Regeling Criminele Inlichtingen Eenheden 2000. Hierdoor is het theoretisch en praktisch mogelijk, dat de informant ook getuige is in het zelfde strafproces.

7.3 Doelstelling van de Criminele Inlichtingen Eenheid

De CIE²⁰⁷ heeft verantwoordelijkheid op het gebied van het verzamelen, inwinnen, registreren, verwerken, analyseren en verstrekken van informatie voor het inzicht in bedreigingen van de rechtsorde, artikel 10 WPG.

Binnen de regio's is de CIE verantwoordelijk om over- en inzicht te verkrijgen welke personen zich bezig houden met bedreigingen van de rechtsorde.²⁰⁸ Vanuit dit overzicht en inzicht wordt doorzicht verkregen en onderkenning van Criminele Samenwerkings Verbanden (CSV). Het is mogelijk om trends, ontwikkelingen, aard en omvang binnen georganiseerde criminaliteit of delicten te onderkennen. Dit is weer van belang voor het maken van een Criminaliteits Beeld Analyse (CBA).

7.3.1 Samenstelling van een CIE

De CIE bestaat qua functionele bezetting uit een hoofd CIE, een plaatsvervangend hoofd/coördinator CIE of begeleider of coaches. Daarnaast werken er een aantal rechercheurs criminele inlichtingen, de zogenaamde runners. De coördinator CIE, de begeleider of de coach heeft de leiding over de runners en ondertekent de processen-verbaal. Wanneer daartoe aanleiding is compareert²⁰⁹ de verbalisant als getuige bij de rechter. Daarnaast houdt de coördinator zich bezig met de dagelijkse aansturing op het gehele CIE proces en geeft leiding aan de runners. Verder onderhoudt de coördinator de contacten met de verantwoordelijke CIE officier van justitie (CIE OvJ).²¹⁰

7.3.2 Verantwoordelijkheid

De uitvoering van alle werkzaamheden van de CIE vindt plaats onder het gezag van het Openbaar Ministerie (OM). Dit is gebaseerd op artikel 13 van de Politiewet 1993 en artikel 148 van het Wetboek van Strafvordering.

De CIE-OvJ²¹¹ oefent het gezag uit over de werkzaamheden van de CIE die in zijn ressort²¹² werkzaam zijn. Het juridische kader waarbinnen de CIE haar werkzaamheden uitvoert is voor de verantwoordelijkheid van de CIE-OvJ.²¹³

7.4 De runners

De runners zijn degenen die zich bezighouden met het verzamelen, inwinnen, veredelen, bewerken en verwerken van de informatie. Zij hebben daartoe het contact met de informanten of de potentiële informanten. Het runnen van informanten betekent dat de runners gesprekken voeren met informanten en hierdoor inlichtingen ontvangen. De coördinator begeleidt de runners bij hun dagelijkse werk en controleert hun werkzaamheden.

7.4.1 Het runnen van informanten (*artikel 2 Politiewet 1993*)

De runners hebben onder andere de taak om informanten te runnen.²¹⁴ Dit runnen gebeurt op grond van artikel 2 van de Politiewet 1993. Voordat iemand als informant te "boek" staat gaat daar een proces aan vooraf.

²⁰⁶ Artikel 89 lid 4 Grondwet.

²⁰⁷ Artikel 5 lid 1 van het Besluit beheer regionale politiekorpsen

²⁰⁸ Artikel 4 Regeling Criminele Inlichtingen Eenheden

²⁰⁹ Verschijnen voor een notaris of een rechter

²¹⁰ Artikel 1 onder g Regeling Criminele Inlichtingen Eenheden

²¹¹ Verklaring van overeenstemming voor de modelreglementen, Stcrt. 2000, 198, waarin zijn opgenomen het modelreglement informantenregister, het modelreglement register zware criminaliteit en het modelreglement voorlopig register (door de invoering van de Wet Politiegegevens moeten deze worden aangepast).

²¹² Rechtsgebied.

²¹³ Instructie CIE-officier van justitie (2006I002) d.d. 30 januari 2006 datum inwerkingtreding 1 maart 2006 en geldig tot 28 februari 2010

Er zijn verschillende manieren om in contact te komen met potentiële informanten.

- Een persoon meldt zich zelf
- Een persoon is “rechts” van zijn vrijheid beroofd en wordt bezocht of
- Een persoon wordt benaderd, het zogenaamd “koud aanlopen”.

Mijn anonimiteit is goed gewaarborgd, ik heb blind vertrouwen in mijn runners.

Aldus een informant van de CIE.

7.4.2 Informantengesprekken

Voor het rapport is het niet van belang op welke wijze contact ontstaat met een potentiële informant. In alle gevallen is de procedure gelijk voor de informantengesprekken. Er volgt altijd een intakegesprek en het Ja/Nee gesprek eventueel gevolgd door het informantengesprek.

Mijn motivatie om te praten met de CIE, heeft alles te maken met mijn rechtvaardigheidsgevoel. Het geld is mooi meegenomen, maar mijn drive is recht en onrecht.

Aldus een informant van de CIE.

A: Intakegesprek:

Wanneer iemand zich aandient als informant wordt een intakegesprek gehouden. Tijdens dit gesprek worden de taak van de CIE en de “spelregels” verteld. Ook wordt de werkwijze van de CIE uitgelegd en de manier waarop de CIE met de informatie en met de informant omgaat.

De potentiële informant wordt op een aantal criteria getoetst, onder andere:

- a) Is de potentiële informant geen getuige of verdachte?²¹⁵
- b) Is de anonimiteit, de afscherming van de informant gewaarborgd? Met andere woorden levert verstrekking van die gegevens gevaar op voor de potentiële informant of voor derden?
- c) Ook wordt het belang van de informatie getoetst of de informatie voldoet aan de criteria.²¹⁶
- d) Wat is het motief van de informant om informatie te verstrekken?

B: Ja/Nee gesprek:

Het zogenaamde Ja/Nee gesprek met de informant heeft als doel voortzetting of stoppen van het contact. De potentiële informant wil niet verder met de runners omdat hij of zij niet aan de voorwaarden kunnen voldoen. De runners willen niet verder met de potentiële informant omdat bijvoorbeeld de afscherming van de informant niet is gewaarborgd. Wanneer de potentiële informant door wil gaan en de runners (de coaches) kunnen daar mee instemmen dan volgt het informantengesprek.

C: Het informantengesprek:

Dit is uiteindelijk het gesprek tussen drie personen, de informant en de runners. Waarbij de informant informatie verstrekt over personen die betrokken zijn bij gepleegde of te plegen strafbare feiten.²¹⁷

²¹⁴ Brief van het Landelijk Platform CIE officieren, 15 januari 2002, de notitie tbv. de recherche OvJ's toepassing van opsporingsbevoegdheden door de CIE, 9 december 2001-12-09 en *Handboek voor de opsporingspraktijk*, Openbaar Ministerie 2000-2001, paragraaf AI I.I.I-5, 2^e alinea.

²¹⁵ Volgens de Regeling Criminele Inlichtingen dit in tegenstelling tot artikel 12 lid 7 Wet Politiegegevens

²¹⁶ Artikel 10 Wet Politiegegevens

²¹⁷ MvT Wet Politiegegevens p.45

7.4.3 Voorwaarden

Voor alle informanten geldt dat zij slechts gerund mogen worden als zij ingeschreven staan als geregistreeerde informant. De CIE-OvJ geeft hiervoor zijn toestemming.²¹⁸ Ook de informant moet hiermee instemmen. De CIE moet weten dat de (potentiële) informant weet wat het begrip informant inhoudt²¹⁹ en wat de spelregels²²⁰ zijn. Als vervolgens duidelijk is dat de informant daadwerkelijk wil samenwerken, wordt de informant ingeschreven. Voordat de informant werkelijk wordt ingeschreven worden de personalia gematched met het Verwijsindex Recherche Onderzoeken en Subjecten systeem (VROS), om te voorkomen dat de informant als verdachte in een onderzoek voorwerp van onderzoek is.

7.4.4 ICS-Code

Alle informanten zijn onder een unieke persoonlijke code (ICS²²¹) aangemeld bij de Nationale Criminele Inlichtingen Eenheid (NCIE) van het Korps Landelijke Politie Diensten (KLDPD). De code is opgenomen bij de NCIE in een geautomatiseerd systeem. Alleen de code (ICS) wordt doorgegeven aan de NCIE en niet de naam. Door deze werkwijze wordt door de NCIE gecontroleerd of de informant bij meerdere CIE'en staat ingeschreven. Ook wordt voorkomen dat meerdere informatie voorkomt in een strafdossier, waardoor het lijkt of er sprake is van meerdere informanten, terwijl er slechts sprake is van één informant.

7.4.5 Gedragscode CIE

In 1995 verscheen het rapport "Ethische aspecten van de CID-werkzaamheden" van de Recherche Advies Commissie (RAC). Dit rapport bevatte een ethische code voor de CID werkzaamheden. Dit was een uniform toetsingskader voor die dienst. Dit rapport bevatte niet alleen regels voor de omgang met informanten maar ook normen voor infiltranten²²² en observanten.²²³

Na het verschijnen van de rapporten van de PEC, de commissie Van Traa (1996) en de evaluatiecommissie Kalsbeek (1999) is sinds 2000 de Wet Bijzondere Opsporingsbevoegdheden (Wet BOB) van kracht. Door de invoering van de Wet BOB en de bijbehorende regelgeving zijn veel onderdelen uit de ethische code 1995 niet meer nodig. Echter binnen de CIE'en bestaat nog steeds behoefte aan een uniform geldende leidraad zodat de CIE medewerkers weten op welke wijze ze uitvoering moeten geven bij hun werkzaamheden. De ethische code²²⁴ bevat geen formele regelgeving op het gebied van de CIE. De regels zijn voor een deel overgenomen uit de ethische code 1995 en voor een deel door en in de praktijk ontwikkeld. Het doel van de ethische code is:

- Bescherming van de medewerker van de CIE
- Fatsoensnormen en integriteitnormen voor de omgang met informanten
- Een behoorlijke procesorde

In deze code zijn onder andere de spelregels opgenomen maar ook de beroepsregels zoals dat een CIE chef zelf geen informanten runt, maar ook dat onder alle omstandigheden de informant door twee CIE medewerkers wordt gerund.

²¹⁸ *Handboek voor de opsporingspraktijk*, Openbaar Ministerie 2000-2001, paragraaf I 3.5.3. De CIE-officier van justitie ziet toe op tijdige inschrijving van de door hem toegelaten informanten in het register.

²¹⁹ Zie uitspraak van de Nationale Ombudsman dossiernummer 2007-0073 waarbij de verzoekster in het gelijk is gesteld omdat de CIE-officier van justitie toestemming heeft gegeven om haar op 19 december 2002 buiten haar medeweten en zonder haar toestemming in het informantenregister in te schrijven als informant voor de Criminele inlichtingen eenheid

²²⁰ Spelregels zijn omschreven in de Ethische code CIE september 2004

²²¹ Informanten Coderings Systeem

²²² Een infiltrant is een opsporingsambtenaar als bedoeld in artikel 141 lid b Wetboek van Strafvordering deelneemt of medewerking verleent aan een groep van personen waarbinnen naar redelijkerwijs kan worden vermoed worden beraamd of gepleegd, artikel 126h van het Wetboek van Strafvordering.

²²³ Een observant is een opsporingsambtenaar die stelselmatig een persoon volgt of stelselmatig diens aanwezigheid of gedrag waarneemt, artikel 126g van het Wetboek van Strafvordering

²²⁴ Ethische code CIE (versie september 2004) vervangen door de gedragscode CIE.

Onder behoorlijke procesorde wordt onder andere verstaan de regel dat er een leidend beginsel is bij de omgang met de informatie buiten de CIE-structuur van het 'need to knowprincipe.' De gedragscode code sluit af met de regel:

"Elke CIE medewerker conformeert zich onvoorwaardelijk aan deze gedragscode."

7.4.6 Runnen informant door twee runners

Het runnen van een informant door twee runners is erg belangrijk, voornamelijk voor afbreukrisico's.²²⁵ Door het runnen van een informant door twee runners wordt onder andere politieke corruptie voorkomen, de integriteit van de runners gewaarborgd en de objectiviteit van de informatie verhoogd. Daarnaast is het van belang dat de regie ligt bij de runners en niet bij de informant. Het is van groot belang, dat de informant zich door de runners laat leiden en dat de informant het initiatief niet van de runners overneemt. In het verleden hebben zich verschillende gevallen van omgekeerde sturing voorgedaan.²²⁶ Een bijzondere vorm hiervan is dat de informant optreedt als 'dubbelspion' en niet alleen informatie doorgeeft aan de politie, maar ook over de politie.

Handlers one or two?

'A debate prevalent in some law enforcement organisations is whether one or two handlers should carry out the recruitment pitch. This debate does not centre on the operational question of which method is most likely to be successful but about the issues of handler integrity or service need. Operationally the decision to use two handlers should be based on the recruitment strategy that has been devised. There are no hard and fast rules, except integrity. Strategy can be developed to use more than two handlers in consecutive approaches.'

*From a psychological perspective it should be borne in mind that people build a relationship with one person at a time. If the strategy involves building rapport it is probably better using one handler for the majority of the contact.'*²²⁷

7.5 Stelselmatige informant (artikel 126v, Strafvordering)

De stelselmatige informant²²⁸, volgens artikel 126v Sv, mag in dit hoofdstuk niet ontbreken. In tegenstelling tot de informant²²⁹ zoals eerder vermeld, wordt met de stelselmatige informant een schriftelijke overeenkomst gesloten waarin de rechten en plichten van de informant zijn vastgelegd. En de wijze waarop aan de overeenkomst uitvoering wordt gegeven.²³⁰ Het vastleggen heeft een strafvorderlijk doel, namelijk de controlebaarheid van de inzet van de informant.²³¹ Bij de inzet van een stelselmatige informant kan er sprake zijn van een afbreukrisico. De afscherming van de identiteit van de informant is namelijk niet gegarandeerd omdat dit een tactisch opsporingsmiddel is. De OvJ geeft voor de inzet van een stelselmatige informant²³² een bevel af. Dit bevel maakt deel uit van het (eind)proces-verbaal, dus van de openbare stukken. Uit het bijgevoegde bevel is te herleiden wie de stelselmatige informant is. Het bevel bevat namelijk daarvoor een hoop aanwijzingen, zoals

²²⁵ schade die een werknemer aan het bedrijf kan toebrengen bij niet-behoorlijke uitoefening van zijn taak

²²⁶ Zie *Inzake Opsporing, Enquêtecommissie opsporingsmethoden*, 's-Gravenhage, Sdu Uitgevers, 1996

²²⁷ John Buckley and Chris Reid, *The Human Source Management System, The use of psychology in the Management of Human Intelligence Sources*, DP Studios, Bangor 2005 p.221. Dit is het handboek voor (criminele) inlichtingen diensten in het buitenland. Het wordt gebruikt voor de Ierse en Australische politieopleiding voor handler.

²²⁸ *Handboek voor de opsporingspraktijk*, Openbaar Ministerie 2000-2001, paragraaf I 2.7, p 1-3. Een persoon niet zijnde een opsporingsambtenaar...(....)

²²⁹ Informant volgens artikel 2 van de Politiewet 1993

²³⁰ Onder stelselmatig informatie wordt verstaan: het inwinnen van informatie op zodanige wijze dat een min of meer volledig beeld kan worden verkregen van bepaalde aspecten van iemands leven. Bepalend voor de beslissing over de toepassing van artikel 126v is de opdracht aan de informant en het resultaat dat vooraf redelijkerwijs van de inzet van de informant kan worden verwacht.

²³¹ MvT II Wet Bijzondere Opsporingsbevoegdheden p. 45.

²³² Artikel 126v in verband met 126g van het Wetboek van Strafvordering

datum en tijd, de geldigheidsduur van het bevel en over welke persoon informatie ingewonnen mag worden.

Om de afscherming van de informant te waarborgen wordt geen gebruik gemaakt van de stelselmatige informant maar wordt gebruik gemaakt van de informant op grond van artikel 2 van de Politiewet 1993. Deze informant blijkt in de praktijk even bruikbare informatie op te leveren als de stelselmatige informant en zijn afscherming is beter.²³³ In Nederland is nog geen gebruik gemaakt van de inzet van stelselmatige informanten volgens artikel 126 V Sv. Doordat in Nederland tot op heden geen gebruik is gemaakt van een stelselmatige informant is er geen jurisprudentie.

Vanwege de voorziene bezwaren, het bekend worden van de identiteit van de informant, is om die reden door het Landelijk Platform CIE officieren (LPC) besloten om geen gebruik te maken van de inzet van een stelselmatige informant zoals bedoeld in artikel 126v Sv.²³⁴

7.6 Inwinnen, veredelen, opslaan en verstrekken

Onder verantwoordelijkheid van de chef CIE verzamelt de CIE criminele informatie. Dit is onder andere informatie van informanten maar ook informatie verzameld uit open en gesloten bronnen. Zoals internet, Kamer van Koophandel (KvK) of de gemeentelijke basis administratie (GBA).

De runner verzamelt zelf deze informatie en veredelt deze. De ingewonnen informatie wordt vastgelegd in een zogenaamd bruto-gespreksverslag²³⁵ onder het regiem van artikel 12 van de WPG. Vervolgens wordt de bruto informatie verwerkt en veredeld tot zogenaamde netto berichten.²³⁶ De verwerkingstermijn hiervoor is vier maanden.²³⁷ De netto berichten vallen na die verwerkingsperiode onder het regiem van artikel 9 of 10 van de WPG.²³⁸ Bij de overgang van bruto- naar netto informatie is bronafscherming van groot belang, daarom krijgt elk bericht een code van betrouwbaarheid.

7.6.1 Berichten code

Elk (netto) bericht is voorzien van een waarderingscode. De waarderingscode is tweeledig. De code geeft zowel een waardering aan van de informant als hoe de informant aan de informatie is gekomen. De waardering van de informant is weergegeven via de letters A, B, C of X en de totstandkoming van de kennis van de informatie door de 1, 2 of 3. Naast deze twee codes, wordt door de runners aan het bericht een afhandelingscode toegekend.

*Betrouwbaarheid informant*²³⁹

A. Betrouwbaar:

- Afkomstig van politieambtenaar of een zeer betrouwbare bron, niet zijnde een politieambtenaar.

B. Meestal betrouwbaar:

- Afkomstig van informant die in het verleden betrouwbaar is gebleken

C. Minder betrouwbaar/tot niet betrouwbaar

- Niet betrouwbaar, van informant die niet altijd betrouwbaar is gebleken

X. Niet te beoordelen

²³³ *Handboek voor de opsporingspraktijk*, Openbaar Ministerie 2000-2001, paragraaf I 2.7, p.2. wordt opgemerkt dat bij de keuze voor een wettelijke regeling ook meegewogen heeft dat aan het inschakelen van burgers bij de opsporing risico's verbonden zijn.

²³⁴ WODC *De Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden - eindevaluatie* P. 18.

²³⁵ Bruto-gespreksverslag is het schriftelijke verslag van de runners met de informant.

²³⁶ Netto-berichten zijn berichten die afhankelijk van de codering al dan niet verstrekt kunnen worden.

²³⁷ Artikel 12 lid 2 Wet Politiegegevens

²³⁸ MvT Wet Politiegegevens p. 44

²³⁹ Regeling Criminele Inlichtingeneenheden, Bijlage 1 en *Handelingen II*, 1995-1996, 24 072, nr.15, p.53.

Evaluatie code informatie afkomstig van informant²⁴⁰

1. Waargenomen door bron zelf. De informatie is zeker juist.
2. Gehoord van iemand die erbij is geweest
3. Indirect gehoord via via.

Afhandelingscodes²⁴¹

- 11 De informatie is operationeel te gebruiken
- 01 De informatie is operationeel te gebruiken, **maar** mag alleen worden gebruikt na overleg met de afzender.
- 00 De informatie kan niet gebruikt worden, informatie met zware beperkingen voor gebruik
- 200 De informatie kan niet operationeel gebruikt worden, maar kan onder bepaalde voorwaarden wel voor coördinatie – en analysedoeleinden worden gebruikt en heeft een hoog afbreukrisico.
- 300 Kan niet operationeel gebruikt worden, maar kan onder bepaalde voorwaarden wel voor coördinatie – en analysedoeleinden worden gebruikt en heeft extra bronbeschermingsbelangen.

De criteria voor classificatie zijn subjectief. De runners bepalen zelf of in overleg met hun coach of groepschef, met argumenten en kennis van het criminaliteitsbeeld, de coderingen.

7.6.2 Delen van informatie

De CIE'en wisselen onderling gevraagd en ongevraagd criminele inlichtingen uit²⁴² indien dit van belang is voor de uitvoering van de politietask. Deze informatie is op dit moment niet via geautomatiseerde systemen te raadplegen. Wanneer bijvoorbeeld door de CIE van de Regiopolitie Amsterdam Amstelland informatie is ingewonnen over een subject van de Regiopolitie Brabant Noord, verstuurd zij dit bericht naar die regio. Daarnaast gaat altijd een afschrift naar de NCIE van het KLPD. Er wordt voor dit bericht gebruik gemaakt van het modelformulier. Het modelformulier is als bijlage opgenomen in de Regeling Criminele Inlichtingen Eenheden.

7.6.3 Verstrekken van informatie bij proces-verbaal

Informatie door de CIE wordt verstrekt bij proces-verbaal²⁴³ (PV). Mondelinge verstrekking aan een tactisch team vindt niet plaats als daardoor de verdachte in zijn belang wordt geschaad.²⁴⁴ Voor de rechter moet de informatie namelijk controleerbaar zijn. Het proces-verbaal met de inhoud dat X in het bezit is van een pistool en daarbij de mondelinge verstrekking dat in de slaapkamer van X ook een hoeveelheid cocaïne aanwezig is, druist in tegen de rechten van de verdachte. Het is door de Hoge Raad²⁴⁵ in een arrest expliciet verboden dat de tactische recherche sturingsinformatie geeft die niet kan worden verantwoord door een onderliggend proces-verbaal.²⁴⁶

Er zijn natuurlijk altijd situaties denkbaar dat een mondelinge verstrekking plaats vindt. Bijvoorbeeld als de informatie spoedeisend is en geen uitstel duldt. Denk hierbij aan een drugstransport van Nederland naar het buitenland. De informatie wordt dan mondeling verstrekt. Deze mondelinge verstrekking wordt verwoord in het proces-verbaal van de CIE. Na de mondelinge verstrekking volgt zo spoedig mogelijk het proces-verbaal met de

²⁴⁰Regeling Criminele Inlichtingeneenheden, Bijlage 1

²⁴¹Regeling Criminele Inlichtingeneenheden, Bijlage 1

²⁴²Artikel 6 lid 1 Regeling Criminele Inlichtingen eenheden

²⁴³Hiervoor is een landelijk model proces-verbaal, CIE-PV

²⁴⁴HR, 9 december 2003, LJN 2003, 00892/03

²⁴⁵De Hoge Raad is het hoogste rechtscollege binnen de gewone rechterlijke macht in Nederland. De belangrijkste taak van de Hoge Raad is de cassatierechtspraak op het gebied van het civiele recht, het strafrecht en het belastingrecht.

²⁴⁶HR, 9 december 2003, LJN 2003, 00892/03

informatie. In dat proces-verbaal staat dat op de dato aan 'naam, rang, hoedanigheid' mondeling de informatie is verstrekt.

7.6.4 Verplicht opmaken van een proces-verbaal

Uit de samenhang van het Wetboek van Strafvordering (Sv), de Politiewet 1993, de Regeling Criminele Inlichtingen Eenheden met toelichtingen en de WPG, blijkt dat de CIE opspoort. Deze handelingen die de CIE daartoe verricht, vallen onder de bepalingen van artikel 132a Sv. Met andere woorden, ook de CIE heeft een verbaliseringsplicht volgens artikel 152 Sv. Uit een recente uitspraak van juli 2006 in het 'Raptusonderzoek en het Farumonderzoek'²⁴⁷ blijkt dat het niet verantwoorden van het CIE PV in het einddossier leidt tot vrijspraak. Ook de Groningse Hoogleraar Geert Knigge²⁴⁸ vindt dat de verbaliseringsplicht ook voor de CIE geldt. Hij meent onder meer op grond van zijn advisering van de commissie Van Traa, dat de Wet BOB vooral heeft beoogd om de integriteit van de opsporingsmethoden te waarborgen. Het voornaamste onderscheid tussen de BOB opsporingsbevoegdheden die worden uitgeoefend op basis van artikel 2 van de Politiewet 1993 en artikel 141 Sv is hierin gelegen dat de wetgever een bemoeienis van het OM verplicht stelt in het geval het om meer risicovolle opsporingsbevoegdheden gaat.²⁴⁹

De verbaliseringsplicht is na de PEC verduidelijkt.²⁵⁰ Uitgangspunt is dat van iedere handeling door de opsporingsambtenaren verslag wordt gedaan, tenzij deze voor het onderzoek elke relevantie missen.²⁵¹

Voor de controle door de zittingsrechter geldt dat ook in het geval de opsporingsambtenaren van oordeel zijn dat van onderzoekshandelingen geen uitgebreid proces-verbaal hoeft te worden opgemaakt, er in ieder geval zodanige verslaglegging moet zijn dat kan worden voldaan aan een verzoek van de zittingsrechter om verantwoording af te leggen.²⁵²

Uit vorenstaande zou geconcludeerd kunnen worden dat van elk netto bericht een proces-verbaal zou moet worden opgemaakt tenzij dat daardoor de bronafscherming in gevaar komt. Dit zou neer komen op het verbaliseren van elke informatie met uitzondering van *dubbel nul* (afhandelingscode 00) informatie.

Er zijn drie mogelijkheden waarvoor het CIE proces-verbaal dient. Het proces-verbaal dient als startinformatie voor een onderzoek, met daarin een verdenking van enig strafbaar feit.²⁵³ Daarnaast is er de mogelijkheid dat het proces-verbaal dient als sturingsinformatie. Sturingsinformatie is informatie voor een onderzoeksteam waardoor zij onderzoekshandelingen kunnen sturen. Verder kan het proces-verbaal als bewijs dienen²⁵⁴ wanneer de rechter dat bepaalt.

Als bewijs wordt het proces-verbaal van de CIE nagenoeg nooit gebruikt omdat het horen van de informant als getuige door de rechter wordt afgewezen. De rechter zal hierbij als motivering geven dat de informant niet voor het bewijs zal worden gebruikt, waardoor de verdachte dan ook niet in zijn belangen wordt geschaad. Wanneer de rechter bepaalt dat de informant wel gehoord wordt, zal de informant in het uiterste geval gehoord worden als

²⁴⁷ Gerechtshof 's-Gravenhage, 11 juli 2006, LJV, AY3609

²⁴⁸ Prof. mr. dr. Geert Knigge (1950) was een Nederlands hoogleraar strafrecht en strafprocesrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen. Tegenwoordig is hij advocaat-generaal bij de Hoge Raad.

²⁴⁹ *Handelingen II*, 2002-2003, 28 351, nr. 5 p. 4

²⁵⁰ Richtlijn schriftelijke verantwoording strafzaken, *Stc.* 1997, 68

²⁵¹ Prof. Mr.G.J.M. Corstens, 1999, Kluwer p.248

²⁵² HR, 19 december 1995, NJ, 1996, 249

²⁵³ Artikel 27 Wetboek van Strafvordering Zie ook HR, 25 september 2001, NJ 2002,97. Een redelijk vermoeden van aanwezigheid van wapens en munitie, als bedoeld in artikel 49 van de Wet Wapens en Munitie, niet uitsluiten kan berusten op als concreet aangeduide CID-informatie, is in haar algemeenheid onjuist en Gerechtshof 's-Hertogenbosch, 19 juli 2005, NJ 20-004189 (zaak Spooren) dat CIE informatie, mits voldoende concreet, kan in zijn algemeenheid tot een redelijk vermoeden van schuld, als bedoeld in artikel 27 Wetboek van Strafvordering, leiden. Het hoofd van de CIE kon in casu de door de informant verstrekte informatie als betrouwbaar aanmerken.

²⁵⁴ HR, 29 november 1983, NJ 1984, 476

bedreigde getuige.²⁵⁵ De verklaring van de bedreigde getuige²⁵⁶ is dan een bewijsmiddel dat door de rechter wordt, meegenomen in het eindoordeel.²⁵⁷

7.6.5 Regeling bijzondere opsporingsgelden

De meeste informanten hebben een criminele achtergrond. Zoals al eerder is aangegeven²⁵⁸, is dat niet opzienbarend. Het ligt voor de hand dat de informant zich in het criminele milieu begeeft om te kunnen beschikken over de nodige informatie, op het gebied van de georganiseerde criminaliteit.

Voor informanten is de motivatie om informatie te geven divers. Om als zodanig op te treden hebben zij verschillende motieven, zoals jaloezie, het uitschakelen van de concurrent, rechtvaardigheidsgevoel, wraak en natuurlijk het verdienen van geld.

Vooral het krijgen van tipgeld is een veelvoorkomend motief voor informanten. Volgens de regeling²⁵⁹ wordt het zogenaamde tipgeld slechts uitgekeerd als de door de informant verstrekte informatie daadwerkelijk leidt of mede heeft geleid tot de oplossing van een strafbaar feit. Het zogenaamde 'No cure, no pay principe'. 'Geen oplossing, is geen betaling.' In feite is er bij no cure no pay sprake van een resultaatverplichting, dit in tegenstelling tot

De Regeling Bijzondere Opsporingsgelden is de doodsteek voor terrorismebestrijding door de CIE. De regeling is gericht op gepleegde strafbare feiten of nog te plegen strafbare feiten. Voor het inwinnen van informatie in relatie tot terrorisme, contra terrorisme en radicalisering is niets geregeld.

CIE officier van Justitie

een inspanningsverplichting. De regeling geeft ook mogelijkheden tot uitbetaling voor bijvoorbeeld het in beslag nemen van zeer waardevolle goederen, zoals schilderijen met een historische waarde, of gevaarlijke goederen, zonder dat er aanhoudingen zijn verricht. Opvallend is echter dat de regeling absoluut tekort schiet in uitbetaling van informanten die gegevens aandragen die van belang zijn voor de bestrijding van terrorisme, contraterrorisme, of radicalisering. Informatie over een radicaliserende jongere, zodat bijvoorbeeld een jongerenwerker maatregelen tegen deze persoon neemt, leidt niet tot een uitbetaling. De procedure is vooral van belang voor de eenvormigheid en controleerbaarheid van de uitbetaling van tipgelden. De vaststelling van de hoogte van het tipgeld vindt plaats door het ministerie van Justitie na advisering door de NCIE.

7.6.6 Jaaroverzicht tipgelden

De Regeling Bijzondere Opsporingsgelden schrijft voor dat de Korpschef van de KLPD elk jaar een overzicht²⁶⁰ maakt met de uitbetaalde tipgelden. Dit overzicht is een belangrijk meetpunt voor de CIE'en onderling over de kwantiteit van het uitbetaalde tipgeld. De ranking van de uitbetaalde tipgelden is bepalend als graadmeter voor het stellen van doelen voor het opvolgende jaar.

7.6.7 Delen van informatie met de RID

Er is geen wettelijke regeling voor het delen van CIE informatie met de Regionale Inlichtingen Dienst. Wel is er een wettelijke regeling voor het delen van informatie met de AIVD via de RID.²⁶¹

In de praktijk vindt het delen van informatie op verschillende manieren plaats. Uit de enquête onder de hoofden van de CIE'en is gebleken dat uitwisseling plaats vindt. Deze uitwisseling is op basis van wederzijds vertrouwen. Door de CIE'en wordt altijd informatie gedeeld op het

²⁵⁵ Bedreigde getuige volgens artikel 226a en verder van het Wetboek van Strafvordering

²⁵⁶ HR, 30 juni 1998, NJ 1999, 88

²⁵⁷ Artikel 344a van het Wetboek van Strafvordering.

²⁵⁸ Zie 5.2

²⁵⁹ Regeling Bijzonder Opsporingsgelden, Circulaire van de Minister van 2 april 2006

²⁶⁰ Artikel 3 lid 2 sub e Regeling Bijzondere Opsporingsgelden.

²⁶¹ Zie 5.6.8. en Handleiding Informatieverstrekking aan en door AIVD en MIVD, registratienummer 2001H001

gebied van openbare orde. Hierbij moet gedacht worden aan gegevens over bijvoorbeeld voetbalsupporters maar ook over personen die links- of rechts extremistische gedachten of sympathieën hebben en uitdragen. Dit betreft dan informatie die door de CIE'en is ingewonnen van informanten.

De AIVD is een spionnendienst, die ontkent dat ze bestaat. Wanneer ik informatie heb over een op hand zijnde liquidatie dan zullen jullie er alles aan doen om mijn identiteit af te schermen en voorkomen dat er slachtoffers vallen. De AIVD zal zich daar minder sterk voor maken en zal in het staatsbelang zich anders opstellen.

Een informant van de CIE.

7.6.8 Delen van informatie met de AIVD

De informatie, ingewonnen door de CIE, die bestemd is voor de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD), bijvoorbeeld informatie over een persoon die radicaliseert, mag gedeeld worden met de AIVD.²⁶² Hiervoor is wel uitdrukkelijke toestemming nodig van de CIE-OvJ. Op grond van artikel 61 van de Wet op de inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002 (WIV 2002) is het OM verplicht om relevante informatie te verstrekken. Het is echter noodzakelijk dat het OM rekening houdt met de belangen van de informant of met een lopend onderzoek. De informatie van een informant wordt niet gedeeld met de AIVD wanneer er afbreukrisico is voor de identiteit van de informant. Bijvoorbeeld wanneer de informant de vriend is van een radicaliserende persoon die van plan is om een vals paspoort te kopen. Als die informant nu de enige persoon is die kennis draagt van deze aankoop is het niet verstandig om deze informatie door te geven aan de AIVD. Verstandiger is dat eerst gezocht wordt naar andere mogelijkheden, zoals andere informanten, voordat de AIVD de informatie krijgt.

²⁶² Artikel 3.2 Handleiding informatieverstrekking aan en door AIVD en MIVD, 5 december 2005

7.7 Ontstaansgeschiedenis van de Regionale Inlichtingen Dienst

In januari 1990 werd door het Coördinerend Politiebestuur (CPB) en het hoofd van de Binnenlandse Veiligheids Dienst (BVD) een commissie ingesteld die zich moest buigen over een nieuwe samenwerkingsstructuur tussen politie en de BVD. Deze commissie werd genoemd naar haar voorzitter J.W. Bakker. Het rapport van de commissie Bakker verscheen in juni 1991.

De nieuwe samenwerkingsvorm tussen politie en BVD bestond uit een zogenaamde projectorganisatie. De projectorganisatie is sinds 1992 onder de naam Hermandad operationeel.

Door Hermandad wordt onder andere aandacht besteed aan de samenwerking met andere diensten, ondermeer de Douane, de Koninklijke Marechaussee, de Economische controledienst (ECD) en de Fiscale inlichtingen- en opsporingsdienst (FIOD)

Sinds 2002, de inwerkingtreding van de Wiv 2002, is ook de naam BVD veranderd in Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD).

Door deze verandering en de regionalisering van de politie in Nederland is de situatie ook veranderd voor de Politieke Inlichtingendiensten (PID). De samenwerking tussen politie en de Binnenlandse Veiligheids Dienst²⁶³ (BVD) liep tot 1994 via de PID die onderdeel was van de gemeentelijke politiekorpsen. De PID'en zijn bij de reorganisatie van de politie in 1994 samengegaan met de Districtelijke Inlichtingendiensten van de rijkspolitie. Zij zijn samengevoegd tot de Regionale Inlichtingen Diensten (RID). De nieuwe dienst, RID, behield dezelfde taken als voor de reorganisatie.

Elk regionaal politiekorps heeft een RID wat het verlengstuk van de AIVD²⁶⁴ is in de regio. Via de RID heeft de AIVD de mogelijkheid om toegang te krijgen 'tot de haarvaten van de samenleving'. De medewerkers van de RID'en zijn zogenaamde artikel 60-ambtenaren²⁶⁵ en

Recent is van de CIE informatie binnen gekomen dat tijdens een risicowedstrijd door de bezoekende club een vuurwerkbom tot ontploffing zou worden gebracht. Met deze informatie zijn we aan de slag gegaan en kregen de informatie van onze zijde bevestigd. Hierdoor is de strategie door de politie aangescherpt en werden de bezoekende supporters voor vertrek van de wedstrijd gefouilleerd.

RID medewerker

zijn in die zin te beschouwen als medewerkers van de AIVD op afstand.

In de Wiv 2002 is niet aangegeven hoeveel artikel 60 ambtenaren er moeten zijn per korps. Dit wordt bepaald door de korpsbeheerder.²⁶⁶ De omvang van de RID'en wisselt dan ook sterk (van één tot twintig medewerkers). De vier grote steden hebben relatief grote RID'en en de overige korpsen in de rest van het land kleinere RID'en.

In 2000²⁶⁷ werkten bij de regionale politiekorpsen ongeveer 120 RID medewerkers. Daarnaast waren 30 medewerkers werkzaam bij de Bijzondere Dienst²⁶⁸ van de Koninklijke Marechaussee. De Bijzondere Dienst is in dit onderzoek verder buiten beschouwing gelaten. Het aantal medewerkers dat nu werkzaamheden verricht als RID'er is niet bekend.

De RID medewerkers werken gemiddeld de helft van hun tijd voor de AIVD. Per individuele RID medewerker kan dat overigens nogal variëren, van fulltime tot deeltijd werkzaamheden

²⁶³ De Binnenlandse Veiligheidsdienst opgericht in 1949 als opvolger van de Bureau Nationale Veiligheid (BNV).

²⁶⁴ Artikel 60 lid 1 en 2 van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002

²⁶⁵ Artikel 60 van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002

²⁶⁶ De korpsbeheerder wijst, onder verantwoordelijkheid van de minister van BZK, op basis van art. 60

Wiv 2002, de medewerkers van de RID 'en aan voor de feitelijke uitvoering van werkzaamheden voor de AIVD.

²⁶⁷ *Handelingen II*, 1999-2000, 25 877, nr. 8. P 37

²⁶⁸ De Bijzondere Dienst is de dienst van de Koninklijke Marechaussee die conform artikel 60 van de Wiv 2002 door de commandant van de Koninklijke Marechaussee aangewezen is om werkzaamheden te verrichten ten behoeve van de Algemene Inlichtingen - en Veiligheidsdienst.

voor de AIVD. In 2000²⁶⁹ geeft de Tweede Kamer aan, dat de werkzaamheden van de politiemedewerkers van de RID op het reguliere vlak toenemen. Door de toename van die werkzaamheden voor de RID, zal naar verwachting de beschikbaarheid voor de AIVD onder druk komen te staan.

RID-medewerkers hebben een dubbele taak: enerzijds verrichten zij werkzaamheden voor het regionale openbare ordebeleid zijnde een politietaak en anderzijds werkzaamheden voor de AIVD.

7.7.1 Samenstelling van een RID

De RID bestaat qua bezetting uit een hoofd RID, en een aantal rechercheurs politieke inlichtingen, de zogenaamde runners. Als de runners werken op grond van de Politiewet

Voor de RID'en zou het logisch zijn wanneer zij aansluiten bij de huidige BOB-wetgeving. Het is doorzichtiger en meer controleerbaar, het is wel een afbreuk voor de positie van de RID

Ex hoofd van het Bureau Regionale Informatie van een regiopolitiekorps

1993, worden zij runners genoemd. Wanneer de runners werkzaamheden voor de AIVD verrichten zijn het operateurs. Daarnaast zijn er een tot twee rechercheurs werkzaam die zich bezighouden met veiligheidsonderzoeken.²⁷⁰ Het hoofd van de RID heeft de leiding over de runners. Wanneer daartoe aanleiding is compareert²⁷¹ hij als getuige bij de rechter. Daarnaast houdt het hoofd zich bezig met de dagelijkse aansturing op het gehele RID proces en geeft leiding aan de runners. Verder onderhoudt de coördinator de contacten met de accountant van de AIVD en met de onderzoeksteams van de dienst als dat nodig is.

7.7.1.1 Informatieofficier van Justitie

In 2002 verdween uit de instructie voor de CIE OvJ de term 'officier van justitie belast met gezagsuitoefening over het informatiewerk.' Ondanks het feit dat deze benaming verdween, is er bij justitie en de politie behoefte aan een informatie OvJ. Deze OvJ is dan onder andere verantwoordelijk voor de inventarisatie van de criminele samenwerkingsverbanden, werk- en projectvoorbereiding, de toepassing van de Wet bevordering Integriteitsbeoordelingen openbaar bestuur, verkennende onderzoeken en de relatie met de RID'en en de AIVD. Vooral het toezicht op de RID is hier van belang omdat de controle op de RID'en door het OM nu niet plaats vindt.

7.7.2 De wettelijke basis openbare orde (artikel 2 Politiewet 1993)

De RID heeft een dubbele taak. De ene taak betreft inlichtingenwerk op het gebied van de openbare orde. De politie, de RID, wint informatie in om de burgemeester in staat te stellen de door hem te nemen beslissingen voor de handhaving van de openbare orde te nemen. Voor de burgemeester zijn deze bevoegdheden geregeld in de Gemeentewet. Voor deze taak is een aparte handleiding door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) opgesteld. De RID verricht deze taak onder verantwoordelijkheid²⁷² van en onder aansturing van de desbetreffende burgemeester.²⁷³ De runner van de RID heet tijdens deze werkzaamheden runner en is opsporingsambtenaar.²⁷⁴

²⁶⁹ *Handelingen II*, 1999-2000, 25 877, nr. 8. P 37

²⁷⁰ Artikel 6 lid 2 sub b van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002 Het verrichten van veiligheidsonderzoeken als bedoeld in de Wet veiligheidsonderzoeken

²⁷¹ Artikel 226n van het Wetboek van Strafvordering, afgeschermd getuige

²⁷² Artikel 172 lid 1 en lid 2 van de Gemeentewet

²⁷³ Artikel 2 en 12 Politiewet 1993

²⁷⁴ Artikel 141 Strafvordering

7.7.3 De wettelijke basis voor de taken voor de AIVD (artikel 60 WIV 2002)

De andere taak betreft het verrichten van taken voor de AIVD.²⁷⁵ Het gaat hierbij, onder verwijzing naar het desbetreffende wetsartikel in de WIV 2002, om “artikel 60 ambtenaren.”²⁷⁶ Medewerkers van de RID verrichten hun werkzaamheden ten behoeve van de AIVD onder verantwoordelijkheid van het hoofd van de AIVD en in overeenstemming met de bepalingen van de WIV 2002. De wet regelt tevens de procedure van overdracht van informatie van de AIVD voor de strafrechtelijke opsporing, het zogenaamde ambtbericht. De runner van de RID heet tijdens deze werkzaamheden operateur en heeft geen opsporingsbevoegdheid.²⁷⁷

7.7.4 De taken van de RID

De RID'en vormen een vooruitgeschoven post van de AIVD in de regio. Zij zijn alert op: ontwikkelingen en signalen die relevant kunnen zijn voor de taakuitvoering van de AIVD de zogenaamde oog- en oorfunctie.

De RID'en gaan regelmatig gericht op zoek naar informatie voor de AIVD. Dit op aangegeven van de AIVD, omdat daar behoefte aan is. Wanneer het nodig is, verrichten AIVD en RID gezamenlijke operaties in de betrokken regio uit.

Als de RID op deze wijze taken verricht, is dit onder verantwoordelijkheid van en onder aansturing van de AIVD en onder het gezag van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

De werkzaamheden die de RID voor de AIVD verricht, hebben betrekking op alle taakvelden die onder de zogenaamde A-taak van de dienst vallen²⁷⁸ en die onder meer betrekking hebben op de democratische rechtsorde, waaronder begrepen de integriteit van de openbare sector. Hiertoe behoort ook het doorgeven aan de dienst van (vermoedens van) aantastingen van de ambtelijke en bestuurlijke integriteit, de zogenaamde Mepia berichten.²⁷⁹

7.7.5 Doelstelling

Formeel ontleent de RID zijn bestaansrecht aan het verrichten van werkzaamheden voor de AIVD. Daarnaast houdt de RID zich bezig met het inwinnen van inlichtingen op het gebied van openbare orde onder het gezag van de burgemeester. Bij deze inlichtingenactiviteiten die niet ten behoeve van de AIVD plaatsvinden, valt te denken aan werkzaamheden met het oog op voetbalvandalisme, hardnekkige problemen met jongerengroepen, en kortstondige activiteiten met het oog op voorzienbare grootschalige ordeproblemen, bijvoorbeeld het inwinnen van informatie over de Mond- en Klauwzeer crisis.

Het informatienetwerk voor zowel de AIVD taak als de openbare ordetaak raakt voortdurend en versterkt elkaar. Deze dubbele pet kan echter leiden tot gecompliceerde situaties, aangezien de openbare ordetaak en de AIVD taak niet altijd scherp van elkaar te onderscheiden zijn.

Bij verwachte ordeverstoringen bij aangekondigde politieke manifestaties is het mogelijk dat beide belangen tegelijkertijd gediend moeten worden.

²⁷⁵ Jaarverslag AIVD 2006. 1.3. p.6. “Het met diepgaand onderzoek verkrijgen van inlichtingen om ongekende dreigingen en risico's zichtbaar te maken is de kern van het werk van de AIVD. De AIVD verkrijgt die informatie en deelt deze met tal van (overheids)organisaties. Bijzonder is de samenwerking met de Regionale Inlichtingendiensten (RID'en). De RID'en versterken op regionaal en lokaal niveau de informatiepositie die voor het werk van de AIVD onontbeerlijk is. Dankzij de groei van de Regionale Inlichtingendiensten en de intensivering van de samenwerking met de AIVD is de informatiepositie van de AIVD het afgelopen jaar dan ook fors versterkt”.

²⁷⁶ Artikel 60 van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002

²⁷⁷ Artikel 9 lid 2 van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002

²⁷⁸ Artikel 6, lid 2 onder a Wet op de Inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002

²⁷⁹ Meldpunt Integriteitaantasting, sinds 1999, is binnen de directie Beveiliging van de AIVD het meldpunt Mepia opgericht. Hier worden meldingen van integriteitaantastingen ontvangen. Sinds 2002 is het onderzoek op dit terrein beperkt tot gemelde incidenten waarvan een structurele en grote dreiging uitgaat.

Recent werd in Nederland aan een rechtse groepering een vergunning verleend voor het houden van een demonstratie. Gelijktijdig werd aan een linkse groepering een vergunning verleend voor het houden van een tegendemonstratie. Bij een eventuele confrontatie met beide groeperingen is verstoring van de openbare orde te verwachten. Enerzijds heeft de RID hier een belangrijke adviserende rol voor de burgemeester van die plaats waar deze confrontatie plaats vindt. Wordt er één peloton Mobiele Eenheid ingezet of zijn er vier nodig? Anderzijds is de AIVD vanuit haar taak geïnteresseerd in de deelnemers aan deze demonstratie.

Deze werkzaamheden vinden veelal plaats bij gelegenheid van een evenement waarbij veel publiek betrokken is. Voorbeelden daarvan zijn de zogenaamde voetbalwedstrijden met veel risico zoals Feyenoord tegen Ajax, demonstraties met maatschappelijke en of politieke strekking, arbeidsconflicten gepaard gaand met optochten, bezettingen of blokkades. Het inwinnen van informatie richt zich hierbij altijd op de intentie van een (grote) groep personen in relatie tot de openbare orde, en niet op het individu.

Registratie van personen beperkt zich tot de (kennelijk) toonaangevende leden van een groep en uitsluitend met betrekking tot hun rol en activiteiten binnen de groep. Andere gegevens, de persoonlijke levenssfeer betreffend van een toonaangevend persoon, worden niet geregistreerd.²⁸⁰ Bijvoorbeeld de gegevens van seksuele geaardheid van de woordvoerder.

De RID binnen de korpsen wordt door de AIVD ervaren als een probleem. Men noemt dit de "Pettenproblematiek"

Aldus een medewerker van de AIVD

De werkzaamheden van de RID'en ten behoeve van de AIVD beperken zich niet alleen tot de inlichtingenbehoefte die voortkomt uit teamopdrachten binnen de AIVD. Sinds 2001 voert een aantal regiokorpsen zelf, onder mandaat²⁸¹ van de AIVD, veiligheidsonderzoeken²⁸² binnen hun politiekorps uit. Daarnaast spelen de RID'en een rol in het nieuwe stelsel van bewaken en beveiligen. Ten behoeve van het stelsel bewaken en beveiligen is de regionale informatie coördinatie (RIC) opgericht. Deze structuur wordt ook benut bij grootschalige gebeurtenissen zoals het Europees Kampioenschap voetbal 2000.

7.7.6 Dubbele pet

Zoals gesteld zijn korpsen verplicht om werkzaamheden voor de AIVD te verrichten. De medewerkers van de RID'en zijn zowel opsporingsambtenaar²⁸³ als speciaal aangewezen ambtenaar van politie. Zij zijn namelijk door de korpsbeheerder aangewezen om werkzaamheden, voortvloeiende uit de wettelijke verplichting van de WIV 2002, uit te voeren. En als de RID werkzaamheden verricht voor de handhaving van de openbare orde vallen zij onder de verantwoordelijkheid van de burgemeester.

Werkzaamheden voor de AIVD vallen onder verantwoordelijkheid van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Rond het functioneren van de RID'en en de AIVD zijn door deze verschillende verantwoordelijkheden knelpunten. De medewerkers van de RID'en werken bij een regiopolitiekorps. Zij zijn geselecteerd, aangenomen en worden betaald door het regiokorps. Zij zijn als werknemer afhankelijk van de korpschef en de korpsbeheerder. Voor de korpschef zijn ze een soort stiefkind. De RID maakt deel uit van de korpscapaciteit terwijl de

²⁸⁰ Artikel 13 lid 3 Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002

²⁸¹ Tijdelijke volmacht

²⁸² Artikel 6 lid 2 onder b van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten

²⁸³ Artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering

werkzaamheden voor een groot deel verzorgd worden voor de AIVD. De afdeling is vaak onderbezet omdat de AIVD werkzaamheden veel tijd vergen maar ook het geheel van problemen op het gebied van de handhaving van de openbare orde.

Door de AIVD worden RID'en overvraagd.²⁸⁴ Dit komt onder andere door de compartimentering binnen de AIVD. Onderzoeken worden afgeschermd binnen de AIVD. Hierdoor vindt tussen de onderzoeksteams van de AIVD onderling geen afstemming plaats over de vragen die gesteld zijn aan de RID'en. De teams zetten namelijk zelf hun vragen uit, al dan niet door tussenkomst van het bureau Hermandad.²⁸⁵

Een oplossing is gevonden door de invoering van het inlichtingenbehoefteplan. Dit plan wordt ieder jaar neergelegd bij de RID'en waardoor zij weten wat de behoefte is van de AIVD. De teams van de AIVD zijn echter zelf verantwoordelijk voor de inhoudelijke sturing van de RID'en.

7.7.6.1 Verwarring door dubbelrol over verantwoordelijkheid

De dubbelrol van de RID'en levert in de praktijk verwarring op. Deze verwarring doet zich vooral voor op het gebied van verantwoordelijkheid. Wanneer de RID informatie inwint over bijvoorbeeld een groep voetbalsupporters die tijdens een wedstrijd de openbare orde wil verstoren, heeft zij de plicht om hierover de burgemeester in kennis te stellen, zijnde het

Sinds 1918 speelt in Nederland het probleem over de dubbelrol van de RID'en. Er is geen nationale RID waardoor het deel Openbare Orde en Veiligheid (OOV) niet nationaal gestuurd wordt. De bevoegdheid van de politie en het OM is anders. Het OM werkt op basis van de Wet Rechterlijke Organisatie en Sv. Door de werkwijze van de RID ontstaan informele structuren. Het is een optie wanneer er een duidelijke knip gemaakt wordt tussen artikel 2 van de Politiewet 1993 en de WIV 2002. Van belang is dan op welke basis de gegevens worden verwerkt. Het probleem ontstaat dat er geen transparantie meer is wanneer je deze werkzaamheden bij één dienst neerlegt. Er is dan nieuwe wetgeving nodig.

Hoogleraar terrorisme, contraterrorisme en radicalisering, NCTB

hoofd van de plaatselijke politie.²⁸⁶ Indien de situatie zich voordoet dat er ook informatie is die niet tot de openbare orde behoort, maar onder de verantwoordelijkheid van de AIVD valt, is dat een reëel probleem. Bijvoorbeeld als een extreem linkse voetbalsupporter probeert om andere voetbalsupporters over te halen voor zijn extreme ideeën. Deze informatie valt onder de werking van de WIV 2002. De RID mag deze informatie niet delen met de burgemeester maar moet deze delen met de AIVD.²⁸⁷

7.7.6.2 Verwarring door dubbelrol over bevoegdheid

Een andere verwarring die ontstaat door de dubbelrol van de RID, is op het gebied van bevoegdheden. Strikt gescheiden van de werkzaamheden voor de AIVD, worden door de RID'en werkzaamheden verricht die niet onder de verantwoordelijkheid vallen van de AIVD. Deze functies vallen onder de wettelijke bepalingen van artikel 2 van de Politiewet 1993 en de verantwoordelijkheid van de burgemeester. Het betreffen werkzaamheden voor de handhaving van de openbare orde, zoals eerder vermeldt. Het doel van deze bezigheden is het voorkomen van openbare orde verstoringen door het verzamelen van inlichtingen om

²⁸⁴ De AIVD in verandering, commissie bestuurlijke evaluatie AIVD, november 2004, in opdracht van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

²⁸⁵ Ter bevordering van een goede samenwerking met de politiekorpsen en de Koninklijke Marechaussee is binnen de AIVD sinds eind jaren '90 intern een specifiek bureau aanwezig, het bureau Hermandad, dat verantwoordelijk is voor het relatiebeheer. Door toedoen van het project Keten en kwaliteit zijn binnen dit bureau zogenoemde 'accountmanagers' aangesteld.

²⁸⁶ Artikel 151c lid 3 van de Gemeentewet en artikel 12 lid 1 van de Politiewet 1993

²⁸⁷ Artikel 15a Wet op de Inlichtingen/ en Veiligheidsdiensten

enerzijds het bevoegd gezag te kunnen adviseren over de te verlenen vergunning en betreffende de politieke inzet naar omvang, tijd en plaats.

De RID'en gebruiken voor het inwinnen van die inlichtingen, gesprekscontacten met informanten en kortstondige observaties. Dit zijn opsporingshandelingen volgens het wetboek van Strafvordering. Artikel 2 van de Politiewet 1993 biedt veel ruimte voor verschillende methoden om informatie in te winnen in het bijzonder voor observatie en de inzet van informanten. Er is echter geen enkele controle op de inwinmethode door de runners van de RID. Indien een min of meer volledig beeld van bepaalde aspecten van iemands leven wordt verkregen, is er sprake van inbreuk op privacy. Artikel 2 van de Politiewet 1993 biedt hiervoor geen afdoende basis, terwijl juist een specifieke wettelijke

De AIVD is voor de politie van belang. Als politie zijn we van hen afhankelijk en dat baart me juist zorgen.

Programmamanager, Fellowship van het KLPD en de politieacademie

grondslag noodzakelijk zou zijn. De wettelijke grondslag is terug te vinden in artikel 126 V Sv. Artikel 126 V Sv beschrijft namelijk de stelselmatige informant.

De inzet van informanten richt zich, zoals eerder gesteld, op het aankomende evenement en of de groep die een mogelijke bedreiging voor de openbare orde kan vormen

7.7.6.3 Plegen van strafbare feiten door een informant

Op grond van artikel 21 lid 3 van de WIV 2002, is het de informant toegestaan om eventueel strafbare feiten te plegen. Hier is dan geen sprake van het runnen van een informant op grond van artikel 2 van de Politiewet 1993.

Doordat niet altijd een duidelijke scheidslijn getrokken kan worden bij de inzet van een informant ontstaan hier problemen. Een informant die gerund wordt voor bijvoorbeeld voetbalvandalisme, mag geen strafbare feiten plegen. Bijvoorbeeld wanneer zo'n informant ingezet wordt tijdens een risicowedstrijd met als doel informatie in te winnen over ordeverstoringen en voor zijn eigen afscherming samen met de reischoppers het voetbalveld oprent, zal hij veroordeeld worden voor lokaalvredebreuk. De anonimiteit van deze informant²⁸⁸ kan niet gewaarborgd worden maar ook niet zijn straffeloosheid.

Echter wanneer hij gerund wordt onder het regiem van de WIV 2002 kan hij straffeloos strafbare feiten plegen om zijn afscherming te waarborgen. Bijvoorbeeld tijdens een rechts-extremistische betoging wordt door een informant zowel informatie verzameld over de aantasting van de openbare orde als over de leiders van de rechtse beweging. Om deze informatie te verzamelen maakt hij deel uit van deze zogenaamde harde kern. Tijdens de demonstratie gooit hij ook stenen naar de Mobile Eenheid (ME). Gooit hij deze steen nu als informant van de RID of als informant van de AIVD?

In de praktijk zal deze informant worden overgedragen door de RID aan de AIVD zodat hij deze strafbare feiten kan plegen. Naar mijn mening zit in beide situaties geen enkel verschil. In beide gevallen pleegt de informant voor zijn eigen afscherming strafbare feiten. Echter er is voor de informant voor de afscherming van zijn identiteit en straffeloosheid²⁸⁹ wel een wezenlijk verschil.

7.7.6.4 Tallon criterium

De verdachte mag niet worden gebracht tot andere handelingen dan die waarop zijn opzet al was gericht. Dit heeft te maken met het bekende Tallon arrest.²⁹⁰ Met andere woorden: de informant die zich bij de harde kern van voetbalsupporters aansluit om informatie in te winnen over de groep, mag hen niet bewegen tot andere strafbare feiten. Bijvoorbeeld de

²⁸⁸ *Handelingen II*, 1999-2000, 25 232, nr. 18 p. 5

²⁸⁹ Artikel 21 lid 3 van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002

²⁹⁰ HR, 4 december 1979, NJ 1980-356 d.d. 80.070

informant loopt mee met de groep voetbalsupporters van de trein naar het stadion. De groep is vervelend en uitdagend naar de aanwezige politie. Duidelijk is dat door een actie van de supporters de vlam in de pan slaat en het tot een gewelddadig treffen met de politie komt. De informant haalt stenen uit het trottoir en geeft deze aan de andere voetbalsupporters om daarmee de politie te bekogelen. Nadat hij de stenen heeft gegeven moedigt hij de supporters aan om daarmee te gooien, wat uiteindelijk ook gebeurt. Hierdoor ontstaat een gewelddadig treffen tussen de supporters en de politie. De informant kan aan zijn runners precies uitleggen wat de oorzaak van het treffen was maar ook aangeven wie de stenen heeft gegooid.

Door de wettelijke inbedding, de Politiewet 1993 en de WIV 2002, en de werkwijze van de RID is hierop geen parlementaire of rechterlijke²⁹¹ controle mogelijk omdat de burger, de informant, gericht gestuurd wordt door de RID om informatie te vergaren. De informant krijgt geen opdracht om strafbare feiten uit te lokken of te plegen. Ondanks zijn instructies kan dit toch gebeuren. Op geen enkele wijze, tenzij dat de aangehouden verdachten hierover verklaren, zal de rol van de informant naar voren komen. De stenengooiers zullen uiteindelijk veroordeeld worden door de rechter.

7.7.7 De wettelijke grondslag van de informatie-inwinning

Door de RID worden ook persoonsgegevens vastgelegd. Deze persoonsgegevens zijn nauw verbonden met hun taak, het inwinnen van informatie voor de openbare orde.

Op grond van artikel 2 Politiewet 1993 is het de politie toegestaan die handelingen te verrichten die nodig zijn voor een goede taakuitoefening. Daaronder vallen ook handelingen gericht op het inwinnen van informatie die van belang is voor het optreden tijdens, dan wel het voorkomen van openbare ordeverstoringen. De politie kan, indien dat noodzakelijk is voor een goede taakuitoefening, personen in beeld brengen en persoonsgegevens opslaan.

Wanneer gegevens over een persoon worden opgeslagen, kan dit tot resultaat hebben dat een min of meer volledig beeld wordt verkregen van bepaalde aspecten van het leven van die persoon. De WPG geeft de doelen aan voor het vastleggen van gegevens van personen. Opslag van persoonsgegevens dient noodzakelijk te zijn voor de goede uitvoering van de politietaak. Samen met artikel 2 Politiewet 1993 biedt dit een afdoende regeling voor het inwinnen en opslaan van gegevens over personen. Wanneer de goede uitvoering van de politietaak niet meer noopt tot het kunnen beschikken van gegevens over een persoon, bepaalt de WPG dat de gegevens moeten worden verwijderd en vernietigd.

Artikel 2 Politiewet 1993 biedt geen onbeperkte grondslag voor informatie-inwinning. Zij biedt geen basis voor methodieken van informatie-inwinning waarvan de toepassing als zodanig al kan resulteren in een min of meer volledig beeld van bepaalde aspecten van iemands leven. Daarvoor is een afzonderlijke wettelijke basis vereist. Artikel 10 van de Grondwet vereist een wettelijke grondslag voor overheidsoptreden dat een inbreuk maakt op het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Op grond van artikel 8 van het EVRM dient een inperking van dit recht voorzienbaar te zijn. De wetgeving moet aan de burger voldoende inzicht verschaffen in overheidshandelen dat een inbreuk op zijn grondrechten maakt. Bijvoorbeeld een groep voetbalsupporters wordt tot op de dag van vandaag vastgelegd in het openbare orde register volgens de Wpolr. Echter door de verandering van wetgeving dient dit nu vastgelegd te worden onder het regiem van de WPG, artikel 12 en 10.

²⁹¹ *Handelingen II*, 1999-2000, 25 232, nr. 18 p. 4

7.7.7.1 De RID informant

Nergens is terug te vinden wat de wetgever verstaat onder een informant die werkzaam is voor de RID. Echter de memorie van toelichting van de WPG geeft aan, dat de omschrijving van een informant ook geldt voor de Regionale Inlichtingen Dienst (RID). *“Een informant..... die informatie verstrekken over ernstige strafbare feiten dan wel schendingen van de openbare orde.”*²⁹²

Zoals aangegeven was er voorheen voor de RID geen specifieke uitleg van de omschrijving van een informant, nu wordt de informant voor de RID gelijk gesteld met de (criminele) informant volgens de WPG.

7.7.8 Inwinnen, veredelen, opslaan en verstrekken

Het is van het grootste belang dat tussen de gegevens die voor de werkzaamheden van de AIVD worden verwerkt en die welke de desbetreffende ambtenaren in hun andere hoedanigheid (dus anders dan als medewerker van de AIVD) verwerken een strikte scheiding wordt gehanteerd.²⁹³

Gegevens die zijn verwerkt voor de AIVD zijn immers onderworpen aan een ander, op de werkzaamheden van de AIVD toegesneden wettelijk regime, dat afwijkt van het wettelijk regime dat bijvoorbeeld in de WPG is neergelegd voor de gegevens in persoonsregistraties die worden gehouden ten behoeve van de uitvoering van de politietaak.²⁹⁴

Dergelijke verschillen manifesteren zich bijvoorbeeld in het verstrekkingenregime, maar ook op het punt van de rechten van de geregistreerde. Voorts is het aanbrengen van een strikte scheiding en de handhaving daarvan van belang in verband met het kunnen dragen van de verantwoordelijkheid voor de desbetreffende gegevensregistratie. Er is dan ook bij alle partijen een eigen belang aanwezig om te bewerkstelligen dat de strikte scheiding wordt gehandhaafd. Voor de RID heeft het hoofd van de AIVD aanwijzingen gegeven, die zijn neergelegd in het Handboek voor de RID.

Op de naleving van deze aanwijzingen, die ondermeer betrekking hebben op het treffen van voorzieningen voor gescheiden informatiestromen, archieven – ook met betrekking tot geautomatiseerde bestanden – ziet in de dagelijkse praktijk de chef RID toe; overigens heeft ook de korpschef hier een taak. De chef van de RID staat immers onder diens leiding. Voorts is voorzien in controle achteraf via de jaarlijks onder verantwoordelijkheid van de AIVD te houden schouwingprocedures. Deze jaarlijkse schouw is echter gebaseerd op het Privacyreglement AIVD en heeft als zodanig de functie om de scheiding op grond van dit reglement te garanderen.

Inwinnen van informatie geschiedt op basis van bepalingen van het Wetboek van

Om aan nieuwe informanten te komen worden regelmatig potentiële informanten gevolgd en geobserveerd. Het is belangrijk om te weten wat ze doen en waar we ze kunnen treffen.

RID medewerker

Strafvordering of artikel 2 Politiewet 1993. Voor een deel van de RID-taak vindt het inwinnen van informatie plaats op basis van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten.

Informatie openbare orde van de RID wordt verwerkt volgens artikel 10 WPG (voorheen het Wpolr register Openbare Orde). Verstrekking van informatie hieruit vindt plaats onder gezag van de burgemeester.

²⁹² MvT Wet Politiegegevens p. 45.

²⁹³ Artikel 14 lid 2 Wet op de Inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002

²⁹⁴ *Handelingen II*, 1999-2000, 25 877, nr.8 p. 37

AIVD-informatie die door de RID is ingewonnen voor haar AIVD-taak wordt verwerkt in AIVD-registers onder gezag van de AIVD. De AIVD kan deze informatie in een ambtsbericht verstrekken aan de politie.

7.7.9 Delen van informatie met de CIE door de RID

De informatie van de RID is niet toegankelijk voor de CIE. Met uitzondering van de informatie over de openbare orde en veiligheid, zoals voetbalvandalisme. De medewerkers van de RID voelen zich vrij om informatie die voor de openbare orde taak is vergaard zonder meer door te geven aan de CIE. In Amsterdam heeft men ten behoeve daarvan een CIE-tipformulier ontwikkeld. Daarin wordt ook de bron van de informatie aan de CIE kenbaar gemaakt. Terwijl in andere regio's medewerkers van de CIE in de informatie voor de openbare orde op grond van autorisaties in artikel 10 WPG mee kunnen kijken. De bron van de informatie is niet kenbaar.

Het is niet uitgesloten dat de bron wordt overgenomen door de CIE. Informatie uit het AIVD-traject wordt uitsluitend geëxploiteerd via ambtsberichten dan wel met toestemming van de AIVD. Als een informant van de AIVD uitsluitend criminele informatie geeft, kan de AIVD die bron overdragen aan de CIE.

Het eerder genoemde project Hermandad betreft de samenwerking tussen de AIVD enerzijds en de politie en bijzondere opsporingsdiensten anderzijds. Met de korpsen zijn afspraken gemaakt dat de AIVD de inzet van de RID bepaalt. Dit zijn RID medewerkers die werkzaamheden verrichten voor de AIVD. Zij kunnen werkzaamheden verrichten voor een projectteam en vallen dan onder de leiding van de teamleider van de AIVD. In het kader van het project Hermandad is aandacht voor de overdracht van informatie van de politie (met name van de CIE) aan de AIVD. Artikel 22 van de WIV 2002 biedt hiervoor de basis. Om voor de AIVD onduidelijke redenen betracht de CIE grote terughoudendheid bij de overdracht van informatie aan de AIVD. Het principe "voor wat, hoort wat" zou hierbij opgaan. De politie stoort zich aan de eenzijdigheid van de relatie met de AIVD. De AIVD geeft zelf namelijk spontaan nooit informatie aan de CIE. In gevallen waarin informatie aan de AIVD is gegeven, wordt van de kant van de AIVD²⁹⁵ op dat gebied nooit meer enig bericht vernomen.

7.7.10 Gebruik van ICS Code

Zoals eerder aangegeven wordt door de CIE'en gebruik gemaakt van ICS codes. Ook zijn er RID'en die gebruik maken van de ICS code voor hun informanten. Door alle CIE'en wordt van deze landelijke registratie bij de NCIE gebruik gemaakt. Ondanks de voordelen, zoals het voorkomen dat een informant bij meerdere RID'en staat ingeschreven, wordt van deze inschrijving bij de NCIE niet door alle RID'en gebruik gemaakt.²⁹⁶ Wat de reden hiervan is, is niet bekend.

7.7.11 Runnen informant door twee runners

Het runnen van een informant door twee runners van de CIE is belangrijk. In tegenstelling tot de werkwijze van de CIE runt de RID runner veelal alleen.²⁹⁷ In het verleden, vooral door de PEC is aan het runnen van informanten door de CIE veel aandacht besteed. Naar mijn mening kan door het één op één runnen een probleem ontstaan, zoals objectiviteit, integriteit en politieke corruptie. Wie controleert wie in deze situatie?

²⁹⁵ *Handelingen II*, 1995–1996, 24 072, nr. 15 225

²⁹⁶ MvT Wet Politiegegevens p. 48

²⁹⁷ Door de RID'en van de regiopolitie Brabant-Noord en de Brabant Zuid-Oost wordt steeds meer gerund in koppels

7.7.12 Regeling bijzondere opsporingsgelden niet voor de RID

De meeste informanten van de RID hebben geen criminele achtergrond. De informanten van de RID hebben een totaal andere motivatie om met de politie te praten dan de criminele informant. Bij de meeste informanten speelt ideologie of rechtsgevoel een grote rol. Het krijgen van tipgeld is niet geregeld voor de informant. Het principe no cure no pay zoals dat geldt voor de criminele informant kan hier niet toegepast worden. Immers de informatie dat een groep supporters voornemens is om af te reizen naar een rivaliserende club is moeilijk uit te drukken in een financiële component. De meeste informanten worden regelmatig voorzien van een klein geldbedrag of een etentje. Soms ontvangt een informant een geldbedrag. Hierin schuilt naar mijn mening een gevaar. Op het moment dat aan een informant op voorhand geld wordt gegeven ontstaan er twee problemen. Enerzijds is de informatie die later gegeven wordt 'gekochte' informatie en anderzijds wordt de informant betaald om iets te brengen. Hiermee wordt bedoeld dat de informant na betaling het gevoel heeft dat hij iets moet doen. De vraag rijst dan of de informant uit zich zelf met de informatie komt of dat de informant nu bewust op zoek gaat naar de informatie. Naar mijn mening schuilt vooral in het laatste een gevaar van een gemis aan objectiviteit door de informant. De informant is met een bepaalde boodschap op pad gestuurd en hoort datgene wat hij wil horen en ziet datgene wat hij wil zien. Met andere woorden, het gevaar van een kokervisie bij de informant is aanwezig.

7.7.13 Ontbreken van controle

De CIE is een parlementair en rechterlijk gecontroleerde eenheid. Dit in tegenstelling tot de RID. Om informant van de CIE te worden, gaat daar een proces aan vooraf. Dit proces is eerder al verwoord.

Bij de RID bepaalt het hoofd of iemand wordt aangenomen als informant voor de RID. Ondanks een goede voorbereiding van de runners van de RID vindt op geen enkele andere wijze een controle plaats door een onafhankelijke deskundige. Zoals door een CIE officier van Justitie bij de aanname van een CIE informant. De procesgang van intake- en informantengesprek vindt in het geheel niet plaats.

Gezag is wat anders dan controle. Aan de orde is de dubbele positie van de RID. De diverse RID'en schuiven in deze positie. Ze starten met minimale informatie op basis van Openbare Orde en Veiligheid voor de burgemeester, als het spannend wordt dan gaat de informatie over naar de AIVD (WIV 2002) Oncontroleerbaarheid zit daarom in de verschuiving van positie. De RID heeft het liefst 80/20 (OOV en WIV 2002) terwijl de AIVD liever de verhouding 20/80 ziet.

Ex hoofd van het Bureau Regionale Informatie van een regiopolitiekorps

7.7.14 Rechterlijke controle

De strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde is een belangrijk onderdeel van de politietaken. In die gevallen waarin de gegevens worden gebruikt ten behoeve van de opsporing en vervolging van strafbare feiten zullen de ontstaansgeschiedenis en de betrouwbaarheid van bepaalde gegevens ook in een strafzaak aan de orde kunnen komen.²⁹⁸ De rechter zal op basis van de ingebrachte bewijsmiddelen moeten beoordelen in hoeverre deze aanleiding geven tot een veroordeling van de verdachte dan wel tot het nemen van een andere rechterlijke beslissing. Dit betekent dat het ook voor het openbaar ministerie en de politie van belang is om zich al in de fase van de opsporing, ter voorbereiding op mogelijke strafvervolging, rekenschap te geven van de ontstaansgeschiedenis en betrouwbaarheid van de gebruikte gegevens. De noodzaak daartoe komt specifiek tot uitdrukking in de regels die gelden voor de verwerking van gegevens door de criminele inlichtingen eenheden binnen de politie. Op grond van de Regeling criminele inlichtingen eenheden worden de herkomst en betrouwbaarheid van de gegevens aangeduid in een CIE informatierapport. De officier van justitie draagt, onverlet de

²⁹⁸ Handelingen I, 2006-2007, 30 327 F3

verantwoordelijkheid van de verantwoordelijke, zorg voor een deugdelijke vastlegging van gegevens over informanten. Dit in tegenstelling tot de RID. De berichten van de RID zijn eveneens voorzien van de berichtencodering. Het hoofd van de RID en de runner bepalen de uiteindelijke codering. Ook hier is geen onafhankelijke deskundige, zoals de CIE OvJ, betrokken bij de uiteindelijke codering.

7.7.15 Tot slot

Met het vaststellen van de bevoegdheden van de politie voor haar taak in het kader van de opsporing²⁹⁹ en de WIV 2002 zijn de eerste stappen gezet tot normering. De wet Bijzondere opsporingsbevoegdheden (Wet BOB) geeft een regeling voor de aanwending van bijzondere opsporingsmethoden met een strafvorderlijk doel.

Deze wet heeft vooral betrekking op de opsporing en is niet bedoeld om ingezet te worden voor andere terreinen, zoals de handhaving van de openbare orde en de hulpverlening. Daarnaast verricht de politie ook werkzaamheden voor de taakstelling van de AIVD en de Militaire inlichtingen- en veiligheidsdienst (MIVD). Deze taak vervult de politie onder verantwoordelijkheid van de AIVD. Het gezag berust bij de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de feitelijke werkzaamheden worden uitgevoerd door de RID'en. Bij het uitoefenen van deze activiteiten mogen politieambtenaren geen gebruik maken van hun bevoegdheid om strafbare feiten op te sporen.³⁰⁰

De CIE regeling moet ook gelden voor de RID en de AIVD.

Lector Straf- en Procesrecht, 14 april 2008

De informatie uit deze onderzoeken is exclusief voor de AIVD en niet beschikbaar voor het korps. Het is de bevoegdheid van de AIVD, in dat geval de minister, om een beslissing te nemen over het gebruik van deze informatie.

Naast opsporing en de genoemde AIVD taak heeft de politie ook een taak bij de handhaving van de openbare orde.

Bij de hulpverleningstaak van de politie wordt door haar beperkt gebruik gemaakt van de bijzondere bevoegdheden zoals observatie. Zo wordt onder gezag van de burgemeester informatie ingewonnen over bijvoorbeeld potentiële ordeverstoringen en grootschalige rellen. Op dit moment is er geen wettelijke basis voor het gebruik van (bijzondere) methoden met het oog op de handhaving van de openbare orde. Vooral enkele recente gebeurtenissen op het gebied van het voetbalgeweld, eerste dode bij de Beverwijkrellen en de ongeregelde heden op de Coolsingel na het kampioenschap van Feyenoord, hebben de roep

Breek de huidige CIE en RID af. Bouw met de oude bouwstenen een nieuwe afdeling binnen de politie. Ik zou het de Politie Informatie Dienst noemen. De taken worden anders. De informatie is op het gebied van criminaliteit en openbare orde. Door de mogelijkheid die de WPG biedt voor de AIVD laten we die taak vallen.

Diensthofd BRI

om extra bevoegdheden op het gebied van de openbare ordehandhaving doen toenemen. Bij de inwerkingtreding van de Wet BOB en de WIV 2002 valt er een juridisch hiaat betreffende een regeling voor de inzet van bijzondere inlichtingenmethoden die in het kader van de openbare ordehandhaving door de burgemeester kunnen worden ingezet. Daarbij gaat artikel 2 Politiewet 1993 uit van de handhaving van de rechtsorde. Bij grootschalige ongeregelde heden is vaak geen helder onderscheid te maken tussen de

²⁹⁹ Wet Bijzondere Opsporingsbevoegdheden

³⁰⁰ Artikel 20 lid 2 van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002

handhaving van de openbare orde en de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde onder het gezag van respectievelijk de burgemeester en de (hoofd)officier van justitie. In de praktijk worden deze afwegingen gemaakt in de driehoek waar zowel de burgemeester als de (hoofd)officier van justitie aanwezig zijn.

Informatie-inwinning in het kader van de handhaving van de openbare orde valt noch onder de wet BOB noch onder de WIV 2002.

Voor de handhaving van de openbare orde kan het voor de autoriteiten toch van groot belang zijn over bepaalde informatie te beschikken. Het gaat hierbij in het bijzonder om informatie over gedragingen van groepen voetbalsupporters voor, tijdens en na voetbalwedstrijden of informatie over (op handen zijnde) grootschalige ongeregeldeheden als gevolg van botsingen tussen protesterende groepen of bij arbeidsonrust (stakingen). Voor die gevallen bestaat behoefte aan de inzet van een beperkt aantal inlichtingenmiddelen (of bijzondere methoden). In de praktijk is er behoefte aan een duidelijke regelgeving voor de RID'en maar ook observatiemogelijkheden en het gebruik van technische hulpmiddelen daarbij en aan een duidelijke handleiding voor het werken met informanten.

8 GEGEVENSUITWISSELING

Na de terroristische aanslagen in New York, Madrid en Londen is het uitbreiden van bevoegdheden van politie³⁰¹, justitie en inlichtingendiensten bijna een automatisme geworden. Meer informatie mag worden verzameld, de strakke basis voor een verdenking³⁰² wordt losgelaten en de strafmaten worden uitgebreid. Al deze maatregelen maken een grote inbreuk op onze democratische rechtstaat.³⁰³

Tot op heden is er geen onderzoek gedaan naar de effectiviteit van al deze maatregelen om te onderzoeken of zij ook daadwerkelijk effect scoren ter bestrijding van terrorisme. Wanneer deze uitbreiding heeft plaatsgevonden zal het waarschijnlijk niet gebeuren dat deze weer terug worden gebracht naar het oude niveau wanneer men ontdekt dat deze maatregelen niet effectief zijn geweest. Het is veel gezegd maar naar mijn mening sorteren deze maatregelen weinig effect voor de toekomst. De politie dient zich meer te richten op de informatiehuishouding ter voorkoming van zulk soort misdrijven, waarbij niet gezegd is dat al deze maatregelen daarbij niet kunnen helpen.

8.1 Landelijk Informatie Coördinatie

Door een aantal grote gebeurtenissen in Nederland zoals het Europees Kampioenschap voetbal in 2000 (EK2000) de Mond- en Klauwzeer crisis (MZK) in 2001 en de aanslagen van 11 september 2001, is in 2002 de Landelijke Informatie Coördinatie (LIC) ingericht. Doel van het project, dat op initiatief van de Raad van Hoofddcommissarissen is opgericht, is te komen tot een coördinatie van informatie voor de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde enerzijds en de openbare orde anderzijds, zowel op regionaal als landelijk niveau³⁰⁴. Het LIC heeft één Nationaal Informatieknooppunt (NIK).

8.1.1 Nationaal Informatie Knooppunt

In Nederland is er op landelijk niveau een Nationaal Informatie Knooppunt (NIK) ingericht bij de Dienst Nationale Recherche Informatie (DNRI). Aan het hoofd van het NIK staat de Nationaal Informatie Coördinator (NIC). Elk korps heeft een Regionaal Informatie Knooppunt (RIK) ingericht met als hoofd de Regionaal Informatie Coördinator (RIC).

De informatiestroom tussen het NIK en de RIK'en wordt aangeduid als de 'NIK/RIK-lijn'. De NIK/RIK-lijn is bedoeld voor het uitwisselen van informatie op landelijk niveau. Wanneer er belangrijke informatie is of als er een incident plaats vindt, dan is dit de aangewezen lijn om informatie te delen. Elk informatieverzoek via deze lijn wordt gehonoreerd. Om de informatiestroom te beperken komen alleen zaken op de 'lijn' die van 'landelijk gewicht' zijn. Zoals de oorlog in Irak. Om de werkwijze eenduidig te houden is hiervoor een RIK-autoriteit ingesteld. Deze bepaalt wat er in LIC aan informatie wordt gecoördineerd en met welke prioriteit dit gebeurt. Doel van de NIK/RIK-autoriteit is het voorkomen van ongewenste groei in de vraag.

Landelijke Informatie Coördinatie is probleem gestuurd of op een vraag. Het gaat als volgt in Nederland als ergens een probleem of een risico is, waarvoor de politie een oplossing moet zien te vinden. Daarvoor is informatie nodig. Voorwaarde voor het opstarten van LIC is dat er een probleemeigenaar is bij de politie. Bijvoorbeeld de rellen in Parijs (2005). De vraag was of het mogelijk was dat deze rellen over konden slaan naar Nederland.

Dit betekent dat Landelijke Informatie Coördinatie niet wordt opgestart als bijvoorbeeld alleen de Nationaal Coördinator Bewaking Beveiliging (NCBB) van het Ministerie van Justitie en Binnenlandse Zaken, met een verzoek of vraag komt. Er moet altijd een korps zijn dat iets met de informatie gaat doen. Als een korps als probleemeigenaar optreedt, wordt dat korps

³⁰¹ Wet Terroristische misdrijven

³⁰² Artikel 27 SV

³⁰³ Zie hoofdstuk 2 van dit rapport

³⁰⁴ *Handelingen II*, 2002-2003, 28 845, nrs. 1-2 p. 36.

door het NIK begeleid bij het opstellen van een strategiedocument. In dat document staat wat het probleem is, welke informatie wordt gevraagd en waarom de informatie wordt gevraagd. Naast het strategiedocument wordt ook een inwinplan gemaakt. In het inwinplan staat waar de informatie vandaan moet komen, bijvoorbeeld informanten van de CIE of de RID.

8.1.2 Regionale Informatie Coördinatie

Door de Regionale Informatie Coördinatoren (RIK) wordt aan de hand van het strategiedocument en het inwinplan, informatie uit de bestaande systemen verzameld. Bijvoorbeeld uit het Recherche Basis Systeem (RBS) of Basis Proces Systeem (BPS). Gerichte informatievragen zet het RIK uit bij bijvoorbeeld wijkagenten, rechercheurs, verkeerssurveillanten, of anderen. Een effectief systeem van brieven en debrieven is hiervoor essentieel, evenals een nauwe samenwerking tussen de Infodesk³⁰⁵, de CIE en de RID. De verzamelde informatie wordt geanalyseerd bij de DNRI.

De analyses komen ter beschikking van de korpsen en het Nationaal Coördinatie Centrum (NCC) van het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Als daarmee aan de doelstellingen van strategie en inwinplan is voldaan, sluit de specifieke informatie-inwinning. In die zin is Landelijke Informatie Coördinatie te zien als een slapende organisatie die tot leven wordt geroepen door een incident of calamiteit.

In de VS zijn 19.000 politiekorpsen en de FBI. Al deze korpsen communiceren onderling niet goed, laat staan met de FBI. Dus op landelijk niveau data delen is moeilijk. Van belang is dat men oplet op de organisatorische vorm, met andere woorden de bevoegdheden en de verantwoordelijkheden moeten goed geregeld zijn. Ook op lokaal niveau moet gedeeld worden. Hiervoor is het NIM [Nationaal Intelligence Model] model perfect geschikt. De steeds grotere opslag van data is bijna niet meer bij te houden.

Diensthoud Controlling en Korpscontroller van een regiopolitiekorps

De structuur van het LIC is duidelijk en eenduidig. Doordat deze lijn 'slapend' is, blijven de andere lijnen van communicatie en informatie-uitwisseling in stand. Waardoor de eenduidigheid hierdoor weer teniet wordt gedaan.

Zo zijn er meerdere informatiestromen aanwezig. Zoals de informatie uitwisseling tussen de RID en de AIVD, de lijn CIE en de NCIE, uitwisseling van informatie door de korpsen onderling via hun infodesk en de uitwisseling van gegevens tussen de NCBB en het NCC via de bestuurlijke lijn. Deze laatste communiceert via de Commissaris van de Koningin, burgemeester korpsbeheerder en het OM.

Al met al diverse informatiestromen waardoor het in de praktijk mis kan gaan. Een recent voorbeeld betrof de uitwisseling van informatie tijdens de Bossche Rellen in 2000. Tijdens de

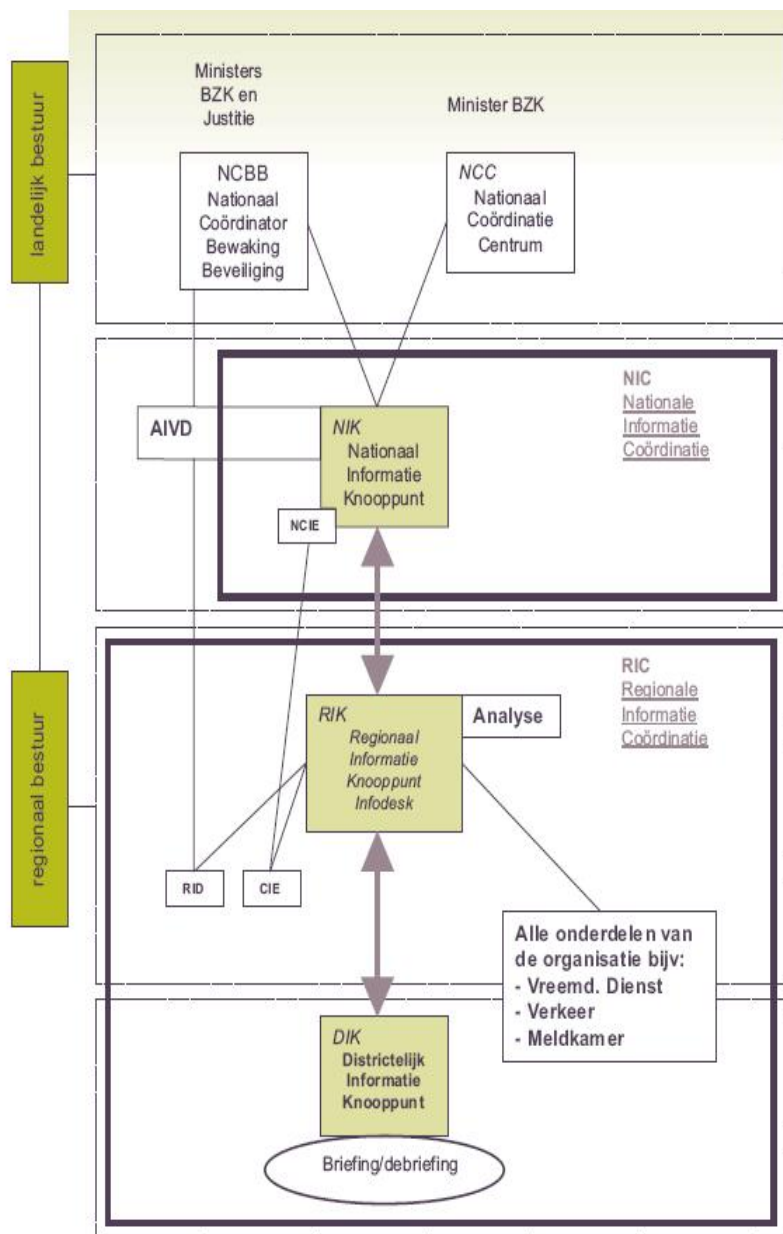
Als informatie ongebreideld wordt gebruikt zonder verantwoording, dan gaat het niet goed. De Informatiestroom is eenzijdig CIE ----- AIVD daarom is Informatiecoördinatie nodig. Het is verstandig om het DIK-NIK-RIK model in te voeren voor de RID.

Hoogleraar terrorisme, contraterrorisme en radicalisering, NCTB

tweede avond van de rellen is door de driehoek, Burgemeester, (Hoofd) Officier van Justitie en de Korpsbeheerder, besloten dat de volgende dag de ME op de achterhand bleef. En dat de politie met 'platte' pet de surveillance in de wijk doen. Door gebrekkige communicatie en de verkeerde informatiestromen startte de volgende dag de operationele chef met de inzet van de ME. Uiteindelijk leidde dit wederom tot rellen. Uit het onderzoek uitgevoerd door het

³⁰⁵ *Handelingen II*, 1997-1998, 24 072 nr. 97 p. 16 Alle (operationele) informatie-stromen komen hier bij elkaar. De regionale infodesk vormt de opmaat van de landelijke informatiehuishouding. De infodesk is in principe straks overal 7 dagen per week en 24 uur per dag beschikbaar.

Crisis Onderzoek Team (COT) blijkt dat communicatie en het gebruik van te veel en verkeerde informatiestromen de aanleiding is voor een langdurigere strijd in de wijk.³⁰⁶

Figuur 5 Structuur informatie-uitwisseling³⁰⁷

³⁰⁶ Rapport "Bossche Avonden" van het Crisis Onderzoek Team, hoofdstuk 6 en 7.

³⁰⁷ Overgenomen uit het rapport Landelijke coördinatie en uitwisseling van politie-informatie. Een evaluatie van het project Landelijke informatiecoördinatie DNP, december 2004

8.1.3 Regionale infodesk

De regionale infodesk is een continue beschikbare eenheid voor het opsporingsproces. De infodesk is herkenbaar als één loket binnen de politieregio. Zij kan op verzoek snel, zo volledig en zorgvuldig mogelijk operationele informatie aan gelegitimeerde functionarissen verstrekken uit daartoe beschikbare bronnen, dan wel makelen. Deze eenheid verstrekt tevens operationele informatie ten behoeve van strategische en tactische besluitvorming. De infodesks zijn sinds 1997 op initiatief van de Raad van Hoofdcommissarissen in de regio's operationeel.

8.2 Belang van informatie-uitwisseling

De Europese Raad voor Europa heeft op 4-5 november 2004 het Haagse Programma goedgekeurd, een meerjarenprogramma ter versterking van de ruimte van vrijheid, veiligheid en recht. Het Haagse Programma is de opvolger van het programma van Tampere (Finland), dat werd vastgesteld op de bijeenkomst van de Europese Raad van 15-16 oktober 1999. Dat

*Alle relevante politie-informatie voor terrorismebestrijding kan en mag de AIVD hebben.
Dit zijn we aan de burgers in Nederland verplicht.*

Plv. Korpschef regiopolitie (4 april 2008)

programma was het eerste meerjarenprogramma waarin prioriteiten voor de vrijheid, veiligheid en recht werden gesteld. Uit de hoofdlijnen van het Haagse Programma worden tien specifieke prioriteiten aangegeven die volgens de commissie de komende vijf jaar centraal moeten staan. De volgende twee prioriteiten zijn voor dit onderzoek van specifiek belang:

- Privacy en veiligheid bij informatie-uitwisseling: zoeken naar een evenwicht Er dient een evenwicht tussen privacy en veiligheid te worden gevonden bij de uitwisseling van informatie tussen rechtshandavinginstanties en justitiële autoriteiten.
- Georganiseerde criminaliteit: een strategisch concept ontwikkelen. Het werken aan een Europees model voor criminele inlichtingen is een van de belangrijkste taken voor de toekomst, waarvoor de lidstaten en de instellingen en organen van de EU zich gezamenlijk zullen moeten inzetten.

Naast de genoemde prioriteiten in het Haagse Programma blijkt ook de maatschappelijke relevantie van informatie-uitwisseling groot, zoals blijkt uit onderstaande citaat, Intensivering informatie-uitwisseling. De inzet is echter voor alles gericht op het zo vroeg mogelijk identificeren van de voorbereiding van mogelijke terroristische acties en de daders daarvan. Het verzamelen, uitwisselen, combineren en analyseren van informatie, eveneens het nauwgezet en aandachtig opvolgen van de resultaten van het inlichtingen - en opsporingswerk staan daarbij centraal. Dat betekent dat meer dan voorheen door uitwisseling van informatie tussen uiteenlopende overheidsdiensten, door koppeling van gegevensbestanden en door uitwisseling en coördinatie van informatie getracht zal moeten worden om de 'verdachte afwijking' te vinden.

Het kabinet zal zo nodig bilateraal of regionaal, vooruitlopend op Europese ontwikkelingen, investeren in versterking van de informatiepositie op het gebied van terrorismebestrijding. Nederland dringt in Europees verband aan op het snel nemen van die stap.³⁰⁸

8.2.1 Het gebruik van elkaars informatie

Onder regie van de Nationaal Coördinator Terrorisme bestrijding (NCTB) en in samenwerking met de ministeries van BZK en Defensie worden projecten op het gebied van het verbeteren van informatie-uitwisseling gecoördineerd. Het belangrijkste hiervan is het interdepartementale project Veiligheidsverbetering door Information Awareness (VIA).

³⁰⁸ Citaat uit brief d.d. 31 maart 2004 van de ministers van Justitie en Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Daarbij worden methoden en technieken ontwikkeld, die ook in andere veiligheidssectoren bruikbaar zijn. Justitie zet niet in op Europa, maar op verbetering van de huidige juridische samenwerking in Europa.

Het Haagse Programma, dat onder het Nederlandse EU -voorzitterschap in 2004 is vastgesteld, is hiervoor richtinggevend. De belangrijkste thema's die op de agenda staan zijn de verbetering van de informatie-uitwisseling tussen opsporingsdiensten, de verbetering van de werking van Europol, samenwerking bij de bestrijding van criminaliteit en terrorisme.³⁰⁹

Het is van groot belang dat de samenwerking tussen de verschillende inlichtingendiensten CIE en AIVD en de politie op orde is. Dat geldt in het bijzonder voor het uitwisselen van gegevens tussen deze diensten en het adequaat gebruiken van het beschikbare strafrechtelijk instrumentarium. Op dit punt heeft de regering beterschap beloofd.³¹⁰

In het visiestuk De Normaalste Zaak van de Wereld³¹¹, een visie op de internationalisering van de Nederlandse politie, zijn vier strategische doelen gekozen, waarvan informatie-uitwisseling en rechtshulp één van deze doelen zijn. Verbetering van de informatie-uitwisseling op basis van het beschikbaarheidsbeginsel (principle of availability) staat hoog op de Europese agenda en wordt gesteund door de Nederlandse politie. Als je informatie deelt ben je goed bezig.³¹²

8.2.2 Onderzoeken uit het verleden

In het verleden zijn diverse onderzoeken uitgevoerd naar de informatie-uitwisseling tussen AIVD en CIE. Uit deze onderzoeken komt steeds een soortgelijke conclusie: Namelijk dat de informatiehuishouding niet goed functioneert.

- In 1996 is onderzoek verricht naar verstrekking van Criminele Inlichtingen Dienst (CID) gegevens aan de toenmalige Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD). De praktijk leerde dat relevante informatie soms moeizaam of zelfs helemaal niet bij de BVD terecht kwam. Anderzijds was er het besef dat de BVD niet in alle gevallen voldoende oog had voor de belangen van de politie. Informatie die van belang was voor de politietaken in algemene zin en voor de opsporing van strafbare feiten in het bijzonder (Wet Inlichtingen en Veiligheid), kwam niet altijd bij de belanghebbenden terecht.

De conclusie van de werkgroep luidde dat, indien sprake was van onvoldoende informatie-uitwisseling, een niet optimale vertrouwensbasis hier een belangrijke oorzaak van was. Naarmate de werkterreinen van CID en BVD echter meer naar elkaar opschuiven, zal informatie-uitwisseling steeds essentiëler voor een goede taakuitvoering van beide organisaties zijn.

Door een betere regeling van de informatie-uitwisseling, verbetering van opleiding en vorming en het verstrekken van informatie over elkaars organisaties, alsook het bevorderen van operationele afstemming kan, naar de mening van de werkgroep, de samenwerking worden verbeterd.

- In 2003 verschijnt een rapport van de Algemene Rekenkamer over de uitwisseling van opsporings - en terrorisme-informatie.

In het rapport "Uitwisseling van opsporings - en terrorisme-informatie"³¹³ is geconstateerd dat de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD) te weinig hebben gedaan aan de uitwisseling van opsporingsinformatie.

³⁰⁹ Uit vastgestelde begrotingsstatuten Min. van Justitie 2007, 30 800 VI.

³¹⁰ Jeroen Dijsselbloem, lid 2^e Kamer PvdA, website d.d. 24 maart 2007.

³¹¹ Betreft een conceptnotitie van de Raad voor Hoofdcommissarissen d.d. 20 maart 2007.

³¹² Uitspraak Directeur Europol in vakblad Blauw Recherche van de politie d.d. 28 april 2007

³¹³ *Handelingen II*, 2002-2003, 28 845, nrs. 1-2 p.5

Een probleem is dat de regio's verschillende systemen hanteren, wat automatische uitwisseling met het KLPD bemoeilijkt.

De AIVD beschikt over een grote hoeveelheid informatie die relevant is voor verschillende partijen. De Commissie constateert dat de AIVD aanzienlijk meer weet dan hij naar buiten brengt, als gevolg van te strikt interpreteren van het need to know- principe. Hoewel de Commissie zich ervan bewust is dat veel van de informatie van de AIVD vertrouwelijk moet zijn, is zij van oordeel dat de AIVD relevante informatie te weinig deelt.

Het grootste knelpunt in deze samenwerking was de uitwisseling van informatie. De samenwerking tussen de AIVD en andere instanties op het terrein van terrorismebestrijding dient sterk te worden verbeterd, zowel ten aanzien van de informatie-uitwisseling en de analyse als ten aanzien van de operationele consequenties die daaruit voortvloeien. De AIVD dient zijn informatie meer te delen met anderen.

- In 2004 verschijnt het rapport van de Commissie Bestuurlijke Evaluatie (commissie Havermans):

Op 16 november 2004 heeft de Commissie Bestuurlijke Evaluatie aan minister Remkes (minister Binnenlandse Zaken en Koninkrijkszaken) het rapport over het functioneren van de AIVD aangeboden.

Uit het rapport van de commissie Havermans zijn onder andere de navolgende tekortkomingen naar voren gekomen;

De commissie heeft vastgesteld dat het klassieke onderscheid tussen activiteiten van de AIVD en de CIE van de politie is vervaagd. Dat brengt problemen mee voor de operationele planning en de bestuurlijke verantwoordelijkheid. De AIVD is geen opsporingsdienst en behoort dat ook niet te worden. De dienst geeft nu echter te weinig blijk van daadwerkelijke betrokkenheid bij de in de justitiële veiligheidsketen aanwezige belangen. De AIVD moet een grotere bereidheid hebben om informatie over te dragen aan de politie ten behoeve van opsporingsonderzoek. In de opsporing wordt onvoldoende prioriteit gegeven aan de opvolging van de ambtsberichten van de AIVD. Er zouden meer organisatorische, personele en formele mogelijkheden moeten worden gecreëerd om de informatievergarig van de AIVD en van de politie op een rechtens aanvaardbare wijze op elkaar af te stemmen. Een groter aantal personen binnen het OM en binnen de politie moet kennis hebben van de informatie van de AIVD. Zonder gedeelde kennis dreigt het belang van ambtsberichten van de dienst te worden onderschat. Te grote geheimzinnigheid kan leiden tot isolatie van de AIVD binnen de veiligheidsketen.

De samenwerking tussen de AIVD en andere organisaties binnen de veiligheidsketen is niet optimaal, vooral de samenwerking met de politie baarde de Commissie zorgen. Het grootste knelpunt in deze samenwerking is de uitwisseling van informatie.

8.3 Juridische kaders informatie-uitwisseling

De AIVD voert haar werkzaamheden uit op grond van de WIV 2002 en de Wet veiligheidsonderzoeken (Wvo). De CIE werkt op basis van de regeling Criminele Inlichtingen Eenheden 2002, de Politiewet, Wetboek van Strafvordering en de Wet Politiegegevens.

Door de korpsbeheerders en de minister van Binnenlandse Zaken zijn op grond van artikel 60 van de WIV 2002 ambtenaren aangewezen die werkzaamheden verrichten voor de AIVD. Deze ambtenaren zijn voor wat betreft hun werkzaamheden voor de AIVD te beschouwen als AIVD-medewerkers.

Het Hoofd van de AIVD geeft aanwijzingen aan deze RID'ers voor hun werkzaamheden met betrekking tot de WIV 2002. De RID'ers voeren naast hun werkzaamheden voor de AIVD ook werkzaamheden uit in het kader van de openbare orde. Deze werkzaamheden worden uitgevoerd onder gezag van de burgemeester.

8.3.1 Relevante wetsartikelen met betrekking tot informatie - uitwisseling

Een aantal artikelen, uit de WIV 2002 zijn van belang voor de informatie-uitwisseling. Deze artikelen geven in het bijzonder aan op welke wijze en wie met elkaar informatie kunnen/moeten uitwisselen. Hieronder volgt in samengevatte vorm een aantal relevante artikelen.

Artikel 37 WIV 2002

De verstrekking van gegevens aan inlichtingenorganen kan geschieden onder voorwaarde dat deze niet aan anderen worden verstrekt.

Artikel 38 WIV 2002

Indien gegevens tevens van belang zijn voor de opsporing of vervolging van strafbare feiten kan een schriftelijke mededeling worden gedaan aan het Openbaar Ministerie.

Artikel 58 WIV 2002

De AIVD en de MIVD verlenen elkaar zoveel mogelijk medewerking deze bestaat onder andere uit het verstrekken van gegevens.

Artikel 60 WIV 2002

Ambtenaren van politie (RID) en Financiën verrichten werkzaamheden voor de AIVD.

Artikel 62 WIV 2002

Ambtenaren van politie, rijksbelastingdienst en KMAR, doen mededeling van de te hunner kennis gekomen informatie, die voor een dienst van belang kan zijn

Artikel 17 Wet Politiegegevens

Verstrekking van informatie aan inlichtingendiensten en buitenlandse opsporingsinstanties.

Artikel 24 Wet Politiegegevens

Rechtstreekse verstrekking aan inlichtingen - en veiligheidsdiensten

8.3.2 Meldingsplicht gegevens door CIE aan AIVD

Verkregen informatie wordt binnen de normale CIE -bedrijfsvoering eerst verwerkt op de wijze zoals in een werkinstructie is omschreven. Indien blijkt dat de informatie ook van belang is voor de AIVD wordt deze informatie eerst vastgelegd onder het regiem van de WPG. Wanneer door mededeling aan de AIVD deze informatie beschikbaar is en geen conflicterende opsporings en of veiligheidsbelangen ontstaan, moet het hoofd -CIE deze informatie per rapport schriftelijk doorgeven aan Hoofd RID met het verzoek de informatie door te geleiden aan de AIVD.

Indien wel conflicterende opsporings en of veiligheidsbelangen ontstaan, overlegt het hoofd CIE met de CIE -Officier van Justitie. Doel van het overleg is de informatie op een zodanige manier aan de AIVD beschikbaar te stellen en gebruiksafspraken met AIVD te maken dat zowel het opsporings -als het veiligheidsbelang niet wordt geschaad.

Het is een misvatting dat de CIE verplicht is zonder meer gehoor te geven aan ieder verzoek om inlichtingen afkomstig van de inlichtingen -en veiligheidsdiensten. Een verplichting tot verstrekking van gegevens ontstaat alleen dan wanneer het belang van de betrokken dienst bij de gevraagde gegevens expliciet is gemaakt. Een dergelijk belang kan bijvoorbeeld expliciet worden gemaakt door in het verzoek aan te geven ten behoeve van welke gevallen de betrokken dienst opsporingsgegevens wenst.

Van deze verstrekking hoeft geen aantekening te worden gehouden indien dit zich niet verdraagt met het belang van de veiligheid van de staat. Dit is vooral van belang om te voorkomen dat de persoon waarop de verstrekte gegevens betrekking heeft, via gebruikmaking van zijn inzagerecht op de hoogte kan komen van een verstrekking aan de AIVD.³¹⁴

CIE informatie, artikel 10 WPG mag uitsluitend na uitdrukkelijke toetsing door en met toestemming van de CIE-officier van justitie worden verstrekt aan de AIVD. Dit is van belang, ook al is er voor het OM sprake van een verplichting tot informatieverstrekking volgens artikel 61 WIV 2002, omdat het noodzakelijk is dat rekening wordt gehouden met de belangen van de betrokken informant(en), dan wel met een lopend (binnen- of buitenlands) onderzoek.

8.3.3 Meldingsplicht gegevens door AIVD voor opsporing

Indien bij verwerking van gegevens door de AIVD blijkt van gegevens die tevens van belang kunnen zijn voor de opsporing kan de AIVD daarvan schriftelijk mededeling doen aan het OM.³¹⁵ Hierbij moet opgemerkt worden dat artikel 38 WIV 2002 geen verplichting voor de informatieverstrekking inhoudt.

De informatie wordt bevestigd door een ambtsbericht van de AIVD. De aangewezen OvJ³¹⁶ kan inzage verkrijgen in de achterliggende stukken. Deze OvJ draagt de informatie vervolgens door aan de NCIE van het KLPD.

De NCIE maakt aan de hand van het ambtsbericht een proces-verbaal dat in handen wordt gesteld van de zaaks –Officier van Justitie, Vaak gaat dit naar de CIE waar het opsporingsonderzoek plaats vindt.

Ook is de AIVD voor een goede taakuitvoering bevoegd om van door of ten behoeve van de dienst verwerkte gegevens mededeling te doen aan andere personen of instanties.³¹⁷ Denk hierbij aan de IND, voor de afwijzing van een verblijfsvergunning of buitenlandse inlichtingendiensten.

De verstrekking van gegevens door de AIVD kan geschieden onder de voorwaarde dat degene aan wie de gegevens worden verstrekt, deze gegevens niet aan anderen mag verstrekken³¹⁸, zonder de toestemming van de verstrekker van de informatie. Hiervoor

Er is al vaker gevraagd of de NCTB de “derde”dienst wordt? Dit is absoluut niet aan de orde. Wel is het van belang dat om informatiestromen en verantwoordelijkheden te ordenen één ministerie verantwoordelijk wordt. Er dient een Ministerie van Veiligheid te komen om dit te organiseren. Nu wordt veiligheid in verschillende ministeries meegenomen, gewogen en beoordeeld.

Hoogleraar terrorisme, contraterrorisme en radicalisering, NCTB

gebruikt de dienst het zogenaamde GEZO- en GAZO-principe: Geen Exploitatie Zonder Overleg (GEZO) en Geen Actie Zonder Overleg (GAZO).

Dat wil zeggen dat de AIVD als stelregel heeft dat eerst overleg met de afzender van de verkregen informatie plaatsvindt, voordat deze daadwerkelijk wordt gebruikt.

³¹⁴ MVT Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002

³¹⁵ Artikel 38 Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002

³¹⁶ Officier van Justitie van het Landelijk Parket

³¹⁷ Artikel 36 van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002

³¹⁸ Artikel 37 van de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2002

8.4 Matrix juridische basis informatie uitwisseling

Informatie-uitwisseling	AIVD	MIVD	CIE	RID	BD
AIVD		Art. 37/58 WIV 2002	Art. 38 WIV 2002 Art 17/24 WPG	Art.37/58 WIV 2002	Art.37/58 WIV 2002
MIVD	Art.37/58 WIV 2002		Art. 38 WIV 2002 Art. 17/24 WPG	Art. 36/37/38 WIV 2002	Art.36/37/38 WIV 2002
CIE	Art. 61/62 WIV 2002 2002/art 17/24 WPG	Art. 61/62 WIV 2002		Art. 61/62 WIV 2002	Art.61/62 WIV 2002
RID	Art. 62 WIV 2002	Art. 37/62 WIV 2002 (na overleg met AIVD)	Art. 38 WIV 2002 (na overleg met AIVD)		Art.58/62 WIV 2002 (na overleg met AIVD)
BD	Art. 62 WIV 2002	Art. 37/58/62 WIV 2002 (na overleg met AIVD)	Art. 38 WIV 2002 (na overleg met AIVD)	Art. 37/58/62 WIV 2002 (na overleg met AIVD)	

Figuur 6 Matrix Juridische basis Informatie uitwisseling

8.5 Tot slot

In diverse onderzoeken die verricht zijn en de rapporten die gepubliceerd zijn over de informatie-uitwisseling tussen de inlichtingendiensten komen de tekortkomingen aan het licht en worden diverse aanbevelingen gedaan. Tot een aantal jaar geleden werd weinig uitvoering gegeven aan de aanbevelingen. Nu de Europese Raad, het Nederlands kabinet en de Nederlandse politie inzien hoe belangrijk informatie-uitwisseling in zijn geheel is, zal de informatie-uitwisseling tussen de inlichtingendiensten ook meer en meer gestalte moeten krijgen. Niet alleen in toezeggingen maar ook in het daadwerkelijk uitvoeren van de informatie-uitwisseling. Het nadeel is dat de overheid de informatiehuishouding bij de korpsen zelf neerlegt. Het is de verantwoordelijkheid van de korpsen waardoor 26 korpsen het op hun eigen manier in kunnen vullen.

9 Overall conclusies op basis van onderzoek

De AIVD, de RID en de CIE zijn respectievelijk diensten en een eenheid die belast zijn met het inwinnen van informatie en het verrichten van onderzoeken. De AIVD en de RID doen dit voor het bevorderen van de staatsveiligheid en ook om andere gewichtige redenen van de staat. Dit is eigenlijk de kerntaak van de AIVD geholpen door de RID. Wanneer de RID werkzaamheden verricht voor de handhaving van de openbare orde heeft zij te maken met de WPG, de Politiewet 1993, Strafvordering, Strafrecht en de gemeentewet. Voor de CIE geldt dat zij te maken heeft met de WPG, de Politiewet 1993, Strafvordering en Strafrecht. Het genoemde drietal heeft zich de laatste jaren moeten aanpassen aan ingrijpende maatschappelijke en internationale ontwikkelingen, in het bijzonder vanwege de toegenomen dreiging van terrorisme. Dit laatste geldt vooral voor de AIVD. De CIE en de RID hebben de meeste veranderingen ondergaan door de invoering van de Wet BOB. Onderzoek en de exploitatie van de verkregen informatie vergen in toenemende mate samenwerking en participatie in overlegstructuren. De drie diensten moeten nader tot elkaar komen om de ontwikkelingen, de veranderde dreiging, de maatschappelijke en internationale ontwikkelingen – het terrorisme voorop – om de veranderingen in het project nationale veiligheid tot een succes te maken.

9.1 Algemene conclusies

Door mij zijn de bevindingen in algemene conclusies samengevat. Deze algemene conclusies zijn op hun beurt samen te voegen tot antwoorden op de drie centrale onderzoeksvragen. De veranderde maatschappij zal steeds meer een beroep doen op de informatiehuishouding waardoor deze ook goed georganiseerd dient te zijn. Tot op heden is de informatiehuishouding te vrijblijvend, met uitzondering van de Nik-Rik lijn. De minister geeft aan dat er gewerkt moet worden aan de informatiehuishouding maar dat de korpsen daar zelf verantwoordelijk voor zijn. Met andere woorden, voor korpsen is het nog steeds mogelijk om informatie niet te delen. Dit kan opzettelijk gebeuren maar kan ook doordat men de informatie niet aan anderen aanbiedt. Naar mijn mening moet het doel van de minister erop gericht zijn tot verplichting van het delen van alle informatie om over een goede informatiehuishouding te beschikken.

De conclusies en aanbevelingen zijn aangegeven per categorie, die in dit rapport staan beschreven. In dit hoofdstuk worden de overall conclusies beschreven die op basis van dit onderzoek kunnen worden getrokken. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen:

- Voorstel tot verandering of aanpassing van wet- en regelgeving
- Voorstel tot aanpassing van werkwijze
- Voorstel tot aanpassing van informatiehuishouding
- Voorstel tot aanpassing van opleiding en aanname nieuw politiepersoneel

Sommige aanbevelingen zijn strijdig met elkaar. Dit komt doordat als de ene aanbeveling niet realiseerbaar of toepasbaar is, de andere aanbeveling de ontstane leemte invult.

9.2 Voorstel tot verandering of aanpassing van wetgeving

- Zorg ervoor dat de verwerking van artikel 8-gegevens van de WPG na één jaar is voorbehouden aan de infodesks. Dat zal de kwaliteit ten goede komen. Dat vergt een aanpassing van het Besluit politiegegevens (autorisaties).
- De regeling bijzondere opsporingsgelden levert voor de bestrijding van criminaliteit geen enkel probleem op. Echter door de uitbreiding van de taken van de CIE is het nodig dat deze regeling aangepast wordt. Er dient een andere opzet van de regeling bijzondere opsporingsgelden te komen. De regeling bijzondere opsporingsgelden gaat thans uit van strafbare feiten. De verandering moet erop gericht zijn dat de informatie bepalend gaat worden voor de regeling. Met andere woorden de informatie moet leidend en bepalend zijn. Hierdoor is de regeling van toepassing voor alle

informatie, dus ook voor informatie over terrorisme, contraterrorisme en radicalisering.

- ▶ De regeling bijzondere opsporingsgelden kan na verandering ook gelden voor de RID.
- ▶ Opheffen van de RID en de CIE. Vervolgens beide diensten samenvoegen tot één dienst: de Politie Informatie Dienst. De AIVD voert zijn taken uit op grond van de WIV 2002 en maakt gebruik van artikel 17 en 24 van de WPG. De nieuw te vormen dienst verricht alle werkzaamheden op grond van artikel 2 Politiewet 1993, Openbare Orde, en op grond van het Wetboek van Strafrecht en Strafvordering.
- ▶ Doordat de RID een verlengstuk is van de AIVD is hij niet voldoende controleerbaar voor de rechterlijke macht en de volksvertegenwoordiging. Voorstel is om de (nieuwe) CIE regeling 200X te laten gelden voor de RID waardoor hij even doorzichtig wordt als de CIE. Wat dient te gelden voor de intake van informanten en de verslaglegging van gesprekken maar ook de controle door een officier van Justitie, de informatie of inlichtingenofficier van justitie.
- ▶ Voorkom door een goede controle dat er te veel data in het systeem komen. Zoals te veel aan persoonsgegevens, van verdachte en niet verdachte personen waardoor cruciale informatie niet gezien wordt. Ook niet door datamining.³¹⁹

9.3 Voorstel tot aanpassing van werkwijze

- ▶ De AIVD kan en mag alles weten van de politie als er tussen beide voldoende vertrouwen zou zijn. Er is sprake van eenrichtingsverkeer. Het gevoel is dat de dienst alleen maar haalt en niets brengt. Voor het halen gebruikt hij de RID. De dienst stuurt niet voldoende op de informatie die hij nodig acht. De politie, en vooral de CIE is de dienst bij uitstek bij de politie die gericht antwoorden op vragen kan geven die voor de dienst van belang zijn. Om antwoord te geven op vragen van de dienst, moet de CIE op de eerste plaats wel vertrouwen krijgen.
- ▶ Het inwinnen van informatie op het gebied van terrorisme en contraterrorisme is core business van de inlichtingendienst. De CIE is niet uitgerust en opgeleid om deze informatie in te winnen en te exploiteren. De politie is wel in staat om de radicalisering te herkennen en te erkennen. Laat de AIVD informatie inwinnen op het gebied van terrorisme en contraterrorisme en laat de CIE informatie inwinnen op het gebied van criminaliteit.
- ▶ Het maken van andere keuzes in de aansturing van de CIE. Momenteel is de werkwijze sterk georiënteerd op de klassieke georganiseerde criminaliteit. De CIE, en dus een belangrijk deel van de informatiehuishouding, is sterk afhankelijk van wat de informanten aandragen. Het is mogelijk om de CIE'en bewust te maken van veranderingen van de vraag, informatie gerelateerd aan terrorisme. De nadruk zou dan moeten liggen op de inzet van de informanten, echter de inzet op het inwinnen van informatie gerelateerd aan terrorisme, staat in geen enkele regio op de eerste plaats qua prioriteit. Vanuit de driehoek is er geen vraag naar informatie over terrorisme. De RID'en lopen de wijkagenten aan voor de opsporing van radicaliserende personen. De driehoek zou, wanneer zij dit belangrijk vindt, meer

³¹⁹ **Data mining** is het hergebruiken van beschikbare data. Getracht wordt om op een geautomatiseerde manier patronen en relaties te ontdekken in grote hoeveelheden gegevens. De naam komt voort aan de overeenkomsten tussen het zoeken naar waardevolle bedrijfsinformatie en het graven (**mining**) naar iets waardevols in een grote berg.

actie van de CIE 'en moeten eisen op het gebied van informatie over terrorisme en contraterrorisme.

- Door de werkwijze van de AIVD ontstaat er een risico voor het bekend worden van de identiteit van een informant. De AIVD heeft andere belangen dan de CIE voor wat de afscherming van een informant betreft. Echter doordat de AIVD gebruik maakt in de toekomst van artikel 24 van de WPG is het mogelijk dat hij de identiteit van de informant achterhaalt door een goede analyse. Vooralsnog is het geen probleem als de identiteit van de informant bekend wordt wanneer het gaat om het voorkomen van een terroristische aanslag. In alle andere gevallen wordt hierdoor de afspraak, die de informant heeft met de CIE en met de CIE OvJ geschonden. Het gevaar ontstaat dat door het bekend worden van die identiteit de overheid met de informant zijn zorgplicht moet toepassen, getuigenbescherming en een eventuele schadeloosstelling geven. Het bezwaar is namelijk dat door de verstrekking van de gegevens van informanten, de informatie op dezelfde informant wordt gebaseerd, waardoor het beeld vertekend wordt. Onderzoeken kunnen parallel lopen, er kan een belangenconflict ontstaan omdat de AIVD een zaak stuk kan maken voor het belang van de staat. En zoals eerder verwoord wordt de zorgplicht voor de veiligheid van de informant geschonden.

Doordat de AIVD een dump van de informatie wil, is er geen enkele controle meer op de gegevens die verstrekt worden aan de AIVD. Op deze wijze kan de politie niet zien welke informatie interessant is voor de AIVD. De AIVD vraagt vertrouwen van de politie maar schaaft dat vertrouwen zelf. De controle is alleen mogelijk via de Landelijk OVJ (AIVD officier). Nodig zijn afspraken en controle op de informatie die naar de AIVD gaat. Een alternatief zou zijn de AIVD rechtstreeks op basis van hit/no hit toegang te geven tot alle politiegegevens. Bij een hit volgt een verstrekking via de reguliere RID lijn.

- Uitbreiden van de lokale infobox, met de voorkeur voor de Blauwe variant van het NIM. Hierdoor wordt de CT-infobox meer gepositioneerd en komen alle relevante gegevens ter beschikking van de CT-infobox en dus de AIVD. Op deze wijze is een veiligheidsbuffer gecreëerd, waardoor afbreukrisico voor onderzoeken wordt beperkt en de anonimiteit van de informanten blijft gewaarborgd.
- De AIVD en de RID dienen gebruik te maken van de ICS code. Op deze wijze wordt voorkomen dat een informant dubbel wordt gerund zonder dat de dienst of de CIE dit weten. Het gevaar van dubbel runnen, door zowel de politie als de AIVD, behoort tot de mogelijkheden.
- Nadat informatie bekend is dat een strafbaar feit plaatsvindt of gaat plaats vinden, kan de politie de betrokkenen in kennis stellen. Hierdoor voorkomt de politie dat het strafbare feit plaatsvindt. Dit is het zogenaamde stukmaken. Het stukmaken van zaken is in de praktijk erg effectief. Het kost weinig capaciteit. Door de prestatiecontracten en de lijst uitbetaalde 'tipgelden' wil de politie hier niet aan beginnen. Het stukmaken van zaken scoort namelijk niet in de statistieken. Het is echter van belang dat bevorderd wordt dat zaken stukgemaakt worden. Het stukmaken van zaken moet gebeuren zonder dat dit consequenties heeft voor de korpsbudgetten.
- Het opheffen van de prestatiecontracten. Prestatiecontracten leiden tot verschraling in de opsporing. Politie wil niet meer investeren in langdurige trajecten. Alleen korte klappen en het aanpakken van veelplegers. De CIE zit vol met informatie over criminaliteit. Door de prestatiecontracten en de kerntaken van de politie is het voor de CIE bijna niet mogelijk om de informatie te exploiteren.

- Sturing van boven af, top-down, biedt op lokaal niveau steeds minder ruimte voor eigen afwegingen. De CIE richt zich nu op de onderkant van de markt: vuurwapens en hennepkwekerijen. Zij wint geen informatie meer in over echte zware criminaliteit. Daartegenover staat dat de doelstelling om de aangifte criminaliteit met 25% terug te dringen slaagt. Bezie de mogelijkheid om weer informatie in te winnen over zware criminaliteit.

9.4 Voorstel tot aanpassing van de informatiehuishouding

- De internetaangifte leidt tot een slechte kwaliteit van gegevens.
- Het periodiek toetsen van de gegevens kost te veel tijd. De kwaliteit van de gegevens dient gecontroleerd te worden op het moment van uitgifte daarvan.
- Uitbreiding van de CIE'en met speciaal opgeleide runners die zich bezig houden met het inwinnen van informatie over terrorisme en contraterrorisme.
- De CIE'en zijn niet afdoende ingericht, dit vanwege de aard van de inlichtingen. De CIE'en inrichten op de proactieve kant en niet alleen op de reactieve kant.

9.5 Voorstel tot aanpassing van opleiding en scholing

- Wanneer de keuze blijft dat de CIE informatie in blijft winnen op het gebied van terrorisme en contraterrorisme dient zij hierin geschoold te worden. Daarnaast dient de driehoek ervan doordrongen te raken dat de CIE en zij zelf hierin een belangrijke rol vervult.
- Politiepersoneel dient beter opgeleid te worden voor het vastleggen van de juiste en correcte persoonsgegevens. De CIE dient hier model voor te staan. De CIE is een professionele organisatie met duidelijke regels en toezicht door het OM. Dat is terug te zien in de kwaliteit van de informatie. Voorstel is om het politiepersoneel te brengen naar het niveau van de CIE'en.
- Het proces van opleiding en van scholing is een traject van langere termijn. Het traject zit meer aan de voorkant, niet omscholen maar scholen. Dus beginnen bij de politieopleiding. De kwaliteit van het personeel dient niet alleen gericht te zijn op het klassieke boeven vangen maar ook voor een belangrijk deel op het inwinnen van informatie. Dit zijn in feite twee processen;
 - o Aanneمة beleid en scholing nieuw personeel ook op intelligence.
 - o Het zittend personeel scholen op intelligence

9.6 Tot slot

Diverse positieve ontwikkelingen vinden plaats met betrekking tot informatie-uitwisseling, zoals de intentie om landelijk het Informanten Codering Systeem te gaan invoeren. Ook de veiligheidsverbetering door information awareness. Ontwikkelingen zoals het intrekken van opgestelde convenanten tussen RID en CIE afdelingen vormen geen positieve ontwikkelingen. Hierdoor kan de ingezette positieve tendens van informatie-uitwisseling een behoorlijke terugval krijgen. Juridisch gezien vormt de informatie-uitwisseling geen probleem. Waar het op neer komt is het ontbreken van vertrouwen om de informatie te delen.

Onontbeerlijk voor informatiegestuurde politie is het delen van informatie. Veel te vaak draait het in het werkproces nog om de wil tot delen, in plaats van de plicht tot delen. Vrijblijvendheid voldoet echter niet meer. De discussie over het eigenaarschap van informatie is achterhaald. De Nederlandse politie is eigenaar van politie-informatie. Verder zijn er alleen informatiegebruikers. Feit is dat iedere medewerker van een

inlichtingendienst/eenheid voor de uitoefening van zijn taak informatiebehoefte heeft. Als deze behoefte niet wordt vervuld, dan kan hij /zij zijn functie niet naar behoren vervullen. Vooral op de werkvloer is iedereen doordrongen van het feit dat de informatie-uitwisseling gestalte dient te krijgen. Zoals de convenanten die zijn opgesteld door CIE en RID afdelingen binnen diverse politieregio's. Deze zijn opgesteld voor de behoeftevoorziening voor de AIVD. De RID'en bekijken de relevante informatie voor de AIVD. Voornamelijk vanuit diverse CIE regio's is er angst dat de informatie niet via de geëigende bevelslijn wordt gebruikt. Hieruit blijkt dat het ontbreekt aan vertrouwen.

Het OM is van mening dat de informatie uitgewisseld dient te worden via de geëigende bevelslijn met als gevolg dat het OM voorstelt om deze convenanten op te heffen. Door de WPG zijn deze convenanten mogelijk overbodig, aangezien de AIVD zonder in te loggen toegang krijgt tot de geautomatiseerde systemen van de CIE.

De exacte uitvoering hiervan laat nog op zich wachten omdat de Algemene Maatregel van Bestuur behorende bij artikel 24 van de WPG nog behandeld moet worden. Uit de opgestelde convenanten blijkt juist het vertrouwen dat de inlichtingendiensten onderling in elkaar hebben. Het vertrouwen lijkt te ontbreken bij het OM. Het gevolg hiervan is dat vanaf de werkvloer juist aan informatie-uitwisseling wordt gedaan doch van bovenaf een halt wordt toegeroepen. Zolang personen van mening zijn dat zij intellectuele eigenaar zijn van "hun informatie" blijft informatie-uitwisseling een probleem. Feit blijft wel dat voor het vervullen van vooral het inlichtingenwerk vereist wordt dat informatie beperkt gedeeld wordt. Hierbij dient gedacht te worden aan; geen derdeverstrekking van informatie zonder toestemming. Aan iedere informatieverstrekking gaat een expliciete toetsing en keuze vooraf. Bronvermelding waar mogelijk als dat nodig is voor bronafscherming informatieverstrekking is altijd vastgelegd ondanks het feit dat beperkt gedeeld wordt dient onder andere voornamelijk op basis van vertrouwen de informatie gedeeld te worden.

De indruk bestaat nog steeds dat de AIVD meer informatie heeft, maar deze vanwege bronafscherming niet wenst te delen. Dit is een knelpunt voor de andere inlichtingendiensten. Ondanks het feit dat de AIVD geen opsporingsfunctie heeft en het staatsbelang altijd de voorkeur heeft boven het opsporingsbelang, is het noodzakelijk dat de AIVD opener werkt. Het kan niet zo zijn dat opsporingsinformatie systematisch door bronafscherming niet wordt gedeeld. Alle inlichtingendiensten/eenheden doen aan bronafscherming, dus weten zij duidelijk hoe hier mee om te gaan.

Zinvol lijkt het om de wettelijke scheiding tussen AIVD informatie en politie informatie onder bepaalde voorwaarden af te bouwen. Het staat immers vast dat er banden bestaan tussen georganiseerde criminaliteit en terrorisme. Als de AIVD iemand tegenkomt die ook de aandacht verdient van de politieke inlichtingendiensten zou dit kenbaar gemaakt kunnen worden. Zelfs is het denkbaar, wellicht onder voorwaarden, informatie uit de AIVD registers en die van de CIE bestanden wederzijds toegankelijk te maken. Voor de AIVD is dit mogelijk op grond van artikel 24 WPG.

Er bestaat behoefte aan informatie-uitwisseling, bijvoorbeeld over strafrechtelijke onderzoeken tegen burgers, extremisten of openbare aspecten zoals voetbalsupporters. De samenwerking tussen de RID en AIVD kan nog verder versterkt en geïnventariseerd worden, zowel ten aanzien van de informatie-uitwisseling als de operationele samenwerking. Diverse ministeries en commissies hebben het beheer, controle en toezicht op de inlichtingendiensten. Ieder ministerie dan wel inlichtingendienst heeft zijn eigen belang. Zinvol lijkt het om al de inlichtingendiensten onder aansturing te stellen van een nieuw op te richten ministerie van Veiligheid. Dit zal enerzijds de aansturing anderzijds de informatie-uitwisseling ten goede komen.

Er bestaat een wil tot samenwerking. De wil alleen is niet voldoende. Juridisch bestaat er geen beletsel om informatie-uitwisseling tussen de inlichtingen niet toe te passen. Een

knelpunt vormt het onderling vertrouwen om de informatie ook daadwerkelijk uit te wisselen. Hierdoor wordt de informatie-uitwisseling niet optimaal toegepast. Voornamelijk de juridische exclusiviteit van de AIVD kan een probleem zijn, vanwege het feit dat hierdoor niet alle informatie, ook opsporingsinformatie, volledig wordt gedeeld. Eveneens zal er een juridische must tot samenwerking en informatie-uitwisseling van informatie dienen te zijn. Het knelpunt blijft dat de AIVD geen verplichting heeft om informatie uit te wisselen met de CIE.

De veiligheidsketen van Nederland zal gebaat zijn bij het meer uitwisselen van informatie tussen de inlichtingendiensten. Het delen van informatie maakt macht.

Diverse positieve ontwikkelingen vinden plaats tot informatie-uitwisseling, zoals de intentie om landelijk het Informanten Codering Systeem te gaan invoeren evenals de veiligheidsverbetering door information awareness.

De kwaliteit van de informatie-uitwisseling tussen de inlichtingendiensten voldoet niet. Nu de Europese Unie, het Nederlands kabinet en de Nederlandse politie er alle van doordrongen zijn dat informatie delen van essentieel belang is dient, niet alleen de gedachtengang zo te zijn doch ook het operationeel uitwisselen zal meer en meer gestalte dienen te krijgen. Indien één of meer spelers binnen de veiligheidsketen van mening zijn dat zij hun informatie niet hoeven te delen is dat een hiaat in de keten. Vertrouwen is de basis van elke standvastige en succesvolle relatie. Vertrouwen is daarom als een kritische succesfactor te beschouwen, ook in samenwerkingsrelaties.

Literatuurlijst

Lex van Almelo, *Ik heb toch niets te verbergen: privacy-bescherming in het informatietijdperk*, Den Haag: Sdu Uitgevers, 2001.

Rick van Amersfoort ... e.a., Buro Jansen&Jansen, *Onder druk: Terrorismebestrijding in Nederland*, Breda: Papieren Tijger, 2006.

Ala Bashir, *Getuigenissen van Saddams lijfarts: berichten uit een duistere, krankzinnige wereld*, Utrecht: Het Spectrum, 2004.

Van der Bel, Van Hoorn en Pieters, *Informatie en Opsporing*, Kerkebosch, Zeist 2007.

Gerard Blonk, *De link in veiligheidszorg, Beginselen van veiligheids- en rechemanagement*, 's-Gravenhage: Elsevier bedrijfsinformatie, 2000.

John Buckley and Chris Reid, *The Human Source Management System, The use of psychology in the Management of Human Intelligence Sources*, DP Studios: Bangor 2005

M.C. Burkens e.a. *Beginselen van de democratische rechtsstaat*, Deventer: Deventer, 2001.

F. Bovenkerk e.a., *Bedreigingen in Nederland, 2005*, Amsterdam: Augustus 2006,

F.J. Buijs e.a., *Strijders van eigen bodem. Radicale en democratische moslims in Nederland*, Amsterdam: Amsterdam University Press, 2006,

Buruma en Vegter e.a., *Buitengewone opsporingsmethoden*, Kluwer BV, 1998.

Helen Donohoe, *Terrorisme*, Etten-Leur: Caronna, 2004.

M.I. van Dooren, *Inleiding mensenrechten*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2002.

Isabelle Duyvesteyn en Beatrice de Graaf, *Terroristen en hun bestrijders: vroeger en nu*, Amsterdam: Boom, 2007.

Siem Eikelenboom, *Niet bang om te sterven: dertig jaar terrorisme in Nederland*, Amsterdam: Nieuw Amsterdam, 2007.

Edward Figee, *Terrorisme en Nederland*, 's-Hertogenbosch: Heinen, 2005.

Herman van Gunsteren, *Gevaarlijk veilig: Terreurbestrijding in de democratie*, Amsterdam: Van Gennep, 2004.

S. Harchaoui (red.), *Hedendaags radicalisme. Verklaringen en aanpak*, Antwerpen - Amsterdam: Het Spinhuis, 2006,

K. Henrad, *Mensenrechten vanuit Internationaal en nationaal perspectief*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2006.

Michael Ignatieff, *Mensenrechten en terreur*, Budel: DAMON, 2002.

P. Klerks, *Terreurbestrijding in Nederland 1970-1988*

Gerlof Leistra, *Op Leven en Dood*, Balans: Amsterdam 2006

A.van Liempt, *Kopgeld, Nederlandse premiejagers op zoek naar joden, 1943*, Amsterdam: Amsterdam, 2002.

J.M. de Meij en I.C. van der Vlies, *Inleiding tot het staatsrecht en het bestuursrecht*, Groningen: Wolters-Noordhoff, 1998.

Bart Middelburg en Paul Vugts, *De oorlog in de Amsterdamse onderwereld*, Nieuw Amsterdam: Amsterdam 2006

W.M. Oliver, *Homeland Security for Policing, The UNLV police department US*

Sh. Pickering, J. McCulloch and D. Wright-Neville, *Counter-terrorism Policing: Community, Cohesion and Security*, december 2007

Simon Reeve, *De nieuwe jakhalzen: Osama bin Laden, Ramzi Yousef en de toekomst van het terrorisme*, Amsterdam: Bakker, 2002.

Louise Richardson, *Wat terroristen willen: de vijand begrijpen, de dreiging beteugelen*, Amsterdam: Contact, 2007.

Mr. Drs. Dorine Rijkers, *Privacy, De Wet Bescherming Persoonsgegevens*, Alphen aan den Rijn: Adformatie Groep, 2003.

U. Rosenthal, *Rampen, Rellen, Gijzelingen. Crisisbesluitvorming in Nederland*, 1984, Amsterdam en Dieren

U. Rosenthal, *Het terroristische kwaad: diagnose en bestrijding*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers, 2006.

Wil van der Schans e.a., *Snuffelstaat, Nederland en de BVD/Buro Jansen en Janssen*, Amsterdam: Fagel, 2002.

Koen Scharrenberg , Bert Prins, *Mijn leven als beroepscrimineel, een biografie van achter de tralies*, Rijswijk: Elmar, 2002.

Frank Schoenmaekers ... e.a., *Operatie Homerus: spioneren voor de BVD/onderzoeksbureau Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten*, Breda: Papieren Tijger, 1998

Inzake Opsporing, Enquêtecommissie opsporingsmethoden, 's-Gravenhage, Sdu Uitgevers, 1996.

Nationaal Coördinator Terrorismen bestrijding, *Radicalisation in broader perspective*, NCTB, oktober 2007,

Rapporten

De AIVD in verandering, commissie bestuurlijke evaluatie AIVD, november 2004, in opdracht van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Centraal Plan Bureau document 31, 20 mei 2003 *'Performance contracts for police forces'*

C. Cozijn *Wet en Besluit politieregisters; een inventarisatie van knelpunten in de praktijk*, WODC 1996,

Diverse jaarverslagen van de AIVD.

Diverse rapporten van de CTIVD.

Eindrapport van de Staatscommissie bescherming persoonlijke levenssfeer in verband met persoonsregistraties, 's-Gravenhage: Staatsuitgeverij 1976.

Evaluatie Wet bijzondere politieregisters, WODC 22-2-2005

M. Hengel, *Die Zeloten. Untersuchungen zur jüdischen Freiheitsbewegung in der Zeit von Herodes I. bis 70 n. Chr.* Leiden, Brill, 1961.

A. Herz & J. Stock, 'The Threat Created by International Terrorism from the German Police Perspective', *European Journal on Criminal Policy and Research* vol 13 no's 1 and 2 (April 2007), pp. 85-108

A. Loumansky & P. Kennison, 'Shoot to kill – understanding police use of force in combatting suicide terrorism', *Crime, law and social change* vol 47 no. 3 (1 April 2007), pp. 151-168

Daan de Neef, Ode aan de vrijheid, Veen Magazines, 2004 (<http://www.liberales.be/cgi-bin/showframe.pl/figuur&locke>)

U. van der Pol, *'Criminele informatie; afscherming of openheid'*, 's-Gravenhage: Elsevier 2002.

Privacy en Persoonsregistratie, Eindrapport Staatscommissie Koopmans, Den Haag 1977

Rapport Landelijke coördinatie en uitwisseling van politie-informatie. Een evaluatie van het Project Landelijke informatiecoördinatie DNP, december 2004

T. de Roos, *De nieuwe wetsvoorstellen helpen niet, opsporingsbevoegdheden verruimt in de strijd tegen terrorisme*, *Advocatenblad* nr. 4, 10 maart 2006

Samenvatting Onderzoek naar de politieregisters bij de Criminele Inlichtingen Eenheden van Bijzondere Opsporingsdiensten

Stuurgroep verbetering Keten en Kwaliteit AIVD-RID i.o.v. Raad voor Hoofdcommissarissen en Ministerie van BZK.

Relevante artikelen

a) Wet Politiegegevens

Artikel 8. (uitvoering van de dagelijkse politietaak)

1. Politiegegevens kunnen worden verwerkt met het oog op de uitvoering van de dagelijkse politietaak gedurende een periode van één jaar na de datum van de eerste verwerking.
2. Voor zover dat noodzakelijk is met het oog op de uitvoering van de dagelijkse politietaak kunnen politiegegevens ten aanzien waarvan de in het eerste lid genoemde termijn is verstreken geautomatiseerd worden vergeleken met politiegegevens die worden verwerkt op grond van het eerste lid teneinde vast te stellen of verbanden bestaan tussen de betreffende gegevens. De gerelateerde gegevens kunnen verder worden verwerkt met het oog op de uitvoering van de dagelijkse politietaak.
3. Voor zover dat noodzakelijk is met het oog op de uitvoering van de dagelijkse politietaak kunnen politiegegevens ten aanzien waarvan de in het eerste lid genoemde termijn is verstreken in combinatie met elkaar worden verwerkt teneinde vast te stellen of verbanden bestaan tussen de betreffende gegevens. Indien zulke verbanden bestaan kunnen de gerelateerde gegevens verder worden verwerkt met het oog op de uitvoering van de politietaak.
4. Politiegegevens, die worden verwerkt op grond van het eerste, tweede en derde lid, kunnen ter beschikking worden gesteld voor verdere verwerking op grond van de artikelen 9, 10 en 12.
5. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur kunnen regels worden gesteld over de categorieën van gegevens op basis waarvan politiegegevens vergeleken kunnen worden.
6. De politiegegevens, die zijn verwerkt op grond van het eerste, tweede en derde lid, worden vernietigd zodra zij niet langer noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de dagelijkse politietaak en worden in ieder geval uiterlijk vijf jaar na de datum van eerste verwerking verwijderd.

Artikel 9. (onderzoek in verband met de handhaving van de rechtsorde in een bepaald geval)

1. Politiegegevens kunnen gericht worden verwerkt ten behoeve van een onderzoek met het oog op de handhaving van de rechtsorde in een bepaald geval.
2. Het doel van het onderzoek wordt binnen een week, nadat is begonnen met de verwerking, bedoeld in het eerste lid, schriftelijk vastgelegd.
3. Politiegegevens die worden verwerkt overeenkomstig het eerste lid, kunnen, na instemming van een daartoe bevoegde functionaris, ter beschikking worden gesteld voor verdere verwerking voor zover dat noodzakelijk is voor een ander onderzoek als bedoeld in het eerste lid, de verwerking, bedoeld in de artikelen 10 en 12, of de uitvoering van de dagelijkse politietaak, bedoeld in artikel 8.
4. De politiegegevens die zijn verwerkt op grond van het eerste lid en niet langer noodzakelijk zijn voor het doel van het onderzoek, worden verwijderd, of gedurende een periode van maximaal een half jaar verwerkt teneinde te bezien of zij aanleiding geven tot een nieuw onderzoek als bedoeld in het eerste lid of een nieuwe verwerking als bedoeld in artikel 10, en na verloop van deze termijn verwijderd.

Artikel 10. (inzicht in de betrokkenheid van personen bij bepaalde ernstige bedreigingen van de rechtsorde)

1. Politiegegevens kunnen gericht worden verwerkt met het oog op het verkrijgen van inzicht in de betrokkenheid van personen bij:
 - a. het beramen of plegen van misdrijven:

- 1°. als omschreven in artikel 67, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering, die in georganiseerd verband worden beraamd of gepleegd en die gezien hun aard of de samenhang met andere misdrijven die in het georganiseerde verband worden beraamd of gepleegd, een ernstige inbreuk op de rechtsorde kunnen opleveren, of
 - 2°. waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van acht jaar of meer is gesteld, of
 - 3°. als omschreven in artikel 67, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering, die bij algemene maatregel van bestuur zijn aangewezen en die gezien hun aard of samenhang met andere door de betrokkene begane misdrijven een ernstige inbreuk op de rechtsorde opleveren;
- b. handelingen die kunnen wijzen op het beramen of plegen van bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen categorieën van misdrijven die door hun omvang of ernst of hun samenhang met andere misdrijven een ernstig gevaar voor de rechtsorde opleveren;
 - c. handelingen die, gezien hun aard of frequentie of het georganiseerde verband waarin zij worden gepleegd, een ernstige schending van de openbare orde vormen.
2. De verwerking van politiegegevens, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, vindt slechts plaats omtrent:
 - a. verdachten van de misdrijven, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a;
 - b. personen ten aanzien van wie een redelijk vermoeden bestaat dat zij betrokken zijn bij het beramen of plegen van de misdrijven, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a;
 - c. personen die in een bepaalde relatie staan tot degenen, bedoeld in de onderdelen a en b;
 - d. ambtenaren van politie of buitengewoon opsporingsambtenaren als bedoeld in artikel 142, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering.
 3. De verwerking van politiegegevens, bedoeld in het eerste lid, onderdeel b, vindt slechts plaats omtrent:
 - a. personen, die betrokken zijn bij de handelingen, bedoeld in het eerste lid, onderdeel b;
 - b. personen die in een bepaalde relatie staan tot degenen, bedoeld in onderdeel a;
 - c. ambtenaren van politie of buitengewoon opsporingsambtenaren als bedoeld in artikel 142, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering.
 4. De verwerking van politiegegevens, bedoeld in het eerste lid, onderdeel c, vindt slechts plaats omtrent:
 - a. personen ten aanzien van wie een redelijk vermoeden bestaat dat zij betrokken zijn bij ernstige schendingen van de openbare orde;
 - b. personen die in een bepaalde relatie staan tot degenen, bedoeld in onderdeel a;
 - c. ambtenaren van politie of buitengewoon opsporingsambtenaren als bedoeld in artikel 142, eerste lid, van het wetboek van Strafvordering.
 5. De politiegegevens, bedoeld in het eerste lid, kunnen, met instemming van een daartoe bevoegde functionaris, ter beschikking worden gesteld voor verdere verwerking voor zover dat noodzakelijk is voor een andere verwerking als bedoeld in het eerste lid, een onderzoek als bedoeld in artikel 9, een verwerking als bedoeld in artikel 12, of de uitvoering van de dagelijkse politietaak, bedoeld in artikel 8.
 6. De politiegegevens, bedoeld in het eerste lid, worden verwijderd zodra zij niet langer noodzakelijk zijn voor het doel van de verwerking. Daartoe worden de gegevens elk half jaar gecontroleerd. De gegevens worden verwijderd uiterlijk vijf jaar na de datum van de laatste verwerking van gegevens die blijk geeft van de noodzaak tot het verwerken van de politiegegevens van betrokkene op grond van het doel als omschreven in het eerste lid.

Artikel 11. (geautomatiseerd vergelijken en in combinatie zoeken)

1. Voor zover dat noodzakelijk is voor een onderzoek als bedoeld in artikel 9, eerste lid, kunnen politiegegevens die voor dat onderzoek zijn verwerkt, geautomatiseerd worden vergeleken met andere politiegegevens die worden verwerkt op grond van artikel 8 of 9 teneinde vast te stellen of

verbanden bestaan tussen de betreffende gegevens. De gerelateerde gegevens kunnen, na instemming van een daartoe bevoegde functionaris, voor dat onderzoek verder worden verwerkt.

2. Voor zover dat noodzakelijk is voor een verwerking als bedoeld in artikel 10, eerste lid, kunnen politiegegevens die voor dat doel zijn verwerkt, geautomatiseerd worden vergeleken met andere politiegegevens die worden verwerkt op grond van de artikelen 8, 9 of 10 teneinde vast te stellen of verbanden bestaan tussen de betreffende gegevens. De gerelateerde gegevens kunnen, na instemming van een daartoe bevoegde functionaris, voor die verwerking verder worden verwerkt.
3. Bij of krachtens algemene maatregel van bestuur worden regels gesteld over de uitvoering van de gegevensvergelijking. Deze regels kunnen betrekking hebben op:
 - a. de categorieën van gegevens op basis waarvan politiegegevens vergeleken kunnen worden;
 - b. het coderen van politiegegevens door deze te voorzien van een indicatie over betrouwbaarheid en vertrouwelijkheid en de mogelijkheid deze verder te verwerken voor een onderzoek als bedoeld in artikel 9 of een verwerking als bedoeld in artikel 10;
 - c. de wijze waarop de verbanden zichtbaar gemaakt worden.
4. Voor zover dat noodzakelijk is voor een onderzoek als bedoeld in artikel 9, eerste lid, of een verwerking als omschreven in artikel 10, eerste lid, kunnen in bijzondere gevallen in opdracht van het op grond van de Politiewet 1993 bevoegde gezag, politiegegevens die worden verwerkt op grond van artikel 8, 9 of 10 in combinatie met elkaar worden verwerkt teneinde vast te stellen of verbanden bestaan tussen de gegevens. Indien zulke verbanden bestaan kunnen de gerelateerde gegevens, na instemming van een daartoe bevoegde functionaris, voor dat onderzoek of die verwerking verder worden verwerkt.
5. Voor zover dat noodzakelijk is voor een onderzoek als bedoeld in artikel 9, eerste lid, of een verwerking als omschreven in artikel 10, eerste lid, kunnen politiegegevens die worden verwerkt op grond van artikel 8, 9 of 10 geautomatiseerd worden vergeleken met andere dan politiegegevens.

Artikel 12. (informanten)

1. Politiegegevens kunnen worden verwerkt met het oog op de controle op en het beheer van een informant alsmede de beoordeling en verantwoording van het gebruik van informantgegevens.
2. De politiegegevens, bedoeld in het eerste lid, kunnen gedurende een periode van maximaal vier maanden na de datum van de eerste verwerking ter beschikking worden gesteld voor verdere verwerking op grond van de artikelen 8, 9 of 10.
3. De verwerking van politiegegevens, bedoeld in het eerste lid, vindt slechts plaats omtrent:
 - a. informanten;
 - b. personen waarover informanten informatie geven of waarmee informanten contacten onderhouden;
 - c. ambtenaren van politie of buitengewoon opsporingsambtenaren als bedoeld in artikel 142, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering.
4. Voor zover dat noodzakelijk is voor de controle op en het beheer van een informant kunnen politiegegevens die met het oog op dat doel worden verwerkt, geautomatiseerd worden vergeleken met politiegegevens die worden verwerkt op grond van artikel 8, 9 of 10 teneinde vast te stellen of verbanden bestaan tussen de betreffende gegevens. De gerelateerde gegevens kunnen voor dat doel verder worden verwerkt.
5. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen categorieën van personen worden aangewezen op wie het eerste, vierde en zesde lid van overeenkomstige toepassing zijn indien het bekend wordt van politiegegevens voor die categorieën van personen gevaar oplevert. Daarbij worden de categorieën van personen aangewezen over wie politiegegevens worden verwerkt.
6. De politiegegevens die zijn verwerkt op grond van het eerste en vijfde lid, worden vernietigd zodra

zij niet langer noodzakelijk zijn voor het doel van de verwerking. Daartoe worden de gegevens elk half jaar gecontroleerd. De gegevens worden vernietigd uiterlijk tien jaar na de datum van laatste verwerking van gegevens die blijkt geeft van de noodzaak tot het verwerken van politiegegevens van betrokkene op grond van het doel, bedoeld in het eerste en vijfde lid.

7. Onder informant wordt in dit artikel verstaan: persoon die heimelijk aan een opsporingsambtenaar informatie verstrekt omtrent strafbare feiten of ernstige schendingen van de openbare orde, die door anderen zijn of worden gepleegd of verricht, welke verstrekking gevaar voor deze persoon of voor derden oplevert.

Artikel 24. (rechtstreekse verstrekking aan inlichtingen- en veiligheidsdiensten)

1. Voor zover dat noodzakelijk is voor de uitvoering van de taak, bedoeld in artikel 6, tweede lid, van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002, kunnen door de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst verwerkte gegevens rechtstreeks geautomatiseerd worden vergeleken met bij algemene maatregel van bestuur, op voordracht van Onze minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Onze minister van Justitie gezamenlijk, te bepalen categorieën van politiegegevens teneinde vast te stellen of verbanden bestaan tussen de betreffende gegevens. De gerelateerde gegevens kunnen daarvoor rechtstreeks worden verstrekt aan ambtenaren werkzaam bij de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst waarbij in bepaalde, door een lid van het College van procureurs-generaal en het hoofd van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst gezamenlijk vast te stellen gevallen, op een gezamenlijk vast te stellen wijze, daarvan kennis wordt gegeven aan het lid van het openbaar ministerie als bedoeld in artikel 38 van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002.
2. Voor zover dat noodzakelijk is voor de uitvoering van de taak, bedoeld in artikel 7, tweede lid, van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002, kunnen door de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst verwerkte gegevens rechtstreeks geautomatiseerd worden vergeleken met bij algemene maatregel van bestuur, op voordracht van Onze minister van Defensie en Onze minister van Justitie gezamenlijk, te bepalen categorieën van politiegegevens teneinde vast te stellen of verbanden bestaan tussen de betreffende gegevens. De gerelateerde gegevens kunnen daarvoor rechtstreeks worden verstrekt aan ambtenaren werkzaam bij de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst waarbij in bepaalde, door een lid van het College van procureurs-generaal en het hoofd van de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst gezamenlijk vast te stellen gevallen, op een gezamenlijk vast te stellen wijze, daarvan kennis wordt gegeven aan het lid van het openbaar ministerie als bedoeld in artikel 38 van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2002.
3. Artikel 23, derde lid, is van overeenkomstige toepassing.

b) Politiewet 1993

Artikel 2.

De politie heeft tot taak in ondergeschiktheid aan het bevoegde gezag en in overeenstemming met de geldende rechtsregels te zorgen voor de daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde en het verlenen van hulp aan hen die deze behoeven.

c) Wetboek van Strafvordering

Artikel 126v.

1. In geval van verdenking van een misdrijf, dan wel in een geval als bedoeld in artikel 126o, eerste lid, kan de officier van justitie in het belang van het onderzoek bevelen dat een opsporingsambtenaar met een persoon die geen opsporingsambtenaar is, overeenkomt dat deze voor de duur van het bevel bijstand verleent aan de opsporing door stelselmatig informatie in te winnen omtrent een verdachte, onderscheidenlijk een persoon ten aanzien van wie een redelijk vermoeden bestaat dat deze is betrokken bij het in het georganiseerd verband beramen of plegen van misdrijven.
2. Het bevel, bedoeld in het eerste lid, is schriftelijk en vermeldt:
 - a. bij verdenking van een misdrijf, het misdrijf en indien bekend de naam of anders een zo nauwkeurig mogelijke aanduiding van de verdachte;
 - b. in een geval als bedoeld in artikel 126o, eerste lid: een omschrijving van het georganiseerd verband;

- c. de feiten en omstandigheden waaruit blijkt dat de voorwaarden, bedoeld in het eerste lid, zijn vervuld;
 - d. een zo nauwkeurig mogelijke aanduiding van de persoon omtrent wie informatie wordt ingewonnen en
 - e. de geldigheidsduur van het bevel.
3. De overeenkomst tot het stelselmatig inwinnen van informatie is schriftelijk en vermeldt:
- a. de rechten en plichten van de persoon die bijstand verleent aan de opsporing, alsmede de wijze waarop aan de overeenkomst uitvoering wordt gegeven, en
 - b. de geldigheidsduur van de overeenkomst.
4. Op het bevel is artikel 126g, vierde en zesde tot en met achtste lid, van overeenkomstige toepassing.

Artikel 132.

Onder het voorbereidende onderzoek wordt verstaan het onderzoek hetwelk aan de behandeling ter terechtzitting voorafgaat.

Artikel 132a.

Onder het opsporingsonderzoek wordt verstaan het onderzoek onder leiding van de officier van justitie naar aanleiding van een redelijk vermoeden dat een strafbaar feit is begaan of dat in georganiseerd verband misdrijven worden beraamd of gepleegd, als omschreven in artikel 67, eerste lid, die gezien hun aard of samenhang met andere misdrijven die in dat georganiseerd verband worden beraamd of gepleegd een ernstige inbreuk op de rechtsorde opleveren, met als doel het nemen van strafvorderlijke beslissingen.

Artikel 141.

Met de opsporing van strafbare feiten zijn belast:

- a. de officieren van justitie;
- b. de ambtenaren van politie, bedoeld in artikel 3, eerste lid, onder a en c, en tweede lid van de Politiewet 1993.
- c. voor de door Onze Minister van Justitie in overeenstemming met Onze Minister van Defensie te bepalen gevallen: de officieren en onderofficieren van de Koninklijke marechaussee en de door Onze voornoemde Ministers aangewezen andere militairen van dat wapen.

d) Wetboek van Strafrecht

Artikel 1

1. Geen feit is strafbaar dan uit kracht van een daaraan voorafgegane wettelijke strafbepaling.
2. Bij verandering in de wetgeving na het tijdstip waarop het feit begaan is, worden de voor de verdachte gunstigste bepalingen toegepast.

e) Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdienst 2002

Artikel 60

1. De korpschef van een politiekorps, de commandant van de Koninklijke marechaussee, de directeur-generaal van de rijksbelastingdienst van het Ministerie van Financiën verrichten werkzaamheden ten behoeve van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst.
2. Onze Ministers onder wie de in het eerste lid genoemde ambtenaren ressorteren, onderscheidenlijk de korpsbeheerders van een regionaal politiekorps wijzen in overeenstemming met Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties ondergeschikten van deze ambtenaren aan tot de feitelijke uitvoering van en het toezicht op de aldaar bedoelde werkzaamheden.
3. De in dit artikel bedoelde werkzaamheden worden verricht onder verantwoordelijkheid van Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en overeenkomstig de aanwijzingen van het hoofd van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst.

4. Met betrekking tot het optreden van ambtenaren van politie ter uitvoering van de in dit artikel bedoelde werkzaamheden blijft hoofdstuk X van de Politiewet 1993 buiten toepassing.

Artikel 61

1. De leden van het openbaar ministerie doen, door tussenkomst van het College van procureurs-generaal, mededeling van de te hunner kennis gekomen gegevens die zij voor een dienst van belang achten, aan die dienst.
2. Steeds wanneer de vervulling van de taak van het openbaar ministerie en van een dienst daartoe aanleiding geeft, plegen een lid van het College van procureurs-generaal en het hoofd van de betrokken dienst overleg.